

NOVOSTAVBY V HISTORICKÉM CENTRU PRAHY 1990–2020

RICHARD BIEGEL

V letech 1990–2020 prošlo historické centrum Prahy zásadní proměnou, která vyplynula z nové situace po pádu komunistického režimu v roce 1989. Jedním z nejviditelnějších fenoménů této proměny jsou novostavby, které zpočátku vznikaly zejména na místě dlouholetých proluk a vytvořily zde novou architektonickou vrstvu. Zejména v 90. letech lze z hlediska architektury hovořit o pozoruhodné pluralitě přístupů, které různým způsobem vstupovaly do dialogu s historickým městem. První porevoluční desetiletí přineslo řadu výrazných novostaveb (Tančící dům) i veřejných soutěží (Hypobanka, Four Seasons), které nabídly nejen řadu alternativních projektů, ale také vyvolávaly odbornou diskusi, jež byla pro formování dobového povědomí o architektuře i památkové péči klíčová. Ve stejné době však zároveň docházelo jak k oslabování odborných institucí (Pražský ústav památkové péče, Útvar hlavního architekta), tak k rozvolňování urbanistických a památkových pravidel, jehož důsledkem je dlouhodobá absence podrobné regulace centra města. Po roce 2000 lze následně sledovat ubývání volných ploch pro případné novostavby a z toho vyplývající tlak na demolici historické zástavby, dále absenci veřejných soutěží i obecné zvěšování investičních záměrů, jež vede jak ke značné velikosti novostaveb, tak i k jejich ryze administrativně obchodnímu zaměření (Quadrio, Florentinum, Masaryk Centre 1). Vedle těchto sporných zásahů však vznikly i novostavby, které do svého prostředí vstoupily citlivě a jednoznačně jej obohatily (dům Langhans, hotel Metropol). Cílem tohoto článku je analyzovat jednotlivé významné novostavby v kontextu historického města, dobové architektury i odborné diskuse, kterou případně vyvolaly. Text se snaží postihnout obecnější tendence, které se během jednotlivých desetiletí rozvíjely, i různorodé a rozporuplné důsledky, jež z toho pro architekturu i historické město vyplynuly.

NEW BUILDINGS IN THE HISTORIC CENTRE OF PRAGUE 1990–2020

Between 1990 and 2020, the Historic Centre of Prague underwent a fundamental transformation reflecting the new situation after the fall of the communist regime in 1989. This transformation is most evident in the construction of the new buildings, which initially sprang up mainly on long-standing vacant plots, creating a new architectural layer. The 1990s in particular saw a remarkable variety of architectural approaches engaging with the historic city in different ways. The decade following the revolution prompted the construction of significant new buildings, such as the Dancing House, and the organisation of public competitions, including those for the Hypobanka and the Four Seasons. These initiatives provided not only a platform for diverse architectural projects, but also sparked professional debates that were crucial in shaping contemporary awareness of architecture and heritage conservation. However, at the same time, the weakening of professional institutions such as the Prague Heritage Institute and the Office of the Chief Architect, alongside with the loosening of urban planning and heritage rules resulted in a long-term absence of detailed regulation of the city centre. Since 2000, the amount of land available for new construction has declined, putting pressure on historic buildings to be demolished. This has been compounded by a lack of public tenders and an increase in investment projects, resulting in the construction of large buildings with a purely administrative and commercial focus (Quadrio, Florentinum, Masaryk Centre 1). However, alongside these controversial interventions, there were also new buildings that sensitively integrated into their surroundings, clearly enriching them, such as the Langhans House and the Metropol Hotel. This article aims to analyse significant new buildings in the context of the historic city, contemporary architecture, and any professional debate they may have provoked. The text attempts to capture the more general trends that developed over the decades, as well as the diverse and contradictory consequences for architecture and the historic centre.

Klíčová slova — Praha • architektura • urbanismus • památková péče • pražská památková rezervace • památka UNESCO • Pražský ústav památkové péče (PÚPP) • Národní památkový ústav (NPÚ) • Útvar hlavního architekta (ÚHA) • Odbor památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy (OPP MHMP) • Tančící dům • Myslbek • Špačkův dům • Hypobanka • Four Seasons • Langhans • hotel Metropol • Quadrio • Florentinum • Masaryk Centre 1

Key words — Prague • architecture • urban planning • heritage management • Historic Centre of Prague • UNESCO monument • Prague Heritage Institute (PÚPP) • National Heritage Institute (NPÚ) • Office of the Chief Architect (ÚHA) • Heritage Department of the Prague City Hall (OPP HMP) • Dancing House • Myslbek • Špaček's House • Hypobanka • Four Seasons • Langhans • Metropol Hotel • Quadrio • Florentinum • Masaryk Centre 1

doc. PhDr. Richard BIEGEL, Ph.D.
historik umění, richard.biegel@ff.cuni.cz
Ústav pro dějiny umění FF UK Praha
Celetná 20, CZ-110 00 Praha 1-Staré Město
ORCID: 0000-0001-8389

Článek je výstupem projektu **Novostavby v historickém prostředí**, DH23P03OVV017, který je financován Ministerstvem kultury v rámci Programu NAKI III – programu na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity.

V loňském roce uplynulo 35 let od politického převratu v roce 1989. Jakkoli je někdy ošidné spojovat politická data s rytmem proměny historických měst nebo architektury obecně, tento mezník snadno obejít nelze. Překotné i postupné změny, které na něj navázaly, radikálně proměnily role a odpovědnosti jednotlivých aktérů na poli urbanismu, architektury i ochrany památek. Tento předěl samozřejmě nenastal okamžitě a v rámci jeho recentního výzkumu čím dál více vyvstávají hluboké souvislosti mezi společenským děním 2. poloviny 80. let a situací v prvních letech po listopadovém převratu (KOPEČEK 2019; BACHTÍK 2023; JIRKALOVÁ 2024).

Časový odstup nám nicméně vedle těchto klíčových vazeb dovoluje pojmenovat i neméně hluboké odlišnosti, které se postupně zformovaly a které z porevoluční doby právem činí svébytné období, jehož podstatou byl nejen příchod zcela nových architektonických fenoménů, ale také spontánní prověřování dosud platných pravidel a narativů. To se v případě Prahy – vedle architektury jako takové – týkalo jednak plánování města, pro nějž znamenal nástup soukromého vlastnictví a řady protichůdných zájmů mimořádnou zatěžkávací zkoušku, a jednak míry a způsobu památkové ochrany, která sice formou vyhlášení pražské památkové rezervace v centru města platila již téměř dvě desetiletí, náhle se však rovněž ocitla ve zcela nových podmínkách a souvislostech.

Úlohou této práce je zmapování novostaveb, které v letech 1990–2020 vznikly v organismu historického centra Prahy. Nejde o prostý výčet nebo chronologický přehled – cílem textu je nejen zasadit vznik budov do dobového kontextu a zmapovat diskusi, která jejich realizaci provázela, ale také pokusit se definovat jednak obecnější tendence, jež z tématu vyplývají, jednak proměny rámce a potažmo systému, v nichž novostavby v jednotlivých desetiletích povstávaly.¹ Přednost byla dána těm budovám, jejichž vstup do historického prostředí byl pro danou lokalitu zásadní, stejně jako těm, které ve své době probudily odbornou či veřejnou diskusi, jež je pro porozumění jejich genezi i obecnějších souvislostí klíčová.²

Cílené zúžení zájmu na pražskou památkovou rezervaci má své důvody. Historická paměť původního královského města je nepoměrně delší, než je tomu u navazujících předměstí. Specifičnost rezervace je však dána nejen staletým vývojem, ale také dlouhodobým povědomím památkové hodnoty, definované vyhlášením památkové rezervace v roce 1971³ a potvrzené zápisem historického jádra města na seznam UNESCO v roce 1992 (obr. 1). I proto je úhel pohledu, který je v rámci textu aplikován, vědomě nejen architektonický, ale také památkový – a to z hlediska jednotlivých staveb i obecnějších tendencí, které měly pro historické město své důsledky.⁴ Dalším důležitým výchozím momentem práce je skutečnost, že se její text cíleně soustředí pouze na nové budovy, a nikoli přestavby či transformace. Ty sice byly a jsou důležitou součástí dobové architektonické produkce a diskuse, avšak reprezentují přece jen trochu jiné téma, než je vstup zcela nové stavby do historické tkáně města.

Období porevolučního vývoje představuje časovou plochu, která je vlastně překvapivě dlouhá. Její dosavadní trvání je jen o pět let kratší, než trvalo období komunistické vlády v letech 1948–1989. Srovnáme-li ji s děním ještě starším, můžeme říci, že se (při vynechání čtyř prvoválečných let) jedná o téměř tak dlouhou dobu, jaká uběhla od nástupu moderní kotěrovské generace až do vynuceného konce československé avantgardy na sklonku 30. let. Jakkoli ještě nedokážeme nedávnou architektonickou minulost lépe periodizovat, je zřejmé, že se během této doby musely nějakým způsobem prolínat či vystřídat přístupy odborné i generační, jejichž perspektivy a zkušenosti byly z logiky věci různorodé či zcela odlišné. Již na úvod je také možno vyzdvihnout výjimečnost prvních porevolučních let, nesených energií generací, které byly postiženy normalizačním útlakem a jejichž cílem byla obnova architektury jako společensky respektované disciplíny.

1 Podat vyčerpávající důkladný rozbor genezí jednotlivých novostaveb se všemi souvislostmi včetně vývoje právních předpisů a zahrnout do tohoto rozboru i archivní a spisovou dokumentaci zdaleka přesahuje možnosti tohoto textu, který je především vykočením k další badatelské práci. Pokud je to možné, je zde odkázáno na další relevantní literaturu.

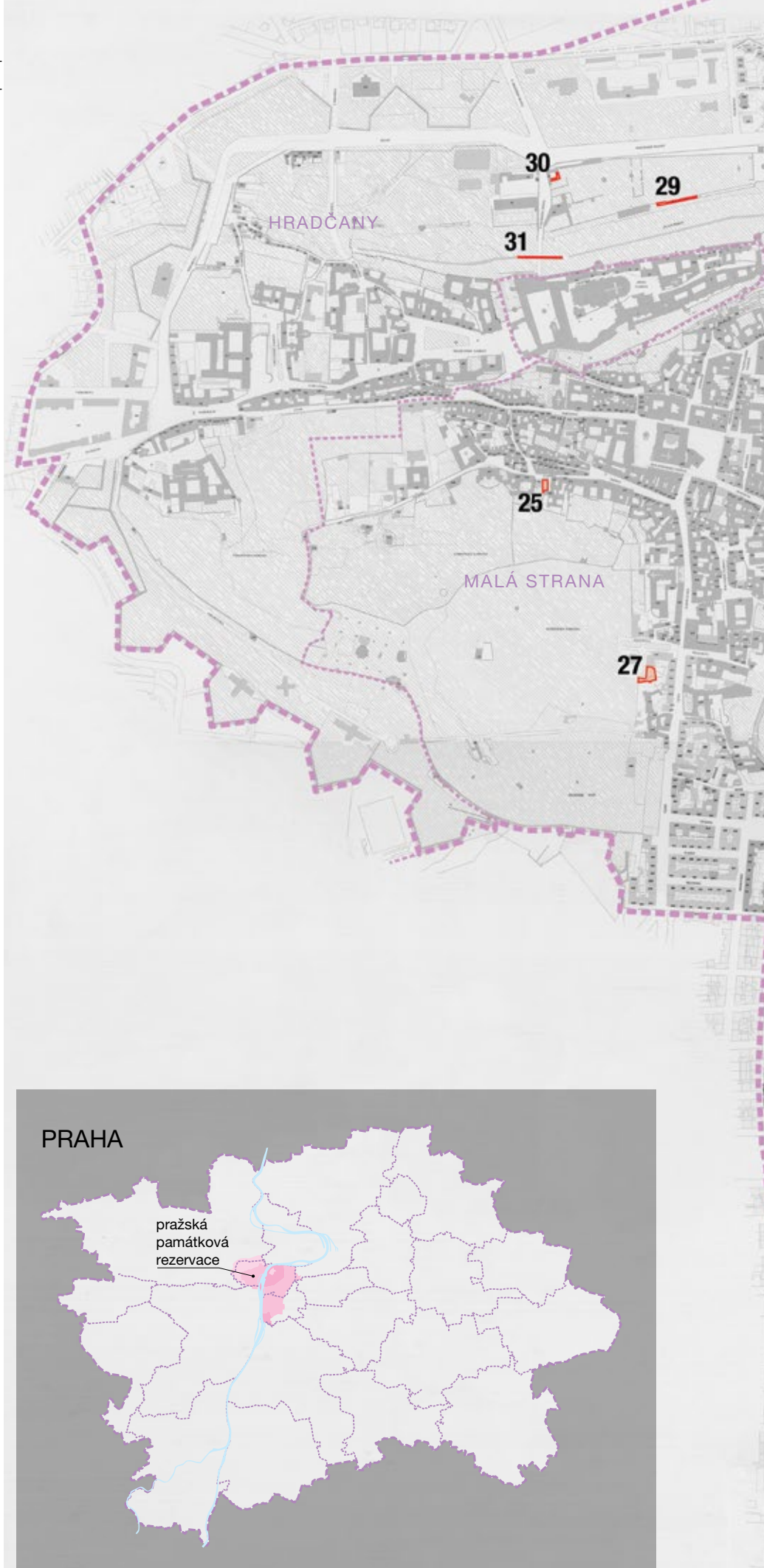
2 Velkou oporou pro zpracování článku byla bibliografie textů věnovaných novostavbám v historickém prostředí, kterou v rámci grantového projektu NAKI *Novostavby v historickém prostředí* zpracoval Rostislav Švácha. Za její laskavé poskytnutí i následné přečtení textu mu nekonečně děkuji. Neméně děkuji za kritické přečtení textu Jakubu Bachtíkovi i oběma recenzentům. Stejně tak velmi děkuji studentům Ústavu pro dějiny umění FF UK zapojeným do grantového projektu za mapování architektury i shromažďování literatury k jednotlivým stavbám.

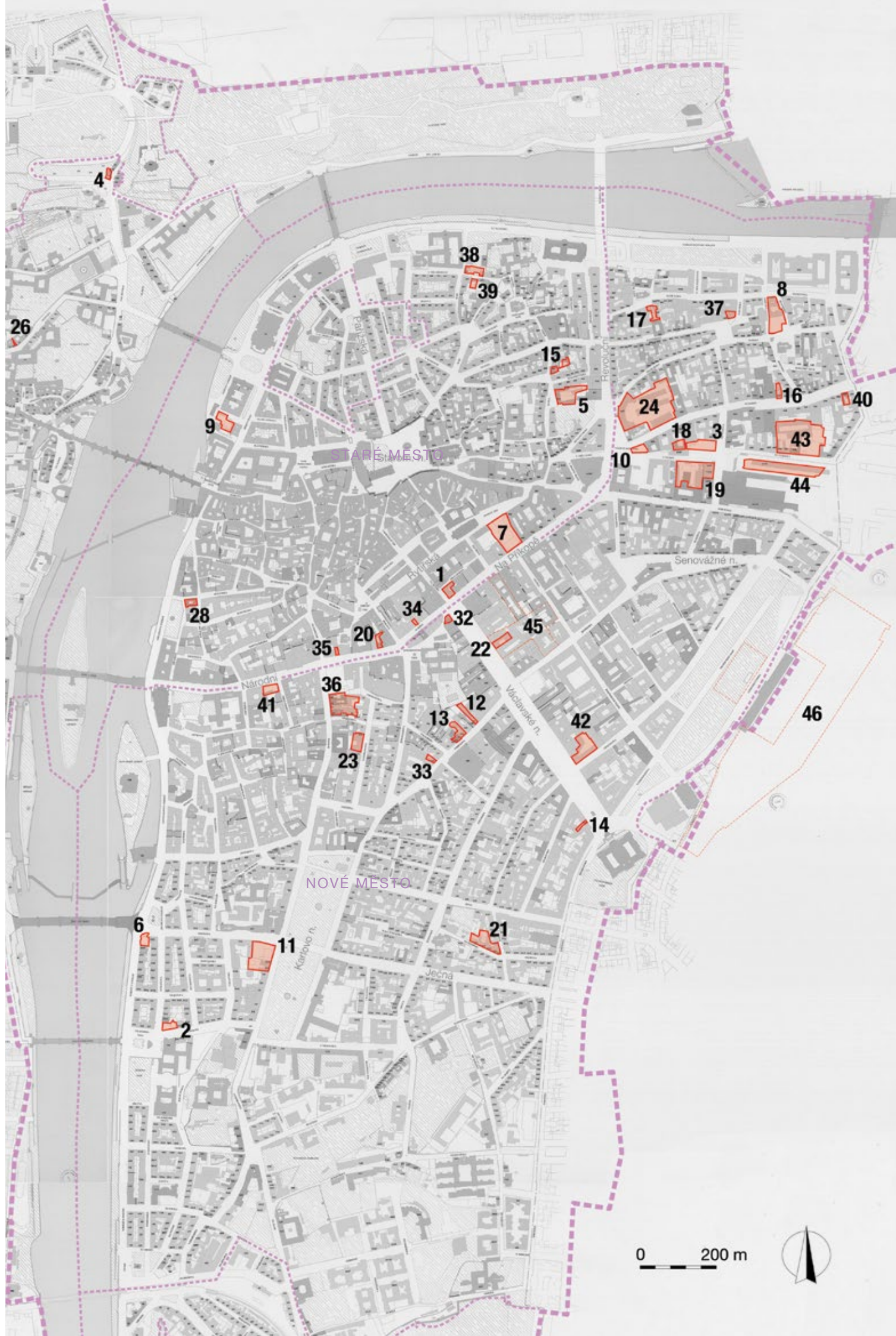
3 Na vyhlášení rezervace navázaly v příštích letech dílčí předpisy upravující zejména exaktní parametry stavební činnosti na jejím území (např. NVP 1985, o níž bude řeč dále). Tyto (a ani rámce památkového zákona) však nemohly ve výsledku nahradit pro Prahu potřebné podrobné regulační plány, urbanistické koncepce a památkové regulativy (cf. ŠVÁCHA 1998a, 38).

4 Kombinací architektonického, urbanistického a památkového pohledu na novostavby text v jistém smyslu navazuje na autorovu publikaci *Město v bouři : Urbanismus a architektura historického centra Prahy 1830–1970* (BIEGEL 2022), kde je podrobně vysvětlena i geneze památkové ochrany centra města.

Obr. 1. Praha, novostavby v historickém centru z období od 80. let 20. století do současnosti zmiňované postupně v textu. Podklad: Městská památková rezervace, 1969–1970, pět listů, 1 : 2000. Mapová příloha výnosu o zřízení památkové rezervace z roku 1971. Kolektivní dílo pracovníků státní a pražské památkové péče vedených Alešem Vošahlíkem (NPÚ GnŘ, sbírka plánů, ev. č. PPOP 994-5-4489/1, 994-5-6487/1, 994-5-6488/1, 994-5-6490/1, 994-5-6491/1).

- 1 – budova ČKD Na Můstku (bez obr.)
- 2 – provozně technická budova metra (obr. 4)
- 3 – hotel Penta (dnes Hilton; obr. 6)
- 4 – hotel Hoffmeister (obr. 7)
- 5 – Burzovní palác (obr. 8)
- 6 – Tančící dům (obr. 9)
- 7 – Myslbek (obr. 10, 11)
- 8 – Prague City Center (obr. 13)
- 9 – hotel Four Seasons (obr. 14)
- 10 – budova Hypobanky (obr. 16)
- 11 – Charles Square Center (obr. 18)
- 12 – Langhans (obr. 19)
- 13 – Myšák Gallery čp. 710/II (bez obr.)
- 14 – bankovní dům Skala (obr. 20)
- 15 – hotel Josef (obr. 21)
- 16 – Černá labuť (obr. 22)
- 17 – administrativní budova Karimpol (bez obr.)
- 18 – Gestein Centrum (obr. 23)
- 19 – Millennium Plaza (obr. 24)
- 20 – budova banky Erste Banksparkassen (obr. 25)
- 21 – Longin Business Center (obr. 26, 27)
- 22 – dům Darex (obr. 28)
- 23 – budova České pojišťovny ve Vladislavově ulici (bez obr.)
- 24 – Palladium (obr. 29)
- 25 – bytový dům ve Vlašské ulici čp. 631/III (bez obr.)
- 26 – dostavba augustiniánského kláštera v Letenské ulici čp. 638/III (bez obr.)
- 27 – bytový dům čp. 632/III v Hellichově ulici (bez obr.)
- 28 – dům čp. 322/I na nároží Divadelní a Betlémské (obr. 30)
- 29 – oranžerie na Pražském hradě (obr. 31)
- 30 – Lví dvůr – dostavba (bez obr.)
- 31 – tunel v Jelením příkopu (obr. 32)
- 32 – palác Euro (obr. 34, 35)
- 33 – obchodně-rezidenční dům čp. 1277/II ve Vodičkově ulici (obr. 36)
- 34 – bytový dům čp. 373/II v ulici 28. října (obr. 37)
- 35 – hotel Metropol (obr. 38)
- 36 – Quadrio (obr. 39)
- 37 – bytový dům čp. 2112/II v Lodecké ulici (obr. 40)
- 38 – bytový dům čp. 1105/I v ulici U Milosrdných (obr. 42)
- 39 – dostavba Obecního dvora (obr. 43)
- 40 – hotel Urban Crème čp. 1054/II (obr. 44)
- 41 – polyfunkční dům DRN (obr. 45)
- 42 – The Flow Building (obr. 46)
- 43 – Florentinum (obr. 47)
- 44 – Masaryk Centre 1 (obr. 48)
- 45 – palác Savarin; probíhající stavba (bez obr.)
- 46 – zástavba kolejíště hlavního nádraží, záměr (bez obr.)

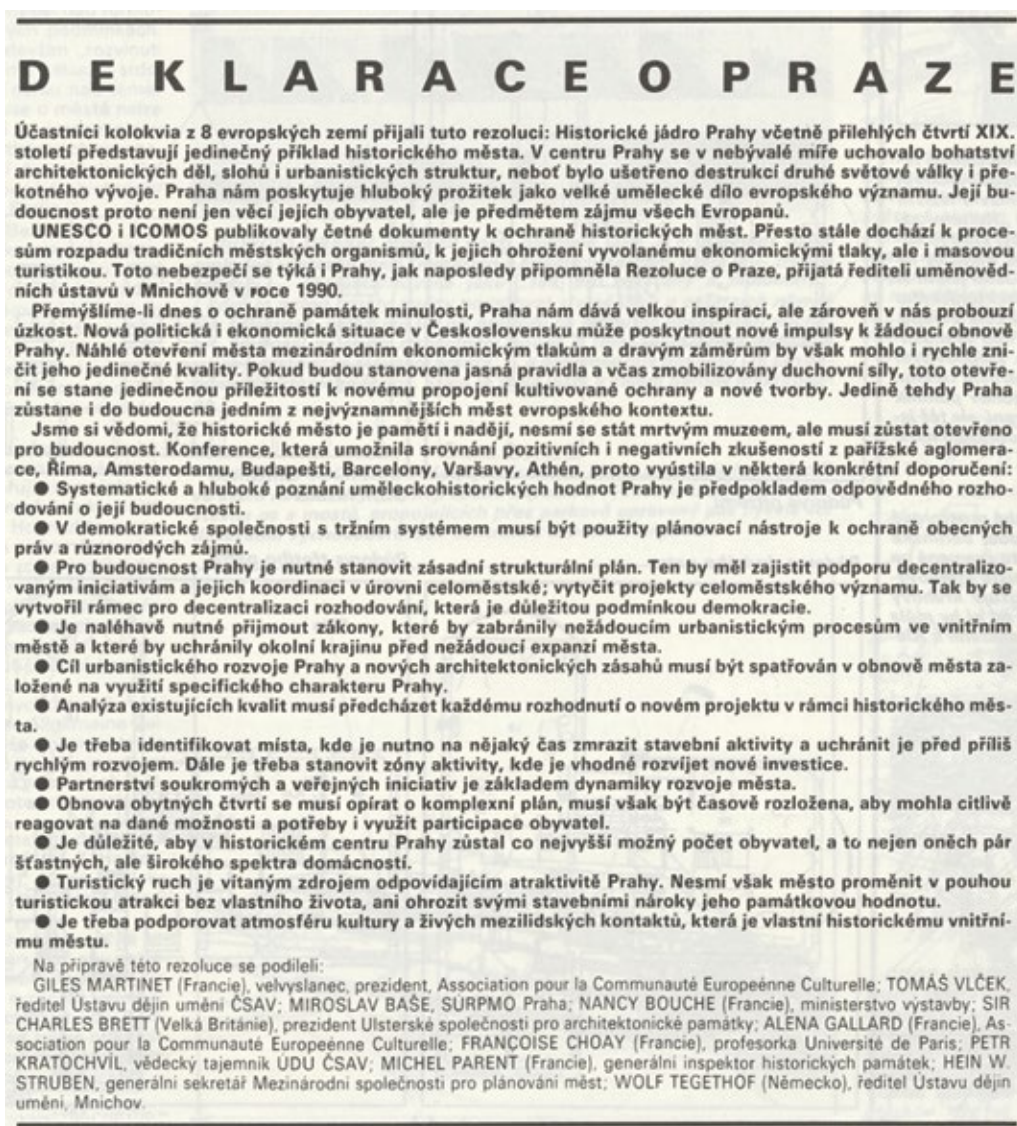
STARÉ MĚSTO

NOVÉ MĚSTO

0 200 m

Obr. 2. Text Deklarace o Praze zveřejněný v časopise *Architekt* (převzato ze SINE 1991b).

Obr. 3. Praha, 10. března 1991, ministr kultury Milan Uhde přijímá delegaci vedenou Gillesem Martinetem, prezidentem L'Association pour la Communauté Culturelle Européenne v předvečer mezinárodní konference *Praha: urbanistická budoucnost československého hlavního města* (převzato ze SINE 1991b).

Právě toto období, vyznačující se jak vzednutým společenským povědomím i bouřlivými diskusemi o směřování a smyslu architektury, tak i narůstajícím pragmatismem a jeho důsledky, je také nejen zjevným dějinným předělem, ale klíčovým momentem, v němž se zjevně rodily principy a precedenty, které budou ovlivňovat architekturu i památkovou péči následujících desetiletí.

Konference Praha: Budoucnost historického města

Na počátku 90. let se Praha stala středobodem zájmu mezinárodní architektonické i kulturní obce. Historické město, jehož unikátní výtvarné kompozici složil hold významný norský historik umění Christian Norberg-Schulz (* 1926–† 2000) ve své mimořádně vlivné knize *Genius loci* (NORBERG-SCHULZ 1979),⁵ udivovalo západní odborníky svou autenticitou i přirozeným městským životem, jenž byl jedním z paradoxních důsledků zakonzervování společnosti v normalizačním období. Význam města podtrhla mezinárodní konference *Praha: urbanistická budoucnost československého hlavního města*, jejímiž hlavními organizátory byli Alena Novotná-Galard za Association pour la Communauté Culturelle Européenne a Petr Kratochvíl (* 1950) za Ústav dějin umění ČSAV (obr. 3). Ve dnech 11.–13. března 1991 se jí v pražském Paláci kultury zúčastnily takové osobnosti, jako byl francouzský filozof Jacques Derrida (* 1930–† 2004), historička urbanismu a architektury Françoise Choay (* 1925–† 2025), památkář a dlouholetý prezident ICOMOS Michel Parent (* 1916–† 2009) či německý historik umění Wolf Tegethoff (* 1953).⁶ Konference vyvrcholila přijetím společné *Deklarace o Praze* (SINE 1991b; obr. 2), která byla nejen reflexí převážně zahraničních odborníků o hodnotě a stavu města, ale také určitým návodem, jak postupovat, aby se Praha pod nastupujícím ekonomickým tlakem vyhnula chybám mnoha západních měst.

Historické jádro Prahy i jeho předměstí z 19. století představovaly dle úvodu deklarace „jedinečný příklad historického města,“ které bylo „ušetřeno destrukcí druhé světové války i překotného vývoje“, a poskytuje proto „hluboký prožitek jako velké umělecké dílo evropského významu. [...] Přemýšlíme-li dnes o ochraně památek minulosti, Praha nám dává velkou inspiraci, ale zároveň v nás probouzí úzkost,“ konstatují autoři deklarace. Obávají se totiž, že náhlé „otevření města mezinárodním ekonomickým tlakům a dravým záměrům“ by mohlo „rychle zničit jeho jedinečné kvality“. ⁷ Ohrožení danému ekonomickými tlaky a dravou turistikou je tak žádoucí včas předcházet. Předpokladem rozhodování o budoucnosti proto musí být „systematické a hluboké poznání umělecko-historických hodnot Prahy“, na něž naváže vytvoření plánovacích nástrojů „k ochraně obecných práv a různorodých zájmů“. Budoucnost Prahy vyžaduje vytvoření strukturálního plánu a decentralizovaného rozhodování, které však musí mít na paměti projekty celoměstského významu. Je také naléhavé „přijmout zákony, které by zabránily nežádoucím urbanistickým procesům ve vnitřním městě a které by uchránily okolní krajinu před nežádoucí expanzí města“.

Urbanistický rozvoj i nové architektonické zásahy musí spočívat v „obnově města založené na využití specifického charakteru Prahy“ a každému rozhodnutí o novém projektu v centru musí předcházet „analýza existujících kvalit“. Pro zdárný rozvoj je také třeba „identifikovat místa, kde je nutno na nějaký čas zmrazit stavební aktivity a uchránit je před příliš rychlým rozvojem“, stejně jako „stanovit zóny aktivity, kde je vhodné rozvíjet nové investice“. ⁸ Základem rozvoje města má být „partnerství soukromých a veřejných iniciativ“. Obnova obytných čtvrtí se „musí opírat o komplexní plán“, má být rozložena v čase a musí zároveň „využít participace obyvatel“. Právě ti jsou pro budoucnost města klíčoví: „Je důležité, aby v historickém centru Prahy zůstal co nejvyšší možný počet obyvatel, a to nejen oněch pár šťastných, ale širokého spektra domácností.“ Turistický ruch je bezpochyby „vítaným zdrojem odpovídajícím atraktivitě Prahy“, nesmí však „město proměnit v pouhou turistickou atrakci bez vlastního života, ani ohrozit svými stavebními nároky jeho památkovou hodnotu“. Proto je třeba „podporovat atmosféru kultury a živých mezilidských kontaktů, která je vlastní historickému vnitřnímu městu.“ ⁹

Konference byla jedním z vrcholů mezinárodního zájmu, který Praha od pádu komunistického režimu v roce 1989 přitahovala. Její teze pronikavě reagovaly na neopakovatelnou situaci, v níž se město náhle ocitlo. Jejich důraznost a přesvědčivost naznačují, jak hlubokou změnou město

5 Český kniha vyšla v překladu Pavla Halíka a Petra Kratochvíla (NORBERG-SCHULZ 1994).

6 Odraz v dobovém tisku viz např. SINE 1991a. Z konference byl vydán sborník *Praha: Budoucnost historického města* (NOVOTNÁ-GALARD/KRATOCHVÍL 1992). Na dobový význam konference vzpomínají například Josef Štulc (* 1944; BACHTÍK 2023, 83–85) a Dagmar Sedláková (* 1947; BACHTÍK 2023, 211–212).

7 Tyto i následující citace viz SINE 1991b.

8 Toto bylo realizováno vyhlášením stavebních uzávěr nad vybranými územími v širším centru města.

9 Obdobně jasný pohled na dobovou situaci přinesl ve svých textech i architekt Miroslav Šík (1992).

prošlo – a jak zásadní milníky jej ještě patrně potkat měly. Konference i její závěry tak byly ze všeho nejvíce výzvou, na niž mělo město a jeho obyvatelé reagovat. Autoři deklarace Prahu zjevně vnímali jako památkově unikátní, i když trochu zchátralé, avšak živoucí město, které mělo všechny předpoklady zachovat si své jedinečné kvality i do budoucnosti. Otázka, zda se to skutečně podaří, tak byla jednou z nejdůležitějších v novodobé historii centra Prahy. Jedním z klíčových faktorů dění v památkové rezervaci byly právě novostavby, které vstupovaly do přímé konfrontace s historickým městem a poměrně jasně naznačovaly, jaké priority ohledně jádra Prahy nová společnost vlastně má. Jejich pomyslná kronika, kterou tímto textem přinášíme, tak částečně odpovídá i na otázku, nakolik se výzvy a naděje konference podařilo v následujících letech reálně naplnit.

Novostavby přelomu 80. a 90. let 20. století

Situace historického centra byla na sklonku 80. let velmi specifická. Stavebně technický stav památkového fondu byl většinou nepříliš dobrý, což bylo výsledkem kombinace různých faktorů – od kumulace stavebních cézur a dlouhodobé neúdržby, jež *de facto* trvala od počátku 40. let, přes nezbytnost zachování aktivního bytového fondu až po neschopnost velkých sta-

Obr. 4. Praha 2-Nové Město, čp. 360/II, Gorazdova 2, Na Moráni 3, provozně technická budova metra, Aleš Moravec – František Novotný (autoři), 1977–1989 (projekt/realizace). Foto M. Micka, 2025.

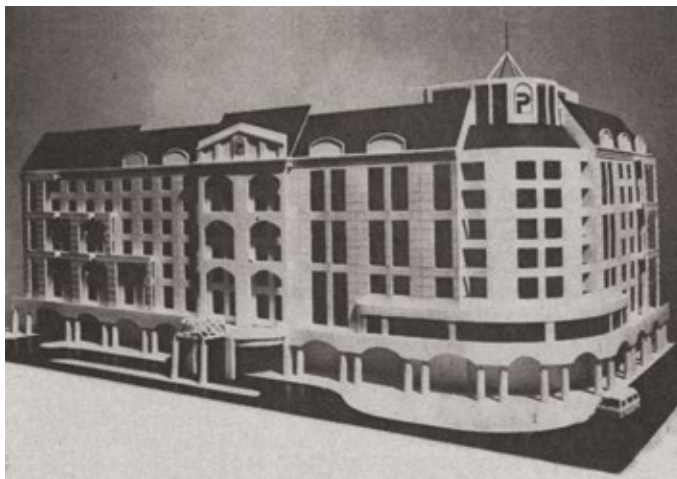

vebních podniků postupně citlivě obnovovat jednotlivé objekty. Centrum města však zároveň nezůstávalo bez investic. V průběhu 70. a 80. let zde probíhala výstavba metra, jehož linky se v historickém centru křížily (KYLAR ET AL. 2004). Tento podnik vyvolal razantní stavební práce, které však byly vedeny s ohledem na stávající zástavbu a většinou si tak nevyžádaly plošné demolice domů či bloků. I zde však byly výjimky, které se následně proměnily v nové proluky, které se připojily k těm již existujícím a rozšířily tak počet lokalit vybízejících k možnému budoucímu rozvoji. Jejich zástavba však byla v průběhu předrevolučního dvacetiletí velmi pozvolná. Nejvýznamnějším počinem na poli soudobé architektury v historickém centru, který byl přímým důsledkem výstavby metra, byla novostavba **domu ČKD** na Můstku čp. 388/I od manželů Aleny (* 1929 – † 2022) a Jana (* 1924 – † 1978) Šrámkových, jež v letech 1976–1983 mimořádně zajímavým tvůrčím způsobem doplnila dolní frontu Václavského náměstí (ŠVÁCHA 1988; ŠVÁCHA 1996a).

S výstavbou metra přímo souvisela i **provozně technická budova metra** čp. 360/II (obr. 4), situovaná v exponované nárožní poloze u Palackého náměstí, dokončená roku 1989 (CARVANOVÁ 1998). Úlohou projektu bylo kuriózní zadání „obestavět“ budovou výdech z metra, jehož poloha byla v době vzniku studie pevně stanovena.¹⁰ „Že to je v této městské poloze poněkud kuriózní sestava, jsme věděli všichni,“ konstatovali autoři novostavby Aleš Moravec (* 1946) s Františkem

¹⁰ K návaznosti stavby na podzemní stanici metra viz LAŠEK 1985, 57–60.

Novotným (*1946). Alternativou však bylo „ozdobit komín hlavního větrání a nechat proluku volnou“, což se autorům jako adekvátní řešení rozhodně nezdálo (MORAVEC/NOVOTNÝ 1991). Přestože projekt vznikl již v roce 1977 a autoři dle vlastních slov od projektu k realizaci „zestárli o třetinu produktivního věku“ (MORAVEC/NOVOTNÝ 1991), nepůsobila novostavba v roce dokončení (1989) jako nemístný anachronismus. Promyšlená

Obr. 5. Praha 1-Nové Město, čp. 2079/II, V Celnici 7, Havlíčkova 9, hotel Penta, nerealizovaný návrh řešení průčelí, Státní projektový ústav obchodu Brno, 1989 (převzato z DŘEVÍKOVSKÝ 1991).

půdorysná kompozice domu umožnila nejen integraci řečeného výdechu, ale také vznik pozoruhodné atriové kompozice, která je však směrem do ulice komponována jako pevný nárožní objekt, jenž si je zjevně vědom, do jakého urbanistického prostředí vstupuje. Vznikl zde řadový dům, který zajímavě balancuje na pomezí technicistní architektury, reprezentované zvolenou skeletovou konstrukcí, materiály i prefabrikací dílů, a postmoderny, která autorům umožnila velmi dobrou integraci novostavby do historického činžovního bloku.

Obr. 6. Praha 1-Nové Město, čp. 2079/II, V Celnici 7, Havlíčkova 9, hotel Penta, projekt hotelu Státní projektový ústav obchodu Brno, 1989–1990, návrh průčelí Aleš Lang – Libor Jebavý – Josef Holeček, 1991–1993 (foto M. Micka, 2025).

Jako mnohem problematictější se s odstupem let jeví novostavba **hotelu Penta** (dnes Hilton Prague Old Town, čp. 2079/II), jejíž příprava začala v roce 1988. Investorem byla státní cestovní kancelář Sportturst, která ve spolupráci se zahraničním partnerem, hotelovou společností Gestin, plánovala vznik komplexu, jenž by nejen vyplnil volný prostor proti ulici Na Florenci, ale také nahradil čtyři historické domy v ulici Na Poříčí. Pro celou oblast byla v září 1989 vyhlášena veřejná anonymní architektonická soutěž na řešení náměstí Republiky, jejíž součástí mělo být zakomponování plánovaného hotelu. Do tohoto procesu vstoupila listopadová revoluce, takže celá soutěž, jejíž termín byl stanoven na březen 1990, vyzněla do ztracena. Paralelně však pokračovalo plánování hotelu, které se vzhledem k okolnostem omezilo pouze na volnou parcelu v nároží ulice Havlíčkovy a V Celnici.¹¹

11 Vývoj projektu zmapoval Igor DŘEVÍKOVSKÝ (1991).

Urbanistická role plánované novostavby byla poměrně zásadní. Ulice V Celnici vznikla ve 2. polovině 20. století postupnou proměnou vnitrobloku bývalé celnice v přímou spojku mezi náměstím Republiky a Masarykovým nádražím. Tento její spontánní vznik znamenal, že byla jednou z mála neplánovaných, a tedy nikdy neregulovaných ulic na Novém Městě. Absence historické i soudobé regulace se navíc střetla s požadovanou kapacitou hotelu, která patrně vyplývala z původně plánovaného rozsahu komplexu. Výsledkem se stal vizuálně samostatný blok, který svým měřítkem i výškou výrazně překonával zástavbu v okolí. Je důležité, a pro následné osudy oblasti bohužel příznačné, že autorský tým Státního projektového ústavu obchodu Brno vedený Jaroslavem Trávníčkem (* 1948) odůvodnil výrazné překročení výšky římsy již existujícím precedentem, kterým byla naddimenzovaná budova Rudého práva, dokončená o několik let dříve v ulici Na Florenci (DŘEVÍKOVSKÝ 1991).¹² Hmotu domu byla navíc zdůrazněna jeho podivným postmoderně historizujícím tvaroslovím, které snad mělo vyhovět vkusu zahraničního investora, avšak svým kýčovitým pojetím vyvolalo výraznou kritiku architektonické veřejnosti (viz též DŘEVÍKOVSKÝ 1991; obr. 5).

Stavební povolení bylo vydáno v létě 1990 a vzápětí nato byla zahájena i stavba. Pokračoval však spor o řešení fasád, který vedl až k nevyslyšeným požadavkům na zastavení výstavby hotelu (DŘEVÍKOVSKÝ 1991). Pod tlakem veřejnosti se společnost Gestin rozhodla vypsát veřejnou soutěž na nové fasády hotelu, jejímž vítězem se stal projekt Aleše Langa (* 1955), Libora Jebavého a Josefa Holečka (* 1961; k projektu SCHMIDT 1991). Rozpačitý výsledek realizace z roku 1993, u nějž předtím porota v hodnocení vyzdvihla „koncepti monumentálního městského paláce s výrazným jednoduchým členěním průčelí“ i „pracovní návrhu s citem pro řemeslný detail“ (SINE 1991c), jako by svým těžkým kamenným pláštěm ještě více podtrhl naddimenzovanou hmotu hotelu (obr. 6). Jeho těžkopádnost kontrastuje s některými dalšími návrhy ze soutěže, u nichž lze s odstupem doby říci, že by situaci patrně vyřešily nepoměrně lépe.¹³ Soutěž v souhrnu nicméně doložila zejména tu skutečnost, že dodatečné „fasádování“ přílišné hmoty novostavby nemůže nahradit ani chybějící promyšlené vstupní regulační podmínky, ani absenci veřejné soutěže na hotel jako celek. Novostavba hotelu se stala hned zkraje porevoluční doby precedentem, který negativně ovlivnil obecné prosazování neadekvátních záměrů i následný architektonický a urbanistický charakter novostaveb v ulicích V Celnici a Na Florenci.

Novostavby raných 90. let: hotel Hoffmeister, Burzovní palác a Tančící dům

Na počátku 90. let byla Praha jedním z nejatraktivnějších měst celého postkomunistického regionu, což nejlépe dokládá i v úvodu zmíněná konference z roku 1991. Ani následně zájem o město neutuchal, jak ukazují další významné mezinárodní konference a workshopy, z nichž vyniká zejména *Workshop Prague '91: strategie urbánního vývoje* (HORSKÝ 1991b), který měl skvělé mezinárodní i domácí architektonické zastoupení a jehož hlavním iniciátorem byl architekt a poradce prezidenta Václava Havla Miroslav Masák (* 1932). V roce 1992 se navíc podařilo celé centrum historické Prahy zapsat na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, což ještě zvýšilo jeho prestiž v mezinárodním památkovém kontextu.¹⁴

Příchod soukromých investičních aktivit přirozeně znamenal výrazné zesílení zájmu o novostavby v historickém centru města. V prvních letech byla většina z nich v odborném tisku předem představována a následně o nich bylo, nejen tamtéž, někdy i velmi podrobně diskutováno. Na Malé Straně se prvním viditelným vstupem porevoluční architektury stal **hotel Hoffmeister** čp. 144/III (obr. 7), který vznikl podle projektu Petra Keila (* 1943) přestavbou a zejména dostavbou historických domků při tzv. Myší díře na počátku Chotkovy silnice. Celá oblast byla poznamenána demolicemi, které souvisely s výstavbou metra a s rozšířením Chotkovy silnice v 60. letech. Projekt vznikl v roce 1990 a byl realizován v roce 1992 (MUCHKA 2000, 245–246). Stavební vstup do historických objektů byl výrazný, takže se spíše než o rekonstrukci jednalo o novostavby za kulisami historických fasád. Navzdory razanci vstupu bylo zjevnou snahou autora evokovat svou kompozicí barokní malebnost, kombinovanou s postmoderní relativizací konstrukcí i tvarů. „Blíží se *fin de siècle*, provázený mísením slohů, jejich střídáním,“ glosuje záměr autora v recenzi projektu Hana VRBOVÁ (1992a). Hotel prý záměrně „není vytvářen jednou kompaktní hmotou, ale drůzou malých objemů sledujících malostranské *milieu*“. Zároveň se snaží „nebýt lacinou kopií, historismem, ale moderní odpovědí“, jejímž záměrem je „souznít s duchem tohoto místa“.

¹² Zmiňované autorství uvádí ve svém textu Věra MÜLLEROVÁ (1991a).

¹³ To dokládá zejména projekt Ivana Kroupy a Davida Kopeckého. Výběr ze soutěže byl publikován, viz SINE 1991c.

¹⁴ Okolnosti návrhu viz např. VOŠAHLÍK 1992; retrospektivně ŠTULC 2017.

Autorova snaha o extravagantní řešení je zjevná, stejně jako jeho silný výtvarný názor, doplněný řadou uměleckých děl v rámci stavby. Jestliže na poli rekonstrukce památek se jedná o příklad spíše sporný, jako novostavba je hotel Hoffmeister v pražském prostředí poměrně unikátním příkladem až „deklarativní“ postmoderny, která velmi originálním způsobem reagovala na charakter konkrétního prostředí. Následně rychlé odeznění tohoto architektonického proudu z něj pak opravdu činí pozoruhodný projev „*fin de siècle*“, spojený s konkrétní dobovou atmosférou hledání nových směrů i svébytnou cestou navazování zpřetrhaných vazeb s minulostí.

Výrazně odlišný architektonický názor reprezentuje budova obchodně administrativního centra Holan v Rybné ulici čp. 682/I, jež bylo následně nazváno podle nejvýznamnějšího nájemce **Burzovním palácem** (VRBOVÁ 1992b, 5; HOLEČEK 1999b; obr. 8). Novostavba, kterou vyprojektoval tým ateliéru Omicron-K ve složení Tomáš Brix (*1945), Martin Kotík (*1946), Václav Králíček (*1945) a Vladimír Krátký (*1952), vstoupila do poměrně složité urbanistické situace, výrazně ovlivněné demolicemi bloků v okolí obchodního domu Kotva. Nejviditelnější částí parcely bylo průčelí do Rybné ulice, vymezené z jedné strany štítovou zdí meziválečného činžovního domu a z druhé nedefinovaným nárožím vůči obchodnímu domu Kotva, které se od historické zástavby odlišovalo urbanistickým pojetím i výtvarným řešením. Autoři budovy se tak dle vlastních slov ocitli v situaci, kdy museli „reagovat na novotvar Kotvy“ a zároveň byli „na opačném konci [...] v doteku s nejstarším typem zástavby“, což znamenalo, že dům musel „umět v celém rozsahu vyřešit vztahy“ a „reagovat na ně“ (VRBOVÁ 1992b). Z tohoto důvodu se tvůrci rozhodli hmotu domu podřídit měřítku rohového meziválečného domu, který „určuje výšku římsy“ a do značné míry z něj vyplývá i rastr průčelí, které pracuje s minimalistickým neofunkcionalistickým jazykem.

Srovnání realizovaného domu z let 1994–1995 s publikovaným projektem (VRBOVÁ 1992b, 5) ukazuje zajímavý posun konceptu celého nároží. Původní návrh se svým hmotovým řešením podobá solitéru, který lehce převyšuje své sousedy a pracuje s motivem velké prostorové niky v průčelí, jež měřítko budovy ještě zdůrazňuje. Postavená budova je vůči svému okolí výrazně empatičtější. Její hmota je dělena v rytmu historické parcelace, takže nepoměrně lépe harmonuje se svým bezprostředním okolím. Rohová část vůči Kotvě byla o patro snížena, avšak samotné nároží bylo doplněno obdélným akcentem, který je – spolu s vertikálou

Obr. 7. Praha 1-Malá Strana, čp. 144/III, Chotkova 2, Pod Bruskou 7, hotel Hoffmeister, Petr Keil, 1990–1992 (foto M. Micka, 2025).

Obr. 8. Praha 1-Staré Město, čp. 682/I, Rybná 14, Burzovní palác, Tomáš Brix – Martin Kotík – Václav Králíček – Vladimír Krátký, 1991–1995 (foto M. Míka, 2025).

oddělující pomyslné parcely novostavby – promyšlenou odpovědí na nárožní akcent meziválečného domu. Uměřeným výtvarným jazykem i promyšlenou kompozicí se Burzovní palác stal jedním z prvních případů architektury, která se namísto k postmoderní bohatosti tvarů a motivů obracela k repertoáru funkcionalistické architektury. Tu sice – slovy architekta – vnímal rakouský investor, jímž byl TREITL – Immobilien Wien, pro administrativní budovu „jako něco nepatřičného“, avšak nakonec zde zjevně zvítězila skutečnost, že „u nás žije silná funkcionalistická tradice z meziválečné doby“, což je pro autory budovy „zřejmě důvod pro stálý vliv neofunkcionalismu“ (VRBOVÁ 1992b, 5).

Vliv meziválečného funkcionalismu na architekturu 90. let je zřejmý. Střídmé stavby, jež na něj navazují, představují významnou tvůrčí linii, která má kořeny v české architektuře 70. a 80. let a kterou do širšího kontextu domácí architektury zasadil Rostislav ŠVÁCHA (2004b). S odstupem lze říci, že tvůrčí adaptace funkcionalistických výtvarných prvků a principů se osvědčila jako nosný základ pro řadu novostaveb integrovaných do blokové urbanistické struktury nejen v Praze, ale i v dalších městech v čele se svěbytným Brnem. Cestu k porozumění širší veřejnosti těmto stavbám nicméně ztěžovala právě jejich uměřenost, která mohla být někdy mylně porovnávána s uniformitou tehdy kritizovaných panelových sídlišť (ŠVÁCHA 2004b, 49). Dobově větší zájem tak vyvolávaly projekty, které se vyznačovaly výraznou expresivitou nebo jiným silným autorským názorem, jehož kořeny tkvěly většinou v postmoderním přístupu k architektuře. V kontextu historického centra Prahy takovou diskusi vyvolal zejména projekt novostavby na nárožní parcele Rašínova nábřeží a Resslovy ulice, která následně vstoupila do architektonické topografie města jako tzv. **Tančící dům** (obr. 9).

Volná parcela, na níž měl být dům postaven, byla důsledkem náletu v únoru 1945. Navzdory snahám o její zástavbu v 60. letech zůstala prázdná až do zlomového roku 1989 (ŠVÁCHA 1998c, 693). Významnou roli v iniciaci projektu sehrál Václav Havel, který bydlel v sousedním domě a o ideji domu s víceúčelovou kulturní náplní již ve 2. polovině 80. let diskutoval s architektem Vladem Miluničem (*1941–†2022), jenž pro něj projektoval úpravu bytu (MILUNIČ 1991). Na Havlův popud vzniklo po roce 1990 hned několik autorských názorů, jak problém novostavby vyřešit. Vlado Milunič předložil projekt dynamického domu s kupolí, jehož uliční stěny se směrem vzhůru rozpínají, aby mohly nést vyhlídkovou terasu lemovanou sochami. Dynamika domu, zrozeného v porevoluční euforii, měla dle autora představovat „petrifikovaný důkaz toho, že [je] možno pohnout tím, co se zdálo neměnné a skálopevné“ (MILUNIČ 1991). Dlouholetý Miluničův spolupracovník Jan Línek (*1943–†2025) předložil projekt, který také pracoval s ideou rozšiřování domu směrem do výšky, avšak nikoli kvůli terase, nýbrž za účelem vytvoření atria zakrytého mohutnou

segmentovou střechou (LÍNEK 1991). Zcela jiný přístup zvolil ve svém diplomním projektu na AVU Vít Máslo (*1964), který se vydal cestou neofunkcionalistického minimalismu, jenž byl zjevnou reakcí na výtvarnou expresivitu předchozích dvou návrhů.¹⁵

Na přelomu let 1991–1992 zakoupila parcelu holandská pojišťovna Nationale Nederlanden (ŠVÁCHA 1998c, 694). Jedním z podkladů pro vyjednávání o koupi parcely byl právě Miluničův projekt, díky čemuž mohl architekt u projektování domu i nadále zůstat. Vzhledem k obavám o prosazení poměrně extravagantního projektu v pražském památkovém prostředí měl být nicméně z vůle investora Milunič doplněn nějakým významným zahraničním tvůrcem, kterým se nakonec stal americko-kanadský architekt Frank Owen Gehry (*1929).¹⁶ Finální projekt byl vypracován v letech 1992–1993, stavební povolení získal v roce 1994 a dům byl dokončen v roce 1996 (ŠVÁCHA 1998c, 694; HORÁK/KASPER 1996).

Srovnání realizované stavby s původním Miluničovým projektem dokládá, že řada idejí, na nichž je projekt postaven, má svůj původ právě v jeho prvních architektonických úvahách. Na obou verzích lze zaznamenat motiv dynamizace stěn, rozšiřování budovy směrem vzhůru či završení domu kupolí. Finální rukopis novostavby je nicméně odlišný, a to jak z hlediska hmotové skladby, již dominuje dialog dvou pomyslných věží, tak na poli tvarosloví, které má zjevnou souvislost s dalšími Gehryho projekty. Novostavba domu vzbuzovala diskusi již v momentě publikování prvotních projektů Miluniče a Líneka v roce 1991, kdy byl zajímavě probírán jak vztah domu k celku historického prostředí (KRATOCHVÍL 1991; ŠVÁCHA 1991), tak otázka relace celého tohoto bloku k nábřeží, náplavce a řece (MÜLLEROVÁ 1991b).

Zveřejnění finálního projektu v roce 1993 vyvolalo celou řadu reakcí, které byly postupně zveřejňovány v časopise *Architekt*. S ohledem na prvotní obavy investora je poměrně pozoruhodné, že nejintenzivnější kritika architektury domu nepřišla ani tak z řad památkové veřejnosti, jako spíše z pozic tvůrců, kteří byli odlišného výtvarného názoru a jen těžko se smířovali

Obr. 9. Praha 2–Nové Město, čp. 1981/II, Rašínovo nábřeží 80, Jiráskovo náměstí 6, Tančící dům, Frank O. Gehry – Vlado Milunič, 1991–1996 (foto M. Micka, 2025).

15 Málův projekt byl publikován v rámci diskuse nad zveřejněným projektem Tančícího domu (viz SINE 1993d).

16 Okolnosti vzniku projektu z pohledu developera pozoruhodně popisuje Paul Koch v textu *Jak vznikl Tančící dům a proč právě v Praze*, který v roce 2022 publikoval v rámci svého blogu (KOCH 2022 online).

s dekonstruktivistickým podtónem projektu (JIRAN 1993; KNIŽÁK 1993). Publikované kritické názory následně vyvolaly neméně výraznou reakci dalších architektů i teoretiků, takže lze hovořit o jedné z nejzajímavějších architektonických polemik 1. poloviny 90. let.¹⁷ Vedle diskuse o architektuře byla pak neméně důležitá debata o urbanistickém řešení domu, který překročil hranice parcely a vstoupil svou hmotou do veřejného prostoru. Kritika tohoto vstupu spočívala nejen ve skutečnosti porušení regulačních čar, ale také v tezi, že novostavba svým konceptem narušila komponovaný historický prostor Jiráskova náměstí.¹⁸ Argumentem proti tomuto postoji byla jednak pozice vyústění Jiráskova mostu, který je oproti Resslově ulici vysunut směrem ke středu náměstí, jednak skutečnost, že při přeložce tramvajové trati byla parcela domu na rozdíl od původního stavu zmenšena (SINE 1993a).

Vznesené urbanistické námitky nelze brát na lehkou váhu. Pozornost, jakou na sebe tento řadový kancelářský dům strhává, je opravdu nebývalá. Již v okamžiku zadání novostavby však bylo zřejmé, že se od ní očekává mnohem více než jen vznik běžné architektury. Na obhajobu projektu lze říci, že Jiráskovo náměstí není jednotným, malebně komponovaným celkem, ale spíše místem, kde se potkaly tři různé regulace, které navíc doplnil zmíněný lehce vyosený Jiráskův most.¹⁹ Prázdná proluka v klíčové nárožní pozici tak byla urbanistickou výzvou, jež měla celý prostor zcelit a případně vypointovat. Dynamický koncept nároží je třeba chápat jako tvůrčí reakci na dané místo, a to včetně onoho – pro mnohé sporného – vystoupení do veřejného prostoru náměstí. Z hlediska vztahu novostavby k prostředí je nicméně klíčové, že navzdory své výtvarné expresi je dům pevně zapojen do bloku, který přirozeně doplňuje a zároveň pointuje. Je důležité, že dynamické vystoupení domu bylo nedílnou součástí prvních Miluničových projektů a že jej lze opravdu chápat jako autentickou reakci na symbolické „rozlomení okovů“ v roce 1989. Právě tato silná dobová konotace, doplněná hravou siluetou domu (kterou umně podpořila zmínka o tanečním páru „Ginger a Fred,“ jež následně dala vznik i názvu domu), bezpochyby pomohla kladnému přijetí stavby v obecném veřejném mínění.

Dům se velmi rychle stal integrální součástí historického prostředí a jednou z turistických atrakcí města. S odstupem doby se na celém projektu jeví jako diskutabilní nikoli architektura, ale spíše náplň domu. Ta se od prvotních havlovských představ o kulturním centru pod tlakem pragmatické doby rychle posunula k zadání běžné kancelářské budovy, která je výjimečná formou, avšak poněkud banální svým obsahem. I přes to lze říci, že stavba Tančího domu představuje jeden z nejvýznamnějších novodobých mezníků na poli pražských novostaveb v historickém prostředí. Diskuse, která se kolem projektu následně na stránkách odborného tisku rozvinula, byla sice názorově vyhrčená, avšak zároveň velmi otevřená. Z většiny dobových příspěvků je zřejmé, že aktérům šlo o věc a téma, a nikoli o bezmyšlenkový odsudek nebo apriorní rozdělení do názorových táborů.²⁰ Neméně zajímavá je úloha Franka Gehryho, který zde jako hlavní autor nevystupoval v roli vzdáleného „hvězdného architekta“, ale vedl s pražskými kolegy permanentní tvůrčí dialog, jenž vyvrcholil jeho osobními účastmi na předvedení projektu.

Precedentní novostavby: Myslbek a Špačkův dům

Novostavba Tančího domu se zdála otevírat novou kapitolu nejen z hlediska výjimečné architektury (a jejího přímého propojení se západním světem), ale také na poli otevřené veřejné diskuse, která se právem jevila být nejlepším prostředkem ke zlepšení veřejného prostředí i české architektury jako takové. Brzy se však mělo ukázat, že případ Tančího domu není novým standardem, ale spíše výjimkou, danou kombinací doznívání porevoluční euforie, osvíceného investora i kvalitního autorského týmu. Pro pomyslné probuzení odborné veřejnosti do pragmatické porevoluční reality byly klíčové hlavně dvě novostavby – administrativně obchodní centrum Myslbek mezi ulicemi Na Příkopě a Ovocným trhem čp. 1096/I a kancelářská budova Prague City Center čp. 1216/II, která nahradila novobarokní Špačkův dům v Petřské čtvrti.

Proluka, tradičně zvaná podle provizorního výstavního pavilonu **Myslbek**, byla jednou z nejceněnějších parcel v historickém centru Prahy. Její vznik se datuje do roku 1929, kdy byly kvůli plánované novostavbě banky zbořeny historicky cenné domy na jižní straně Ovocného trhu.²¹

17 Reakce Rostislava Šváchy a Vlada Miluniče viz SINE 1993d; dále cf. SEDLÁK 1993; SINE 1993e.

18 Viz názor Mojžíry Horyny, publikovaný v rámci ankety *Dům v pohybu* (VRBOVÁ 1993, 6).

19 K urbanistické genezi čtvrti viz např. BIEGEL 2022, 96–104.

20 Diskuse pozoruhodně pokračovala i po dostavbě a publikování domu v roce 1996 – viz zejména SINE 1996e; JANSER 1996; KALINA 1996; ŠVÁCHA 1996b.

21 K zaniklé podobě místa viz BEČKOVÁ 2005b, 215–218; k širším dobovým souvislostem demolice viz BIEGEL 2022, 404–407.

Obr. 10. Praha 1-Staré Město, čp. 1096/I, Na Příkopě 19, Ovocný trh 10, obchodní centrum Myslbeek, Zdeněk Hölzel – Jan Kerel – Claude Parent, 1993–1996, pohled z ulice Na Příkopě (foto M. Micka, 2025).

Vzhledem k hospodářské krizi však banka nikdy nevznikla a parcela tak měla jen provizorní využití v podobě zmíněného výstavního pavilonu Myslbeek. V 60. letech zde byla plánována stavba přestupní stanice metra, která však byla následně přesunuta pod Můstek (BIEGEL 2022, 580–588). V 80. letech byla parcela předmětem jednak studijního úkolu Svazu českých architektů (1984), jednak vnitroustavní soutěže Pražského projektového ústavu na budovu Československé obchodní banky (1988), v níž zvítězil projekt architektů Jana Kerela (* 1944 – † 2022) a Zdeňka Hölzela (* 1947).²² Nic z toho se nicméně do roku 1989 nerealizovalo.

Na počátku 90. let bylo majitelem parcely město Praha, které se rozhodlo hledat strategického partnera pro její zástavbu. V květnu 1992 schválilo pražské zastupitelstvo smlouvu o smlouvách budoucích s francouzskou společností Caisse des Dépôts, jejímž předmětem bylo založení společné akciové společnosti Myslbeek, které bude parcela na 99 let pronajata (HORSKÝ 1992). Členy představenstva společnosti se stali i vrcholní političtí představitelé města, což muselo následně logicky výrazně zkomplikovat jejich hlavní úlohu strážců veřejného zájmu oproti zájmům soukromého subjektu.²³ Součástí smluv bylo vypsání mezinárodní architektonické soutěže na novostavbu. Ta byla skutečně vyhlášena, avšak z podmínek a jednání vyšlo následně najevo, že společnost hledá spíše doplňkového domácího architekta pro svého již vybraného autora Clauda Parenta (* 1923 – † 2016), který byl dokonce zpočátku i členem poroty. Po kritice podmínek soutěže, které byly mimo jiné v rozporu s pravidly České komory architektů, i předpokládaných zásahů do veřejného prostoru (zejména šlo o navržené rampy do podzemních garáží v ulici Na Příkopě) čtyři z pěti domácích porotců odstoupili a veřejně vyjádřili svůj distanc od celého soutěžního procesu.²⁴ V porotě soutěže tak převládli závislí členové jmenovaní městem nebo investorskou společností. Všechny tyto události vrhly na soutěž i její okolnosti velmi neblahý stín, který se projevil odstoupením řady tvůrců ze soutěže i kritikou celého procesu. Porota byla následně doplněna novými domácími zástupci,²⁵ avšak na dalších problémech – tedy sporném znění podmínek, jejich rozporu s řádem komory či předpokládaném zapojení francouzského architekta – se již nic nezměnilo.

První cena v soutěži udělena nebyla. Vítězným projektem se stal návrh Zdeňka Hölzela, Jana Kerela a Ireny Hölzelové, který získal jednu ze dvou druhých cen a byl určen k realizaci (SINE 1993b). Navzdory sporným výchozím podmínkám (a neúčasti řady významných tvůrců) soutěž

²² K projektu viz zejména ŠVÁCHA 1989; HÖLZEL/KEREL 1989; SINE 1989; PISTORIUS 1993.

²³ Prvním místopředsedou představenstva společnosti byl v letech 1993–1994 primátor Jan Koukal (* 1951, primátorem 1993–1998) a v letech 1994–1999 zastupitel a pozdější primátor Jan Kasl (* 1951, primátorem 1998–2002; SINE 2025b online).

²⁴ Z poroty odstoupili Ivan Plicka, Jan Sedlák, Petr Kratochvíl a Václav Šebek. Vyjádření prvních tří zmíněných viz HORSKÝ 1992, 6.

²⁵ Novými členy poroty se stali Martin Krise, Ivo Oberstein, Jan Kasl, Jaromíra Eismannová a Pavel Pírk (SINE 1993b, 13).

Obr. 11. Praha 1-Staré Město, čp. 1096/I, Na Příkopě 19, Ovocný trh 10, obchodní centrum Myslbeek, Zdeněk Hölzel – Jan Kerel – Claude Parent, 1993–1996, pohled z Ovocného trhu (foto M. Micka, 2025).

přinesla zajímavé spektrum názorů na řešení parcely (ŠVÁCHA 1993). Z projektů je nicméně zřejmé zejména to, jak negativně byly všechny ovlivněny požadovanou monofunkcí (obchody v nižších patrech a výrazně převažující kanceláře v patrech vyšších), výrazně naddimenzovaným objemem a zvláště skutečností, že stavba musela být koncipována jako velký monoblok, a to navzdory tomu, že se obracela do dvou zcela odlišných urbanistických prostředí.

Vítězný tým v mnohém navázal na svůj projekt z roku 1988. Stejně jako tehdy, i tentokrát se pokusil zjevný rozdíl v urbánních světech vyřešit koncepcí „palácového průčelí“ do ulice Na Příkopě, jemuž dominuje střední válcový objem, pronikající základním kubusem fasády, a náznakem rozdělení stavby do jednotlivých „domů“ obrácených do Ovocného trhu. Nárůst požadované komerční hmoty spolu s dílčím posunem výtvarného názoru vedl k tomu, že návrh z roku 1992 ztratil jasné tvarové členění jednotlivých částí, které bylo v původním projektu jednou z hlavních nosných myšlenek. Obětován musel být i původně volný dvůr, který do místa vnášel nesporné městské kvality a byl svou otevřeností určitým protipólem v něčem až příliš monumentální architektury. To, co bylo v roce 1988 čitelným a zajímavým kompozičním tvůrčím záměrem, se o čtyři léta později stalo bohužel spíše jen doplňkovým prostředkem k obalení požadované obchodní plochy domu.

Následně byl projekt upravován ve spolupráci s „přiděleným“ architektem Claudem Parentem, z čehož vyšla například změna pláště a motiv brány u fasády směrem do ulice Na Příkopě (obr. 10) či mramorové obložení průčelí do Ovocného trhu, jež bylo dále „ozvláštněno“ motivy šikmých diagonálních linií (obr. 11). V roce 1994 projekt získal stavební povolení. Jediným ústupkem kritikům projektu se stalo přemístění vjezdové rampy do podzemních garáží z ulice Na Příkopě do úzké Panské ulice, situované na osu průčelí budovy. Diskuse nad sporným průběhem soutěže i vybraným návrhem pokračovala i po zveřejnění finálního projektu a jeho následné realizaci, která trvala do roku 1996.²⁶ Výsledkem celého procesu se stala budova, která svou hmotou vystoupila z měřítka okolí a jejíž architekturu lze těžko chápat jinak než jako nepřilíh úspěšný pokus o zakrytí této neblahé urbanistické skutečnosti.²⁷

„Kauza Myslbeek“ však měla ještě další závažné důsledky. Město se pozemku zbavilo bez toho, že by předem stanovilo promyšlenou regulaci, což se bohužel následně stalo v obdobných případech standardem. Nekorektní průběh soutěže oslabil důvěru v tento významný nástroj dříve, než mohl v nových podmínkách doopravdy zakořenit. Původní představy o polyfunkčnosti objektu nebo jeho uměřených proporcích vzaly v průběhu procesu rychle za své, takže výsledkem byl negativní precedent jak z hlediska velikosti, tak i náplně novostavby. Svůj podíl na této situaci měla jak městská reprezentace, která přímým vstupem do společného podniku s francouzským investorem znejasnila roli města, tak i Útvar hlavního architekta, který sice měl

26 K Myslbeeku: HALÍK 1996; HORSKÝ 1996b; HORSKÝ 1997; PARENT 1996; HÖLZEL/KEREL/PARENT 1997; BOISVERT 1997; DOLEŽEL 1997; HOLEČEK 1997; KALINA 1997a; KALINA 1997b; KASL 1997; LUKES 1997; REHNICER 1997.

27 Dobovým mediálním ohlasem celé kauzy se komplexně zabývala Adéla VACULÍKOVÁ (2024, 109–120).

podle původních předpokladů vytvořit podmínky pro novostavbu, avšak v průběhu soutěže se ve všem podstatném podvolil investorovi, což ukazuje i kooptace hlavního architekta Ivo Obersteina (* 1935 – † 2024) do sporné výběrové komise.

Druhým precedentsním milníkem se po Myslbeku stal případ **zboření Špačkova domu** čp. 1216/II v Petřské čtvrti a výstavby administrativního centra **Prague City Center** na jeho místě. Na sklonku roku 1992 bylo zahájeno územní řízení na novostavbu domu v rozsahu bloku Petřská, Klimentská, Samcova a Mlynářská. Rozsáhlá parcela byla sice částečně volná, avšak na její severní polovině stál novobarokní Špačkův dům (obr. 12). Investor, reprezentovaný architektem novostavby Otto Dvořákem (* 1938 – † 2022), dům označil za zcela nehodnotný a nerekonstruovatelný (DVOŘÁK 1993). Za jeho zachování se naopak jednoznačně postavila ředitelka Pražského ústavu památkové péče Věra Müllerová (* 1945; viz MÜLLEROVÁ 1993). Hlas jejího ústavu byl nicméně vzhledem k tzv. dvoj kolejnému systému památkové péče pouze poradní, neboť finální rozhodnutí náleželo Odboru památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, který byl městem ustaven v roce 1992 jako vědomá odborná protiváha rovněž městem zřizovaného, avšak myšlenkově spíše nezávislého památkového ústavu (HORÁK 2014, 190). Ředitel odboru Pavel Pírk (* 1937) demolicí schválil, což ředitelka památkového ústavu Věra Müllerová veřejně kritizovala. Reakcí města jako zřizovatele bylo její odvolání a náhrada zmíněným Pavlem Pírkem.²⁸ Tento mocenský zásah vyvolal nebyvalou reakci odborné veřejnosti, která se za odvolanou ředitelku jednoznačně postavila (SINE 1993c, 4).²⁹ Na osud domu to nicméně žádný vliv nemělo a v dubnu 1993 byl za poměrně velké mediální pozornosti zbořen.

Obr. 12. Praha 1-Nové Město, čp. 1216/II, Klimentská 12, Špačkův dům, původní objekt z roku 1900, zbořen 1993 (foto O. Němec, 1993).

Demolice exponované historické stavby v pražské památkové rezervaci byla pro řadu zúčastněných šokem. Novobarokní dům, označovaný investorem jako nehodnotný, byl poměrně důležitým kompozičním prvkem celé čtvrti a vzhledem k její radikální proměně v 1. polovině 20. století patřil ke starším vrstvám její urbánní struktury. Kvality domu ještě vynikly ve srovnání s návrhem novostavby, která jej posléze v roce 1995 nahradila. Projekt Otto Dvořáka byl komponován jako monoblok, který svou hmotou výrazně převyšoval původní činžovní dům (DVOŘÁK ET AL. 1993).

28 Pavel Pírk dlouhá léta pracoval v Pražském středisku státní památkové péče a ochrany přírody (později PÚPP) a po sametové revoluci odešel na pražský magistrát.

29 Věra Müllerová se již předtím snažila navázat spolupráci se vznikajícími občanskými památkovými iniciativami, jejichž působení však bylo v rámci teprve rodící se demokratické společnosti značně neukotvené a nevyjasněné, byť podpořené zájmem médií. Jejich role v 90. letech si vyžaduje samostatného zkoumání (HORÁK 2014, 193, 199–200).

Obr. 13. Praha 1-Nové Město, čp. 1216/II, Petřská 19, Samcova 4, Klimentská 12, Mlynářská 3, Prague City Center, Otto Dvořák, 1992–1995 (foto M. Míka, 2025)

Jeho architektura byla navržena jako zvláštní směs moderního klasicismu a historismu, jenž motivy nárožních věží odkazoval na zaniklý dům. Obdobně jako v případě Myslbeku, i zde bylo hlavní úlohou opláštění obalit mimořádně velký rozsah metrů čtverečních. Snaha učinit stavbu vizuálně nižší vedla k podivnému konceptu, v němž se nad římsou v pátém podlaží zvedá další samostatná čtyřpodlažní hmota, působící jako neforemný „dům na domě“ (DVOŘÁK 1997). Výsledkem byla rozpačitá architektura, která se pseudohistorizujícími formami i řemeslně ne zcela zvládnutými detaily vymykala soudobým pražským architektonickým proudům a opět ze všeho nejvíce se nebezpečně blížila kategorii komerčního kýče (obr. 13).

Rozklad systému ve stínu „politiky zisku“

Důsledky celého případu byly poměrně dalekosáhlé. Demolice Špačkova domu byla možným precedensem pro další obdobné zásahy, neboť ukázala, že je možné zbořit řadový dům v památkové rezervaci, který není výslovně chráněn statutem kulturní památky. Podobně návodně byly i hmota a formy novostavby, pro něž nebyly předem stanoveny žádné závazné regulační podmínky. Spor mezi odbornou a výkonnou složkou památkové péče poprvé názorně ukázal, že platný systém lze zneužít k prosazení nepřiměřených zásahů. Odvolání ředitelky, která ve sporu s neadekvátně velkým investičním záměrem stála jednoznačně na straně veřejného zájmu na ochraně památek, oslabilo pozici památkové péče jako celku. Její náhrada Pavlem Pírklem, který povolování podobných vstupů zjevně akceptoval, následně vedla k prohloubení krize v památkovém ústavu, jež v létě 1997 vyvrcholila hromadným propuštěním nejodbojnějších památkářů z ústavu.³⁰ Následně se sice podařilo pražský památkový ústav odborně reha-

30 K dobový souvislostem např. BIEGEL 1999a. Okolnosti propuštění špičkových památkářských pracovníků pozoruhodně popisuje Dagmar Sedláková: „Došlo k tomu kvůli domu dole na Václavském náměstí, jak byla maďarská kultura, dnes je tam nový dům od Petra Malinského, takový zlatě pošťákováný. Původně tam měl být takový ‚mrakodrap‘, výrazně výšková budova. V ústavu jsme samozřejmě napsali, že je to nepřipustné, a ředitel Pírk to podepsal. No, a nastalo děsné vzburčení na magistrátu: prý jak si to můžeme dovolit, že už to bylo s investorem celé domluvené a tak dále. Nejdřív to zkoušeli po dobrém, začaly nám chodit nabídky do pracovního poměru k tomu developerovi. Na to ale já nejsem. Nakonec tedy náměstek primátora Jiří Exner napsal Pírkovi, že mě musí vyhodit, nebo půjde sám [...]. Mimochodem, podnětem pro to všechno byl článek Lenky Zlámalové, tenkrát novinářské elévky, ve *Večerní Praze* nebo *Mladé frontě*.“

bilitovat a zejména vyvést ze správy magistrátu pod ministerstvo kultury, díky čemuž se v roce 2003 stal součástí nově ustaveného Národního památkového ústavu. Polarita mezi odbornou a výkonnou složkou památkové péče se tím nicméně nijak neoslabila a stala se jednou z konstant porevolučního vývoje, která nadále zpochybnila pozici i názorovou konzistenci památkové péče jako takové.³¹

Podobný otřes čekal ve stejné době i Útvar hlavního architekta.³² Jeho problémem nebyla rozhodovací dvojkolejnost, jak tomu bylo u památkářů, ale paradoxně naopak koncentrace mnoha různých rolí do jedné instituce. V pravomoci Útvary bylo jak zpracování územního plánu, tak příprava zastavovacích podmínek a vydávání územních rozhodnutí na zásadní stavby. Do toho se Útvar jako instituce zúčastnil i velkých urbanistických soutěží, což bylo kritizováno jako střet zájmů (např. SCHMIDT 1993). Z dobových textů je zřejmé, že se Útvar snažil svou klíčovou roli v rozvoji města nejen naplnit, ale také obhájit a vysvětlit (HORSKÝ 1991a; OBERSTEIN 1993). „Jsem přesvědčen, že především čas ukáže, že Praha potřebuje silné a profesně zdatné urbanistické pracoviště a potřebuje nový územní plán,“ konstatoval v roce 1991 František Novotný, v té době vedoucí úseku koncepce Útvary hlavního architekta. „Předpokládáme, že výstupem řešení jednotlivých aktivních území budou regulační plány, které po projednání s obyvateli, místní a městskou samosprávou budou závazným podkladem pro územní řízení,“ nastínil dále v článku týkajícím se plánovaných rozvojových lokalit města (HORSKÝ 1991a). „Myslím, že není nutné vytvářet nějaké ‚profesně zdatné týmy‘,“ kontroval na Novotného slova architekt Jiří Mojžíš (*1943). „Radnice by si měla vyžádat posudky nezávislých odborníků a seznamovat s nimi veřejnost. Územní plán se přece netýká jen architektů a urbanistů. Rozhodnutí zastupitelstva bude podkladem pro veřejnou soutěž. Regulační plán nám potom určí pravidla pro stavební činnost v daném území. [...] ÚHA, instituce s truchlivou historií, se dá těžko použít pro tento účel. Podle mého názoru není nutná rozbujelá instituce, ale jeden odborník architekt-urbanista v poradním sboru primátora, osobně zodpovědný za rozvoj města,“ říká J. Mojžíš (1991), a ukazuje tak velmi názorně nesmiřitelnou názorovou polarizaci, do níž se odborná veřejnost v náhledu na budoucnost pražského urbanismu v porevolučním překotném dění dostala.

Útoky, které se vůči Útvaru v tisku množily (PLICKA 1990; MOJŽÍŠ 1991),³³ nakonec v roce 1994 vedly nejen k odvolání hlavního architekta Ivo Obersteina (SINE 1994c; VINŠOVÁ/HORSKÝ 1994), ale také k transformaci Útvary hlavního architekta na Útvar rozvoje města. Ten byl výrazně oslaben odnětím možnosti vydávat územní rozhodnutí a jeho role se měla napříště omezit v podstatě jen na zpracování územního plánu (HORSKÝ 1994).³⁴ Tímto z dnešního pohledu velmi sporným politickým rozhodnutím zanikla nejen pozice hlavního architekta města, ale hlavně silná instituce, která mohla reálně urbanismus Prahy ovlivňovat jak v konceptu plánu, tak v každodenní strategii rozvoje klíčových oblastí a staveb. Vakuum, které tak v urbanistické koordinaci města vzniklo, mělo zásadní vliv na následné nekoncepční rozhodování o jednotlivých stavbách i celých budoucích čtvrtích a v mnoha ohledech trvá dodnes.

Dalším problematickým dobovým tématem se ukázala být otázka závazných památkových pravidel v centru města. Jejich nezbytnost se většině aktérů na počátku 90. let zdála zjevnou. Po vyhlášení centra Prahy památkou UNESCO se proto zintenzivnila práce na urbanistické studii regenerace pražské památkové rezervace, jejímiž autory byli památkoví urbanisté Jan Sedlák (*1951) a Miroslav Baše (*1933–†2008) a jež měla být pro budoucnost historického centra dokumentem rozhodujícím (SEDLÁK/HORSKÝ 1992).³⁵ Studie byla dokončena na konci roku 1993 a následně byla představena pražskému zastupitelstvu, které ji však zamítlo, přičemž jako důvod byla uvedena „dosud nestabilizovaná situace dopravní infrastruktury v okolí historického jádra“

Pěkně nás v něm smetla, Irenu Rusoovou, Miloše Solaře i mě, že bráníme rozvoji Prahy, že jsme jakože zlí památkáři a tak dále. Exner, který tehdy měl na magistrátu v gesci kulturu, toto využil a nařídil Pirklovi: buď to zreorganizuješ, anebo máš utrum. Takže jsme šli: Amálka Krutinová, Irena Rusoová, Miloš Solař, Petr Štoncner, Věra Krejčová, Jana Barešová a já. A všechny nás přijali na SÚPP. Dodnes jsem za to vděčná.“ (BACHTIK 2023, 216) Toto osobní svědectví již samo o sobě dokládá závažnost tehdejší situace, jejíž okolnosti budou jistě v budoucnu podrobeny dalšímu bádání, komparaci a hodnocení. Případ výškové dominanty na Můstku je podrobně popsán níže v samostatné kapitole tohoto textu.

31 Tato situace byla podrobně analyzována v bilančních číslech *Věstníku Klub za starou Prahu*, vydaných v letech 2005, 2012 a 2024 (BEČKOVÁ 2005a; BACHTIK/BEČKOVÁ 2012; BACHTIK/BEČKOVÁ 2024). Jejich zjištění potvrzují ve svých textech Martin HORÁK (2014, 181–223) a Petr ROUBAL (2019).

32 K situaci ÚHA v dobovém diskursu viz JIRKALOVÁ 2024, 150–151.

33 Vedle oprávněné kritiky bylo bohužel možno zaznamenat i útoky poměrně osobní a do značné míry manipulativní, které se s podstatou problému většinou míjely, avšak obecně posilovaly negativní povědomí o instituci, viz např. SINE 1992.

34 Zánik ÚHA v dobových souvislostech podrobně popsal Petr ROUBAL (2019, 340–345).

35 Z hlediska následného vývoje pražské památkové rezervace je bohužel důležité dodat, že tento klíčový dokument byl projednáván a publikován či vystaven ještě několikrát (např. VALENTOVÁ 1995), aby nakonec nebyl městem nikdy závazně přijat.

(HORÁK 2014, 194). Ve stejné době byl však zastupitelstvem schválen plán stabilizovaných území, který v centru města umožňoval novou výstavbu. Souběhem těchto rozhodnutí nastala situace, kdy bylo možné v centru stavět, avšak neexistovaly pro to žádné podrobnější vymahatelné podmínky (HORÁK 2014, 194–195).

Vzhledem k dobovým okolnostem i následnému vývoji lze oslabení ústřední urbanistické instituce i nepřijetí podrobnějších pravidel pro výstavbu v historickém jádru jen těžko nevnímat jako do značné míry záměrné. Nastalá situace umožňovala klíčovými politickým aktérům využívat moc, jež byla dána jak značným množstvím parcel v majetku města, tak i absencí pravidel o střetu zájmů, která by politikům znemožnila mít z projednávání jednotlivých novostaveb osobní prospěch. „Potom, co město získalo vlastní majetek, si mnozí z nás začali uvědomovat, jakou cenu by ty naše zvolené pozice vlastně mohly mít,“ řekl až překvapivě otevřeně v roce 2000 bývalý městský radní za ODS. „Takže to nadšení, se kterým jsme původně do politiky vstoupili, přerostlo v nadšení pro vlastní obohacení. Radní začali využívat své kontroly nad správním aparátem k sledování vlastních osobních zájmů, a jakmile se vyjasnily majetkové vztahy, tak se do téhle hry zapojili i zastupitelé, kteří začali využívat osobních vztahů s radními a s úředníky k tomu, aby lobbovali pro konkrétní investiční návrhy. Řekl bych, že do roku devadesát tří se to, čemu lze říkat ‚hrubě pragmatická‘ frakce, stalo dominantním jak v zastupitelstvu, tak v radě.“ (HORÁK 2014, 191)

Anonymizovaný rozhovor, v němž tento názor zazněl, je součástí důležité recenzované studie *Úspěch i zklamání: Demokracie a veřejná politika v Praze 1990–2000*, původně vydané anglicky nakladatelstvím univerzity v Torontu, v níž její autor Martin HORÁK (2014) nabídl možné vysvětlení podivného chování městské reprezentace: „Aby zastupitelé co nejvíce zvýšili možnost osobního zisku, museli nutně v co nejvyšší míře posílit svou volnost rozhodovat o rozvoji městského majetku. Těmto osobním zájmům zastupitelů by ustálená strategie památkové ochrany v historickém jádru příliš neprospěla. Stejně tak neprospěšná by byla i ucelená strategie, pomocí níž by bylo lze prosadit novou rozsáhlou výstavbu, neboť jakákoliv jasná strategie, bez ohledu na její podstatu, by omezovala libovůli zastupitelů. Aby proto předešli námitkám namířeným proti jejich úsilí o vlastní prospěch, potřebovali politici udělovat stavební povolení v neprůhledných procesech a potlačovat veřejnou participaci, jakož i přístup k informacím na co nejnižší úrovni. Pražští političtí vůdci tudíž v institucích definitivně zavedli politiku osobního zisku.“ (HORÁK 2014, 191–192)

Absence závazných pravidel a potřebné státní legislativy (HORÁK 2014, 195) vedla dále k tomu, že o neprůhledných rozhodovacích procesech a s nimi související možné korupci se začalo hovořit i v spojitosti s odborem památkové péče, který měl díky systému přenesené státní správy na poli rozhodování o památkách konečné slovo. Investigativní rozhovory Martina Horáka přinesly i v tomto směru zásadní dobová svědectví. „Všichni víme, že v Odboru památkové péče už po léta běžně berou úplatky, že existuje ceník úplatků za schválení různých stavebních úprav v památkové rezervaci, který platí, pokud projekt nepodporuje nějaký poslanec,“ řekla v rozhovoru z roku 2000 bývalá zastupitelka za ODS (HORÁK 2014, 196). Interní řadový zaměstnanec odboru památkové péče k tomu uvedl: „Z této instituce se v podstatě stal komerční podnik vedený (jedním dlouholetým pracovníkem). Je to on, kdo to tady skutečně vede, kdo rozhoduje, kteří investoři budou muset platit za realizaci svých plánů. Samozřejmě není jediný, kdo si takto vydělává – řada našich lidí je do toho zapojena. Ale co s tím můžeme my ostatní dělat?“ (HORÁK 2014, 196)

V letech 1993–1994 tak systém posuzování a povolování staveb prošel zásadním otřesem, který přinesl oslabení role odborné památkové péče na úkor politických i ekonomických tlaků a osobních zájmů, rozklad zastřešující urbanistické autority ve městě i pokračující neexistenci povinných norem pro intervence v památkové rezervaci, což je mimochodem situace, která trvá v některých směrech *de facto* dodnes. Na zjevnou krizi systému tehdy reagovala odborná veřejnost nejen řadou vyjádření, ale také konkrétními činy. V červenci 1993 bylo ustaveno Pražské grémium, které se mělo stát platformou pro diskuse o rozvoji města a jeho památkové ochraně. Iniciátorem vzniku byly odborné instituce a katedry vysokých škol, které do něj vyslaly své zástupce. Mezi zakládající členy grémia patřili například Milan Knížák (* 1940), Alena Šrámková, Mojmír Horyna (* 1945 – † 2011), Kurt Gebauer (* 1941), Jan Sedlák, Petr Kratochvíl, Jiří Plos (* 1952) či Věra Müllerová (SINE 1993g). Cílem grémia bylo „sledovat stav města a záměry na jeho proměny a rozvoj, předkládat odborná stanoviska a oponentury k rozhodnutím odpovědných orgánů, iniciativně navrhnout vhodná opatření, a to v zájmu uchování jedinečného kulturního obrazu Prahy“ (SINE 1993f). Vznik grémia lze chápat jako jedno z posledních vzepjetí idealismu a odpovědnosti, které odborná veřejnost jako celek na počátku 90. let cítila. V následujících

letech sehrálo grémium významnou roli na poli veřejné diskuse a zcela jistě napomohlo k pojmenování řady zásadních problémů i k hledání cest k jejich řešení.³⁶ Situaci však komplikoval postoj politiků i obtížný přístup k informacím: „Zprvu jsme si představovali, že budeme fungovat jakožto taková nezávislá poradní skupina, na kterou by se mohli politici obrátit pro stanovisko v kontroverzních případech. Ale brzo jsme přišli na to, že se na nás obraceli jen oportunisticky, pokud se vůbec obraceli, a že jsme museli bojovat o přístup i k těm nejzákladnějším informacím,“ konstatoval bývalý člen Pražského grémia v rozhovoru z roku 2000 (HORÁK 2014, 210). Síla morálních apelů s postupem doby zjevně slábla, což vedlo k postupnému útlumu činnosti grémia, aby se tato na přelomu století definitivně uzavřela.³⁷ Role hlavního kritika proměn města tak následně spočinula zejména na Klubu Za starou Prahu, který v roce 2000 slavil stoleté výročí a prošel zároveň na sklonku 90. let poměrně zásadní generační obměnou (BEČKOVÁ 2000b, 84–85).³⁸

Architektonické soutěže 90. let

Pro rozvoj města byly zásadní veřejné soutěže, které byly postupně v letech 1993–1996 v historickém centru města vypsaný. Všechny se týkaly proluk, o nichž se – stejně jako o zmíněné, nepříliš šťastně zastavěné proluce Myslbek – diskutovalo po celá desetiletí. Jako první byla vypsaná soutěž na novostavbu **hotelu Four Seasons**, který měl být vložen do složité a památkově citlivé situace na Alšově nábřeží. Předpokládané místo hotelu bylo pohledově mimořádně exponované, neboť tvořilo součást nejcennějšího staroměstského panoramatu v sousedství Karlova mostu a křižovnického kláštera. Zároveň bylo problematické v tom, že se zde mísila unikátně dochovaná předasanační zástavba s novější blokovou strukturou, která kontrastovala s historickými domy a sousedním klášterem svým měřítkem i urbanistickým charakterem. Místo však bylo zároveň výhledově třeba řešit, neboť nedokončený blok se směrem k Malé Straně obracel štítovou zdí, čímž dával jasně najevo nehotovost celé kompozice.

Parcela patřila hlavnímu městu Praze a byla dle územního plánu určena pro rozvoj areálu vysokých škol. V rozporu s tím však byla pronajata společnosti Four Seasons pro stavbu velkého mezinárodního hotelu. Ještě před vypsáním soutěže si investor nechal od svého architekta Robina Clarka vypracovat hmotovou studii, která ukazovala jeho prostorově naddimenzované představy o kapacitě komplexu (SINE 1994b). Před zadáním soutěže stanovil Útvar hlavního architekta podmínky, které sice stanovovaly maximální výšku jednotlivých částí areálu, avšak na úrovni, která převyšovala stávající linie pobřežní zástavby. Podmínky byly i jinak dosti benevolentní a kapacitně poměrně volné, což vyvolalo jejich kritiku ze strany památkářů (KOTALÍK/HORSKÝ ET AL. 1994). Právě toto se také stalo největším úskalím soutěže, vypsané v roce 1994. Navzdory účasti řady renomovaných architektů nebyla porotou udělena žádná cena, neboť ani jeden projekt dle jejího názoru nedokázal splnit podmínky soutěže a zároveň vyhovět požadavkům vypisovatele, tedy hotelové společnosti. Hlavní příčinu tohoto výsledku porota jednoznačně viděla „ve vlastním zadání soutěže, ve střetech mezi prostorovými možnostmi stavební parcely na jedné straně a požadavky stavebního programu, zastavovacích podmínek a podmínek památkové péče na druhé straně“ (MAN 1995a, 12). Na základě toho porota doporučila revidovat jak stavební program, tak zastavovací podmínky. Zároveň doporučila, aby vypisovatelem obdobně významných soutěží bylo napříště spíše město než soukromý investor.

Následně byly stanoveny nové zastavovací podmínky, které sice znamenaly dílčí snížení výšek i kapacity hotelu, avšak zásadní průlom do patové situace nepřinesly (HORSKÝ 1995). V jednání pokračoval i investor, jehož architekti paralelně pracovali na alternativním řešení návrhu. V červnu 1995 byl v časopise *Architekt* publikován variantní model novostavby, jejíž hlavní hmota byla řešena jako bloková budova se sedlovou střechou s římsou i celkovou výškou o něco nižší, než je budova sousední Vysoké školy uměleckoprůmyslové (MAN 1995c). Jedním z důležitých motivů projektu bylo sdružení oken pokojů do kompozičních celků tak, aby vytvářely iluzi čtyřpatrové budovy, čímž se navzdory reálné nízké výšce hotelových pater proporcemi přiblížily sousedním velkorysým historizujícím budovám. Obdobné kompoziční principy řešení nabídl i projekt Otto Dvořáka, publikovaný jménem společnosti Four Seasons ve *Zprávách Klubu Za starou Prahu* (DVOŘÁK 1996).

36 Zprávy z jednání Pražského grémia průběžně publikoval časopis *Architekt* (např. MÜLLEROVÁ/LUKES 1993).

37 Někteří členové grémia přešli do tzv. Sboru expertů OPP MHMP, který se však následně profiloval jako jeden z klíčových nástrojů výkonné složky proti názorům památkového ústavu, čímž zcela zkarikoval původní poslání i étos grémia.

38 Do této „generační obměny“ patří i autor tohoto textu, jenž se členem Domácí rady Klubu stal v roce 1996 a následně zastával funkce jednatele (1999–2012), místopředsedy (2013–2021) a předsedy Klubu (od 2021).

Obr. 14. Praha 1-Staré Město, čp. 1098/I, Veleslavínova 2a, hotel Four Seasons v kontextu historických staveb (**třetí zleva**), Petr Brzobohatý – Martin Feistner – Radana Feistnerová – Jiří Hůrka – Eva Kolářková-Faranová – Vítězslava Rothbauerová, první soutěž 1994, druhá soutěž 1996, stavba 1998–2001 (foto M. Micka, 2025).

Oba tyto projekty jsou důležité zejména v kontextu výsledků druhé soutěže, vyhlášené v roce 1996. Z ní vyšel vítězný projekt Ateliéru DŮM A MĚSTO, jmenovitě Petra Brzobohatého, Martina Feistnera (*1956), Radany Feistnerové, Jiřího Hůrky (*1955), Evy Kolářkové-Faranové a Vítězslavy Rothbauerové (*1941), který ve hmotové kompozici budov i ve „sdružené“ sestavě oken *de facto* přebíral principy publikovaných investorských předloh (SINE 1997a). Míra, jakou vítězný projekt vyšel vstříc anoncované investorské představě, je nebývalá a logicky vyvolává otazníky nad metodou výběru oceněného kandidáta. Odhlédneme-li od tohoto sporného bodu, můžeme konstatovat, že autorům se podařilo vytvořit projekt, který tuto složitou úlohu vyřešil s nespornou přesvědčivostí. Hlavní budova hotelu čp. 1098/I díky svým proporcím, členění i materiálům splynula s panoramatem způsobem, jaký se v kontextu publikovaných návrhů z první soutěže zdá až nepravděpodobný (obr. 14). Následné realizaci v letech 1998–2001 lze naopak vyčíst rozpačitější řešení veřejného prostoru, ne zcela podařené snížení nábreží i radikální demolice vnitřních konstrukcí klasicistního domu čp. 83/I, který byl do areálu hotelu zahrnut (VESELÝ 2000). Klíčové zadání – tedy doplnit citlivě exponované staroměstské panorama – však bylo vzhledem k výchozí situaci i spornému průběhu soutěží splněno velmi dobře, což lze s odstupem doby označit za rozhodující. Případ, který měl všechny předpoklady stát se negativním precedensem typu Špačkova domu či Myslbeku, tak tentokrát dopadl pro historické město spíše nadějně.

Druhá soutěž, věnovaná novostavbě budovy **Hypobanky** na náměstí Republiky čp. 2090/II, byla vyhlášena v roce 1994. Jejím předmětem bylo umístění novostavby do prostoru, který patřil k nejexponovanějším a nejsložitějším ve městě. Náměstí, které je navzdory svému označení hlavně významnou křižovatkou paprskovitě se rozbíhajících ulic, bylo od počátku 20. století předmětem mimořádného zájmu urbanistů i architektů.³⁹ S výjimkou realizace OD Kotva však nebyl žádný z velkorysých projektů jeho přestavby uskutečněn, takže náměstí se nacházelo ve stavu jakéhosi věčného urbanistického provizoria, symbolizovaného zejména rozpačitým stavem jeho východní strany, kam měla být budova umístěna (ŠVÁCHA 1999). Přestože se jednalo o konkrétní vymezenou parcelu, bylo zřejmé, že problém je mnohem složitější a nelze jej řešit bez návrhu urbanismu a celkové regulace východní strany náměstí. Jeho provizorní podoba byla dána nejen štitovými zdmi klasicistního domu při parcele novostavby, ale také (a zejména) urbanisticky podivným útvarem ulice V Celnici, která zde byla v 70. letech jakoby mimoděk otevřena na místě celního dvora, jak jsme již zmínili výše u případu hotelu Penta. Východiskem pro jakýkoli vstup tak měl být konzistentní názor na celkové řešení prostoru a jeho vztah k novodobé „ulici“. Navzdory apelům odborné veřejnosti však před soutěží nevznikl žádný závazný regulační koncept, který by na tyto naléhavé otázky našel odpovědi (HORSKÝ/SINE 1994; SEDLÁK 1994).

39 Přehled projektů a soutěží zpracoval jako jeden z podkladů pro soutěž Pavel HALÍK (1995).

Porota dala soutěžícím volnost jak ve výškovém, tak i půdorysném řešení novostavby. Jediná podmínka – návaznost hlavní římsy na sousední klasicistní dům – žádná výraznější pravidla nezakládala. Druhé omezení, kterým byl požadavek na umístění veřejné městské galerie v přízemí banky, výrazně ovlivnilo utváření parteru banky a ještě více komplikovalo možnost zdárného výsledku (MAN 1995b). V soutěži se sešel úctyhodný počet 152 návrhů. Dle podmínek se soutěže mohli účastnit jednak architekti z České republiky a Spolkové republiky Německo, jednak ti, kteří byli k soutěži přímo vyzváni (SINE 1995c, 16). Vítězem se stal projekt hambursko-berlínského architekta Bernharda Winkinga (* 1934), který navrhl nárožní budovu s přímým průčelím, jehož půdorysná linie navázala na protější nízkou budovu barokního domu čp. 1077/II při kapucínském klášteře. Průčelí budovy bylo založeno na pravidelném rastru, jehož rytmus dodržovala jak okna, tak i vysoké arkády přízemí. Svůj respekt k výškové hladině okolí dal návrh najevo dvojím ustoupením posledních podlaží, což bylo dokumentováno kresbou zachycující projekt v pohledové konfrontaci s kapucínským klášterem (SINE 1995c, 15; obr. 15). Do ulice V Celnici se dům obracel obdobným průčelím jako do ulice Na Poříčí, čímž mimochodem existenci této urbanisticky sporné novodobé komunikační spojnice definitivně potvrdil.

Další tři oceněné projekty jako by měly ukázat různorodou škálu možností k řešení domu a prostoru. Návrh Tilmanna Rohnkeho (* 1961), který získal druhou cenu, přinesl expresionisticky laděný dům se zaobleným nárožím, jehož subtilní půdorysné řešení bylo možné díky umístění požadované galerie do samostatného objektu na druhé straně ulice V Celnici. Východiskem projektu oceněného třetím místem (Uli Schneider, Heiner Sendelbach) byla naopak hranolová stavba, která zahradila východní stranu náměstí s výjimkou úzké cézury v ose ulice V Celnici. Zajímavé bylo řešení počtené čtvrtou cenou (Klaus Schlosser, Jean Lamborelle), u něž se autor rozhodl pojmut dům jako čtvercový objekt, jehož pevná silueta pozoruhodným způsobem přetvářela křižovátku v náměstí.

Soutěž byla anonymní a autorství projektů se porota dozvěděla až po otevření obálek. Přesto – nebo možná právě proto – vzbudil poměrně značnou pozornost fakt, že všechny oceněné i odměněné projekty pocházely od týmů z Německa (MAN/HORSKÝ 1995). Stejně tak byla komentována zvláštní výtvarná jednota většiny vyznamenaných projektů. „Nejpřekvapivější na výsledku soutěže [...] není četnost berlínských návrhů, ale především jejich velká formální podobnost. Architektonicky se tak v této soutěži na Hypobanku stává vlastně Praha jen berlínským předměstím,“ konstatoval v reakci na soutěž architektonický kritik Heinrich Wefing (* 1965) ve svém komentáři ve *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.⁴⁰ Jednotný charakter projektů dle jeho soudu vyplýval z výtvarného názoru významného berlínského tvůrce Hanse Kollhoffa (* 1946), jenž byl také členem česko-německé poroty soutěže. „Některé návrhy kopírují velkého mistra včetně způsobu provedení modelů,“ lakonicky konstatuje Wefing. „Tak se stalo, že zde vlastně stojí téměř samí malí ‚kollhoffové‘ z hnědé překližky pod stále stejnými výkresy přísných, rastry pokrytých hranolů. Signál je jednoznačný: Praha leží na Správě,“ uzavírá německý kritik.

Vyhlášení výsledků soutěže vyvolalo lavinu reakcí, které se týkaly jak procesních otázek soutěže, tak i charakteru vybraného řešení.⁴¹ Architektonická strohost vítězného návrhu byla v poměrně příkrém rozporu s charakterem jiných soudobých diskutovaných novostaveb v čele s Tančicím domem. Na druhou stranu, svým výtvarným názorem dům mohl konvenovat té poloze domácí tvorby, která se vůči expresivitě vymezovala a preferovala strohé tvary odkazující částečně na meziválečný funkcionalismus.⁴² Problém Hypobanky byl nicméně v tom, že racionální pádnost, kterou se vyznačovaly skici a zejména model návrhu, se po realizaci proměnily v určitou rozpačitou bezvýraznost, podtrhovanou též ne zcela šťastně zvolenými materiály průčelí.

Jako sporný se také ukázal urbanismus projektu, který vypadal na skicách a plánech přesvědčivější, než ve skutečnosti byl. Dům dokončený roku 1999 nedokázal vytvořit pevnou stěnu náměstí a jeho štíhlé proporce i vysoké loubí z něj v realizaci učinily trochu nečekaný solitér (obr. 16). „V řešení urbanistických problémů náměstí Republiky zůstal Winkingův projekt vpůli cesty, ale dál ani pokročit nemohl, protože my sami se o urbanismus náměstí neumíme dostatečně postarat a schází nám zatím nosná vize jeho celku,“ konstatoval v recenzi novostavby Rostislav ŠVÁCHA (1999). Hypobanku jako celek Švácha označil za dílo, které „nijak nepopuzuje,

40 Článek otištěný 23. 8. 1995 (Wefing 1995a) publikoval v překladu Jiřího Hrůzy časopis *Architekt* (Wefing 1995b).

41 Ohlasy postupně publikoval zejména časopis *Architekt*: SINE 1996a; SINE 1996b; SINE 1996c; BAŠE 1996; BORÁK 1996; HORSKÝ 1996a; MEIER 1996; PODRECCA 1996; HORSKÝ ET AL. 1997.

42 Rostislav ŠVÁCHA (1999) v této souvislosti hovoří o „strohé, anti-gehryovsko-miluničovské linii soudobé pražské architektury“.

Obr. 15. Praha 1-Nové Město, čp. 2090/II, Hypobanka, kresba soutěžního návrhu, Bernhard Winking, 1995 (převzato SINE 1995c, 15).

Obr. 16. Praha 1-Nové Město, čp. 2090/II, náměstí Republiky 3, Na Poříčí 2, Hypobanka, Bernhard Winking, 1995–1999 (foto M. Míčka, 2025).

ale ani neuchvátí,“ což lze asi konstatovat i čtvrt století poté. Vzhledem k energii i pozornosti, která byla soutěži i novostavbě odbornou veřejností tehdy věnována, je tento výsledek možno označit za jednu ze spíše promarněných šancí pražské porevoluční architektury.

Třetím významným soutěžním podnikem byla zástavba **proluky na nároží Karlova náměstí a Resselovy ulice**. Parcela vznikla demolicí pozoruhodného pivovarského domu U Šálků, zbořeného v roce 1939 (BEČKOVÁ 1998, 229–231). Úskalím projektu byla nejen nebývalá velikost parcely, ale zejména její exponovanost v kontextu celku náměstí i v sousedství monumentální budovy bývalé České polytechniky čp. 293/II od Ignáce Ullmanna z let 1871–1875 (PETRASOVÁ 1998). Již v roce 1988 vznikla na základě omezené soutěže studie Aleny Šrámkové a Tomáše Novotného (*1954) pro novostavbu obchodního domu Tuzex.⁴³ Autoři jej pojali jako jasně definovanou obdélnou stavbu, která svým pravidelným rastrem průčelí, pásovými okny i vysokým parterem rozvíjela urbanistické kvality meziválečných obchodních paláců. Dominantou novostavby měla být nárožní věž s hodinami, umístěná do druhého plánu průčelí. Promyšlenou kompozicí hmot i průčelí autoři přesvědčivě prokázali, že novostavba tohoto rozsahu je na místě realizovatelná a může pro něj být i urbanistickým přínosem. Budova nakonec bohužel postavena nebyla, ale její vliv na následující architektonický vývoj je nesporný – právě zde je možno vidět kořeny minimalistické architektury, která se stane protipólem postmoderních experimentů 90. let a kterou reprezentují zejména rané stavby studia A.D.N.S., jako je na dohled od historického jádra města budova OMG Office Centre (dnes Český rozhlas) na rohu Římské a Balbínovy čp. 499/XII na Vinohradech z let 1993–1994 (SINE 1993h; SINE 1995a) nebo bankovní budova v Anglické ulici čp. 140/XII, rovněž na Vinohradech, z let 1992–1995 (SINE 1996d).

⁴³ Půdorys přízemí a model ze studie budovy Tuzex od Aleny Šrámkové viz ŠEVČÍK/ŠEVČÍKOVÁ 1989, 47; k projektu ŠEVČÍK ET AL. 1996, 40–45.

Soutěž na zástavbu parcely na Karlově náměstí byla vypsaná v roce 1997. Původní ideou soukromého investora bylo vytvoření Skandinávského centra, které by se stalo pomyslným reprezentantem severských zemí v centru Prahy. První cenu získal projekt Jiřího Javůrka (*1956), Václava Králíčka (*1945), Jany Paluskové a Vlastimila Vagadaye (*1954–†2024) za spolupráce Slavomíra Vlka (obr. 17). Architekti navrhli monoblok, jehož nejvýraznějším rysem byla kontinuální fasáda rytmizovaná vertikálními dřevěnými pásy. Použití dřeva bylo odkazem na deklarovaný účel budovy. Autoři však šli v pokusu o symboliku ještě dále. „Skandinávský motiv je naznačen tvarem příděl mírně vychýlené nad uliční čáru. Tento výraz dynamismu navazuje na gesto Tančícího domu na nábreží. Nejde nám ale o jednoznačný symbol, nýbrž o významový trs loď-les-útes,“ vysvětlují tvůrci v průvodní zprávě (SINE 1997b, 30). Navzdory nastíněné symbolice se projekt vyznačoval především poměrně velkou hmotou a dlouhou kontinuální nečleněnou fasádou, u níž řešená snaha o ozvláštnění působila v jistém smyslu rozpačitě. Bylo nicméně zřejmé, že autoři si byli problematické velikosti objektu vědomi a pokusili se hmotu budovy alespoň nějak výtvarně pojmout.

Investor však výsledky soutěže nerespektoval a projekt zadal napřímo kanceláři Lohan Associates (-bib- 2002; SOLAŘ 2002). Hmotovým východiskem realizované stavby **Charles Square Center** čp. 2097/II z let 2000–2002 se stal projekt týmu Jiřího Bučka (*1959), Radima Kousala (*1951) a Richarda Černého, který v soutěži získal druhou cenu. Jeho koncept byl založen na jednoduché kompozici obdélné stavby vysazené na vysoké sloupy a završené masivní hránolovou věží v ustupující nárožní pozici. V hodnocení návrhu porota konstatovala, že „celkové

Obr. 17. Praha 2-Nové Město, čp. 2097/II, soutěžní návrh na Skandinávské centrum poctěný 1. cenou, Jiří Javůrek – Václav Králíček – Jana Palusková – Vlastimil Vagadaye – Slavomír Vlk, 1997 (převzato SINE 1997b, 29).

Obr. 18. Praha 2-Nové Město, čp. 2097/II, Karlovo náměstí 19, Resslova 14, Charles Square Center, Lohan Associates, ateliér SIAL a další, 1997–2002 (foto M. Micka, 2025).

pojetí úspěšně evokuje hlavní funkci budovy, to jest obchodně administrativní palác“, přičemž „výrazným motivem architektonického pojetí je barevnost objektů, zdůrazňující atraktivní výraz architektury podpořený její proměnlivostí“. K této proměnlivosti měly zjevně přispívat dřevěné lamely umístěné za transparentní skleněnou fasádou. Jako problematická se nicméně porotě zdála „snaha autorů o odlehčení budovy řešením vysokého řádu v parteru [...] především při napojení na sousední objekty, zvláště pak v Resslově ulici“ (SINE 1997b, 33).

Srovnání realizované stavby se soutěžním projektem je mimořádně tristní. Z transparentní budovy, u níž měla být jedním z hlavních výtvarných motivů barevná hra za skleněnou fasádou, se stala banální monotónní hmota, členěná do utilitárního rastru kancelářských oken, což je pro parcelu na jednom z nejvýznamnějších pražských náměstí žalostně málo (obr. 18). I soutěž na Skandinávské centrum tak lze označit za velmi problematickou. Vstupní podmínky byly opět benevolentní a deklarovaná náplň se už v průběhu soutěže ukázala jako iluzorní. Vypisovatelem bylo město, ale hlavní slovo v soutěži měl investor, což se projevilo nejen sporným výběrem druhé ceny na úkor vítěze, ale také následným „přidělením“ dominujícího firemního architekta k vybranému českému týmu. Zopakoval se zde tak kritizovaný model „Myslbek“, v němž se soutěž do značné míry stala jen fíkovým listem k prosazení názoru investora.

Architektonické soutěže 90. let byly dobově mimořádně sledované a diskutované. Jejich společným rysem byly poměrně volné vstupní podmínky, silná role investora i neochota města být jeho rovnocenným partnerem při zadání konceptu i při následném vzniku budovy, což se projevilo jak většinou naddimenzovaným objemem, tak i monofunkčním charakterem novostaveb. Slabá reprezentace veřejného zájmu ze strany města byla zpočátku částečně kompenzována aktivitou odborné veřejnosti, která sehrála zásadní pozitivní roli zejména v případě zpřísnění regulačních podmínek pro hotel Four Seasons. Oslyšení dobře míněné veřejné kritiky u soutěží na Myslbek i Hypobanku nicméně postupně vedla k určité apatii, která se projevila i absencí diskuse odborné veřejnosti u sporného výsledku soutěže na Karlově náměstí.

Mnohem závažnější je nicméně skutečnost, že soutěží na Skandinávské centrum doba velkých anonymních veřejných soutěží na novostavby v centru historického města *de facto* skončila. Všechny významné proluky byly následně zastavovány na základě prosté volby investorů, kteří nechtěli a nemuseli riskovat otevřenou diskusí, jež je průvodním jevem veřejných soutěží. Architekti tak byli vybíráni buď napřímo, anebo (méně často) na základě omezené vyzvané soutěže, která však nemohla nahradit skutečné veřejné architektonické klání. Během druhého desetiletí 21. století se navíc jako „alternativa“ k veřejným soutěžím vyvinula specifická forma tzv. soutěžního dialogu, jehož pravidla jsou výrazně volnější a který umožňuje jak výběr konkrétních neanonymních tvůrců, tak průběžné zasahování poroty (a potažmo i investora) do „soutěžních“ projektů.⁴⁴ Tím vším se bohužel omezilo nejen obecné povědomí o zamýšlených či připravovaných projektech, ale zejména také různorodost idejí a autorů, kteří do dialogu s historickým městem od sklonku 90. let vstupovali.

Novostavby 2. poloviny 90. let

Porovnáme-li stavební aktivitu jednotlivých porevolučních desetiletí, můžeme konstatovat, že právě 2. polovina 90. let byla v historickém centru počtem staveb i jejich heterogenitou poměrně výjimečná. Důvody této situace jsou různé. Stavební fond byl jako celek ve velmi špatném stavu a mnohé domy zásahy prostě potřebovaly. Díky privatizacím a restitucím se po více než čtyřech desetiletích na scénu vrátili velcí i drobní soukromí vlastníci se svými rozličnými zájmy a nároky. Užší centrum města bylo v územním plánu označeno za stabilizované prostředí, v němž je možno okamžitě stavět, čímž se lišilo od rozvojových oblastí v širším centru, kde bylo podmínkou výstavby nákladné vytvoření celkové urbanistické studie (HORÁK 2014, 203). Ve stejnou chvíli se pak město (bohužel netransparentně a bez následných závazných podmínek) prodejem zbavovalo dlouholetých proluk, čímž dávalo privátním investorům unikátní příležitost k novostavbám na exkluzivních místech města. Parcely v centru tím nabývaly na ceně, a to i proto, že neexistoval regulační plán, který by závazně stanovil maximální výšku či kapacitu novostaveb a tím napomohl udržet ceny domů a parcel v rozumných mezích. Výše pronájmu komerčních nemovitostí tak byla po uvolnění cen roce 1991 mnohdy až desítkrát vyšší, než tomu bylo na předměstích (HORÁK 2014, 125). Toto vše logicky vytvářelo na centrum obrovský tlak. Město bylo sice plošně

⁴⁴ Sporné výsledky této formy výběru nejlépe v poslední době ukazuje například návrh výtoňského železničního mostu na místě památkově chráněné stavby (soutěžní dialog 2021–2022, zveřejnění 18. 1. 2023) či projekt radikální přestavby Nové odbavovací haly hlavního nádraží (soutěžní dialog na „Nový Hlavák“ 2022–2023, zveřejnění 28. 11. 2023).

Obr. 19. Praha 1-Nové Město, čp. 707/II, Vodičkova 37, palác Langhans, Ladislav Lábus – Lenka Dvořáková – Zdeněk Heřman, 1996–2002. **A** – pohled z Vodičkovy ulice; **B** – pohled z Františkánské zahrady (foto M. Micka, 2025).

památkově chráněno, avšak zásahy z 1. poloviny 90. let ukázaly, že v rámci dobré orientace ve dvojkolejném systému institucionalizované památkové péče lze jeho manipulací prosadit i velmi razantní zásahy do historické struktury.

Kvůli všem těmto okolnostem procházelo centrum města hlubokou proměnou, jejímž průvodním jevem bylo na jedné straně jeho postupné vyliďňování a na straně druhé jeho dosti dravá komercializace. Zároveň je však třeba říci, že v této době hrálo historické souměstí stále ještě roli reálného centra celého města, což znamenalo, že fyzická přítomnost v něm měla pro velké i malé společnosti svůj přirozený smysl. Výsledkem byly různorodé stavební zakázky, které zahrnovaly sídla bankovních domů, ústředí firem a společností nebo polyfunkční domy s nejrůznější náplní. Kvalita i uměřenost architektury pak z velké části záležela jednak na kultivovanosti jejího objednavatele, jednak na dialogu s památkovou péčí, která však sama ve stejné době procházela poměrně složitým procesem hledání adekvátní reakce na novou porevoluční situaci.

To, že bylo spojení různorodých a často protichůdných požadavků možné, nejlépe ukazuje rekonstrukce a dostavba domu **Langhans** čp. 707/II mezi Vodičkovou ulicí a Františkánskou zahradou z let 1996–2002.⁴⁵ Zadání investorky Zuzany Meisnerové Wismer (*1956), dcery posledního majitele proslulého fotoateliéru, bylo v tomto případě do značné míry unikátní: úlohou architekta měla být rekonstrukce a dostavba domu, která by umožnila jak navázat na jeho tradici fotografického ateliéru Langhans, tak vybudovat byty, jež by byly následně pronajímány a zajistily by polyfunkci i dlouhodobou udržitelnost konceptu. Za architekta si majitelka domu vybrala Ladislava Lábusa (*1951), s nímž měla dobrou zkušenost z přípravy rekonstrukce činžovního domu čp. 504 na Vinohradech. Koncept autorského týmu, do nějž vedle Lábusa patřili i Lenka Dvořáková (*1968) a Zdeněk Heřman, byl založen na pečlivé analýze kontextu a na respektu k rytmu zástavby dané parcely. V rámci adaptace areálu byla citlivě obnovena hlavní budova do Vodičkovy ulice (obr. 19A), u níž se jediným novým výrazným prvkem stala nástavba ve formě kvádru, jehož obklad se – slovy autorů – snažil „abstraktností měděných žaluzií evokovat kontext střešní úrovně pražských staveb“ (LÁBUS/DVOŘÁKOVÁ/HEŘMAN 1997, 26). Přestože nástavba objektu byla dobově některými památkáři vnímána jako nebezpečný precedent, lze říci, že dokomponovala siluetu domu zdařile a přesvědčivě. Výtvarně působivý princip domu s lamelovou střešní nástavbou byl následně zopakován i u nových částí objektu, které plynule navázaly na historické budovy areálu a definovaly jeho novou tvář do Františkánské zahrady (obr. 19B). Pro kontextuální vyznění celého domu je důležité, že architekti se rozhodli navázat vyšší část novostavby na linii sousedního domu a na hranu samotné zahrady umístit jen nízkou budovu výstavní síně, oddělenou od hlavní části domu dvorkem se zahradou. Nesporná kvalita architektury se zde tak spojila s citlivostí k prostředí, do nějž tvůrci vstoupili pokorně a suverénně zároveň. Hodnota jejich řešení ještě dále vynikne ve srovnání s méně úspěšnými příklady novostaveb, které byly v sousedství Františkánské zahrady realizovány ve stejné době, jak ukazuje zejména výrazně převyšovaná hmota novostavby **Myšák Gallery** čp. 710/II vyprojektovaná roku 1995 Martinem Kotíkem, Václavem Králíčkem a Zdeňkem Korchem z ateliéru Omicron-K (SINE 1995b, 16).

Důležitou kategorií novostaveb byly domy, jejichž úlohou bylo vyplnit existující (nebo nově vzniklou) úzkou proluku v souvislé zástavbě. Jejich architektonický účín byl do značné míry omezen na kompozici průčelí, případně práci se střešní krajinou. Téma neobvyklým způsobem otevřela novostavba **bankovního domu Skala** na Václavském náměstí čp. 806/II, jehož projekt byl představen v roce 1995 a realizován v letech 1996–1998 (SINE 1995b, 16; DREXLER/VRBATA 1998; LUKEŠ 1998). Autoři Petr Drexler (*1958) a Ladislav Vrbata (*1957) se rozhodli průčelí pojmout jako grafickou plochu, které dominují geometrické obrazce kruhů a trojúhelníků, zjevně inspirované motivy z průčelí Národního shromáždění v bangladéšské Dháce od Louise I. Kahna (*1901–†1974) z let 1962–1982. Až ostentativně doslovnou citaci (obr. 20) lze chápat jako jedno z posledních výraznějších gest postmoderny, která se jinak centru města do značné míry vyhnula.

Za poměrně zdařilý příklad dostavby proluky lze označit **hotel Josef**, čp. 693/I, od Evy Jiříčné (*1939) a Petra Vágnera (*1970) z let 1999–2002.⁴⁶ Jeho minimalistické průčelí, situované do úzké Rybné ulice, bylo doplněno pravidelným rastrem předstupujících markýz, jejichž filigránské provedení anoncuje propracované detaily interiéru stavby (obr. 21). Méně zdařilým způsobem dopadla novostavba domu čp. 1067/II zvaného **Černá labuť** od Alexandra Holuba (*1948)

45 K domu Langhans: LÁBUS/DVOŘÁKOVÁ/HEŘMAN 1997; SINE 2002a; LÁBUS 2002, 48; LÁBUS ET AL. 2002; ZSCHOKKE 2002; SINE 2004d; MEISNEROVÁ WISMER/BÁRTL/KRUMPHANZL 2024.

46 K hotelu Josef: JIŘIČNÁ 2000; JIŘIČNÁ/VÁGNER ET AL. 2002; NOVÁK 2002; ŠVÁCHA 2004a.

Obr. 20. Praha 1-Nové Město, čp. 806/II, Václavské náměstí 62, polyfunkční dům Skala, Petr Drexler – Ladislav Vrbata, 1995–1998 (foto M. Micka, 2025).

a Viktora Tučka (* 1955) z roku 1998, jehož robustní konvexně vypjaté průčelí kvalitativně kontrastuje se sousedním meziválečným obchodním domem, od něž si novostavba nepříliš originálně vypůjčila své jméno (SINE 1999b; obr. 22). Obdobně rozpačitým dojmem pak působí i novostavba administrativní budovy **Karimpol** čp. 1207/II v Klimentské (autoři Martina Angerová, Pavel

Obr. 21. Praha 1-Staré Město, čp. 693/I, Rybná 20, hotel Josef, Eva Jiříčková – Petr Vágner, 1999–2002 (foto M. Míčka, 2025).

Šlechta, Ladislav Svoboda, spolupráce Alena Hanzlová, realizace do roku 2000), jejímž jediným výtvarným motivem je segmentově vypjatá celoskleněná zrcadlová fasáda (SINE 2000, 35).

Urbanisticky i architektonicky velmi problematická je zástavba, která ve 2. polovině 90. let vznikala v ulici V Celnici. Urbanistická neukotvenost místa, do něž na přelomu 80. a 90. let nešťastně vstoupila výše zmíněná novostavba hotelu Penta, byla dále posílena novostavbou **Gestin Centra** čp. 1040/II (Pavel Weigl, Jaroslav Sýkora, Bedřich Košatka, Ivo Nahálka, 1995–1996) s dominantní předsazenou věžovou skleněnou konstrukcí (VINŠOVÁ 1995; obr. 23) a – zejména – zástavbou jižní strany ulice, kde vznikl obří projekt **Millennium Plaza** čp. 1028/II (Ivo Majorinc, Wolfgang Holzhaacker, J. Rukavina, R. Mrvoš, Borislav Kotek a další, 1993–1998; SINE 1994a;

Obr. 22. Praha 1-Nové Město, čp. 1067/II, Na Poříčí 25, obchodní dům Černá labuť, Viktor Tuček ml. – Alexandr Holub, 1998 (foto M. Micka, 2025).

Obr. 23. Praha 1-Nové Město, čp. 1040/II, V Celnici 5, Gestin Centrum, Pavel Weigl – Jaroslav Sýkora – Bedřich Košatka – Ivo Nahálka, 1995–1996 (foto M. Micka, 2025).

Obr. 24. Praha 1-Nové Město, čp. 1028/II, V Celnici 10, Havlíčkova 5, Millennium Plaza, Ivo Majorinc a další, 1993–1998 (foto M. Micka, 2025).

Obr. 25. Praha 1-Staré Město, čp. 973/I, Národní třída 41, bankovní dům Erste Banksparkassen, Martin Kotík – Zdeněk Korch – Jindřich Svatoš, 1997–1998 (foto M. Míčka, 2025).

SINE 1998b; obr. 24). Kýčovitá historizující prvoplánovost, která zmíněné novostavby spojuje, názorně ukázala, jak hrozivá také může být alternativa vůči architektonické kázni, již se většina tehdejších pražských novostaveb navzdory dílčím excesům vyznačovala. Právě v kontextu živelné komerční zástavby ulice V Celnici lze také zpětně částečně rehabilitovat budovu Hypobanky, jejíž uměřenost dává alespoň západní části této urbanisticky sporné ulice elementární architektonický řád.

Jedním z nejvyhledávanějších autorů novostaveb v centru Prahy se v polovině 90. let stal atelier Omicron-K v čele s architektem Martinem Kotíkem. V letech 1997–1998 byla podle projektu Martina Kotíka, Zdeňka Korcha (*1967) a Jindřicha Svatoše postavena budova banky **Erste Banksparkassen** na Národní třídě čp. 973/I (SINE 1998c; obr. 25). Kvůli novostavbě byl zbořen klasicistní dům, který byl – slovy ochránce památek a člena Klubu Za starou Prahu Jana Cejpa – „pátý nejstarší dům (160 let) a jediný reprezentant dobového slohu na Národní třídě“ (CEJP 1998). Demolice domu byla sporná nejen kvůli jeho hodnotě, která vzhledem k důstojné jednoduchosti klasicistního průčelí bohužel nebyla dobově dostatečně reflektována, ale zejména proto, že byl v momentě zboření zapsán na seznam nemovitých kulturních památek (BEČKOVÁ 1999). Na místě klasicistního domu vznikla novostavba, jejíž průčelí svou jednoduchostí do určité míry navázalo na skromné pojetí svého předchůdce. Jediným výraznějším a zároveň kompozičně problematickým momentem u ní byla dvoupodlažní ustoupená nástavba, jejíž výtvarná rozpačitost vynikne zejména v konfrontaci s propracovanou střešní krajinou sousedních domů.

Druhým a nepoměrně výraznějším projektem atelieru Omicron-K v historickém centru byla novostavba **Longin Business Center**, čp. 1329/II, zbudovaná v ulicích Na Rybníčku a v Tůních na Novém Městě podle projektu Martina Kotíka, Ludka Jasioka (*1967) a Stanislava Krčmárika (*1972) v letech 1998–2000 (KOTÍK/JASIOK/KRČMÁRIK 2000). Nová budova měla vstoupit do velmi komplikovaného historického prostředí. Lokalita zvaná Na Rybníčku patřila k nejstarším urbanistickým vrstvám Nového Města. Její předlokační původ dokládaly nejen písemné zprávy o osadě Rybník, ale zejména rotunda sv. Longina, postavená nejspíše v 1. polovině 12. století (PRIX 1998). Místo prošlo urbanizací nejen při založení Nového Města, kdy byl v sousedství kaple postaven nový farní kostel sv. Štěpána, ale také v roce 1844, kdy byla na ploše bývalého

hřbitova vytyčena ulice Nová Štěpánská (dnes ulice Na Rybníčku), lemovaná po obou stranách klasicistními domy.⁴⁷ Přímá linie nové komunikace tvrdě oddělila kostel od rotundy, jež byla v rámci úprav původně určena ke zboření. K tomu nakonec díky veřejnému mínění ve prospěch zachování nedošlo, takže kaple byla pouze zbavena přístavby barokní lodi, čímž se paradoxně svým vzhledem navrátila do stavu z doby před založením Nového Města (Příx 1998, 89). V 80. letech 20. století byly domy na severní straně ulice Na Rybníčku zbořeny, čímž se v lokalitě částečně obnovila rozvolněná prostorová situace z časů před vznikem ulice. Ve 2. polovině 90. let vznikl záměr opětovné zástavby pozemku, pro nějž byl v roce 1997 Odborem územního rozvoje MHMP schválen koncept rozdělení do několika budov „s výškou maximálně do úrovně protějších domů (tj. čtyři až šest podlaží)“. Proti tomuto konceptu se postavil názor památkářů, kteří podle slov autorů projektu žádali realizovat „na základě původní gotické parcelace [...] několik

Obr. 26. Praha 1-Nové Město, čp. 1329/II, Na Rybníčku 5, V Tůních 9, Longin Business Center, Martin Kotík – Luděk Jasiok – Stanislav Krčmárik, 1998–2000, pohled na nároží ulic Na Rybníčku a V Tůních (foto M. Micka, 2025).

Obr. 27. Praha 1-Nové Město, čp. 1329/II, Na Rybníčku 5, Longin Business Center, Martin Kotík – Luděk Jasiok – Stanislav Krčmárik, 1998–2000, pohled z ulice Na Rybníčku, v popředí románská rotunda sv. Longina (foto M. Micka, 2025).

47 Tento nový stav je názorně zachycen na mapách stabilního katastru Prahy z roku 1842.

samostatných domů s drobným měřítkem, tří- až čtyřpodlažní, pokud možno bez velkých zásahů do suterénu“. Investor naproti tomu požadoval „flexibilní kompaktní objekt s co největší využitelnou plochou, s výraznou architekturou a ne příliš nákladný“ (KOTÍK/JASIOK/KRČMÁŘIK 2000, 11).

Protichůdné požadavky daly vzniknout projektu, který se zjevně snažil vyjít vstříc konceptu areálu zdánlivě složeného z různých budov, zároveň však maximálně naplňoval prostorové kapacity požadované investorem. Dominantou komplexu je výrazná budova na rozhraní ulic Na Rybníčku a V Tůních, která je komponována jako pomyslná nárožní věž a jejíž prosklená fasáda jako by svou strukturou i barevností evokovala „bruselské“ stavby počátku 60. let (obr. 26). K nároží přiléhají jednak části do ulice V Tůních, pojaté jako jednoduché „domy s okny“, jednak průčelí do ulice Na Rybníčku, které je od nároží odsazeno výrazným ustoupením, jež vytváří náznak čestného dvora před hlavním vstupem do areálu. Dlouhá hmota křídla je opticky rozdělena do tří budov s kamenným obkladem průčelí. Poslední „budova“, přiléhající k rotundě sv. Longina, je barevně odlišena a její výška je v nároží snížena na čtyři plus jedno ustoupené podlaží.

Projekt byl některými památkáři dobově vnímán jako rozporuplný, a to z důvodu poměrně intenzivního využití parcely i těsného sousedství rotundy, která díky dočasnému uvolnění parcely na-

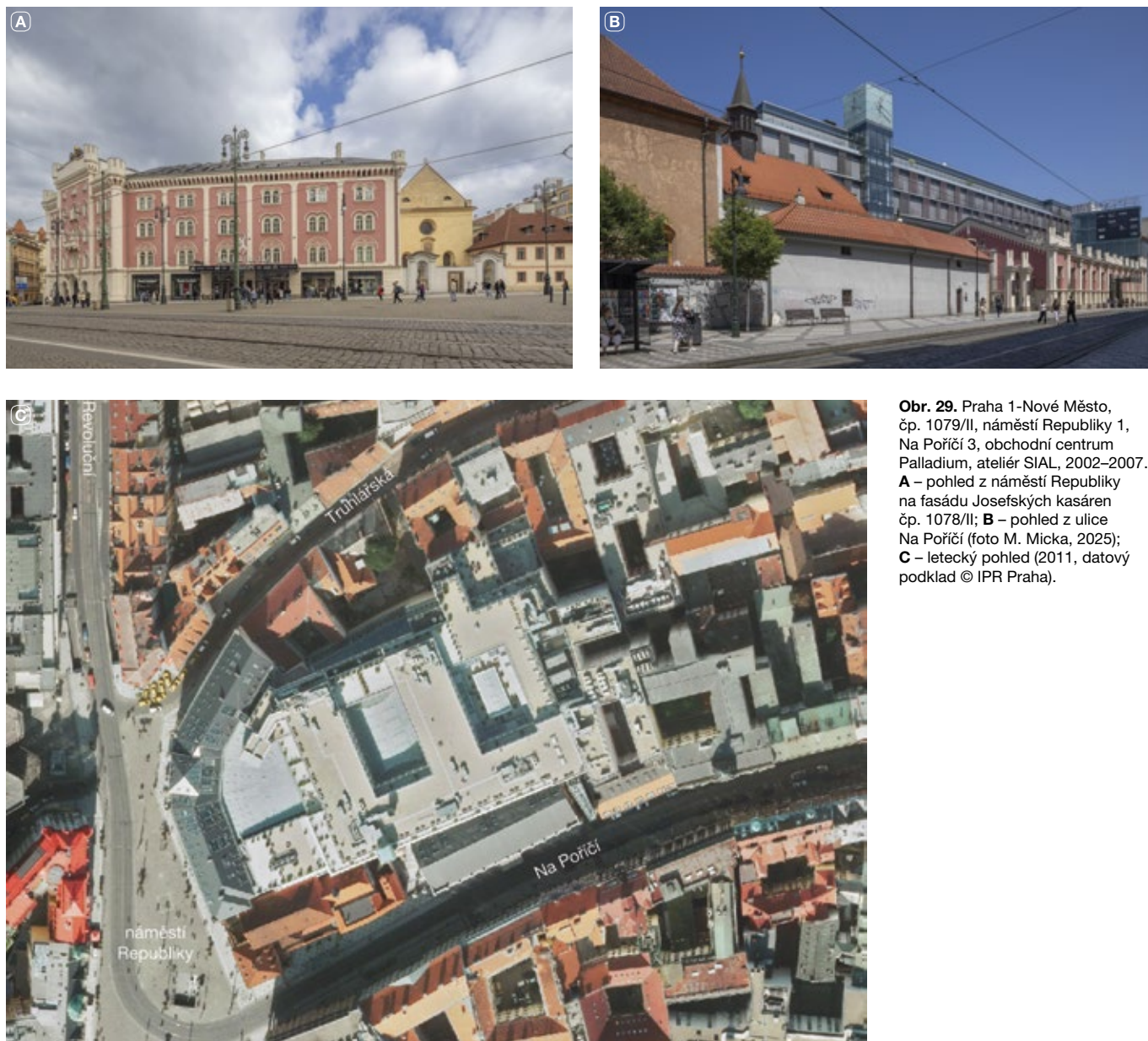
byla opět charakteru lokální dominanty (KLAPALOVÁ 1998).

Navzdory počátečnímu nesusouhlasu byl projekt nakonec památkovým ústavem schválen; jeho ředitelem byl v této době výše zmíněný Pavel Pírk, což bylo v památkových kruzích opět vnímáno jako ukázka jeho přílišné vstřícnosti k naddimenzovaným stavebním záměrům v pražské památkové rezervaci (HANZLÍKOVÁ 2000). Této kritice lze s odstupem let rozumět. Lokalita měla v kontextu Nového Města opravdu jedinečný charakter a je zřejmé, že volný prostor po zbořených klasicistních domech přímo vybízel k revizi konceptu mechanické činžovní zástavby, která do něj v polovině 19. století cizorodě vstoupila. Skutečnost, že novostavba domy nejen nahradila, ale také kapacitně výrazně převýšila, musela být nutně vnímána jako památková prohra. Na druhou stranu lze říci, že tvůrci se snažili dopad novostavby na sousedství s rotundou co nejvíce mírnit, díky čemuž si románská stavba mohla uchovat alespoň částečně svou důstojnou urbanistickou pozici (obr. 27). Projekt

jako celek je příkladem poměrně uměřené a kultivované novostavby, jejíž problémem není ani tak vlastní architektura, jako spíše absence vstupních závazných regulativů, na nichž by se dokázaly odpovědné orgány shodnout.

Obr. 28. Praha 1-Nové Město, čp. 837/II, Václavské náměstí 11, dům Darex, radikální přestavba 1995 (foto M. Míčka, 2025).

Obr. 29. Praha 1-Nové Město, čp. 1079/II, náměstí Republiky 1, Na Poříčí 3, obchodní centrum Palladium, atelier SIAL, 2002–2007. **A** – pohled z náměstí Republiky na fasádu Josefských kasáren čp. 1078/II; **B** – pohled z ulice Na Poříčí (foto M. Micka, 2025); **C** – letecký pohled (2011, datový podklad © IPR Praha).

Vedle novostaveb v pravém slova smyslu vznikla v 90. letech i zvláštní kategorie novostaveb skrytých za ponechanými fasádami historických budov. Vlajkovou lodí „fasádismu“, jak byl tento architektonický „směr“ dobově nazván, se stala radikální přestavba domu **Darex** čp. 837/II v roce 1995.⁴⁸ Z původního činžovního domu, který byl dílem stavební firmy Josefa Blechy (* 1841 – † 1900) z roku 1892, zůstalo jen torzo průčelí bez parteru a střechy. Novostavba vyplnila celou parcelu, což bylo v rozporu s původní zástavbou i urbanistickými principy lokality. Do Václavského náměstí se nové zásahy propsaly jen bizarně zpracovanou střechou, jejímž autorem byl syn investora přestavby (LUKEŠ 1997; obr. 28). O tristním výsledku se v té době poměrně intenzivně diskutovalo a rozhodně nebyl chápán jako cesta, kterou by se měla architektura v centru vydat. Přesto našel své následovníky, jak dokládá výše zmíněná demoliční přestavba klasicistního domu čp. 83/I v rámci vzniku hotelu Four Seasons (VESELÝ 2000), **novostavba České pojišťovny** ve Vladislavově ulici čp. 76/II, kde byly po demolici původních domů v roce 1999 odkryty zbytky židovského hřbitova (HANZLÍKOVÁ 2002, 14–15), novostavba Myšák Gallery čp. 710/II za kulisu rondokubistické fasády nebo – a zejména – obrovské nákupní centrum **Palladium** z let 2005–2007, které se z velké části ukrylo za kulisu památkově chráněných Josefských kasáren na náměstí Republiky čp. 1078/II (BIEGEL 1999c; BIEGEL 2000a; SINE 2002c; PERGLOVÁ 2003; obr. 29).

48 K fenoménu fasádismu např. ŠTULC 1999 nebo VESELÝ 2005.

Obr. 30. Praha 1-Staré Město, čp. 322/I, Divadelní 24, Betlémská 2, obytný dům, Ivan Březina – Zdeňka Hlaváčková, 1996–1999 (foto M. Míčka, 2025).

Svébytným způsobem otevřely otázku vztahu k historickému prostředí novostavby, které měly vstoupit do rozrušeného historického prostředí, aniž by jej nějak výrazněji proměnily. Jejich doménou byla Malá Strana, případně Staré Město. Svým pojetím navazovaly na tradici památkářské architektury, která měla právě v těchto čtvrtích své místo již od 30. let 20. století a výrazně se v něm uplatnila i v období let padesátých a šedesátých (BIEGEL 2022, 447–449, 639–642; VEVERKA 2024). Koncept jednoduché tradicionalistické architektury, která si z okolního prostředí přebírá některé typické motivy, jako je šikmá střecha, pravidelný rozvrh průčelí či materiál fasádního povrchu, je základem zejména realizací na Malé Straně – bytového domu **čp. 631/III ve Vlašské ulici**,⁴⁹ dostavby augustiniánského kláštera **čp. 638/III v Letenské ulici**⁵⁰ nebo – do určité míry – i novostavby bytového domu **čp. 632/III v Hellichově ulici** z roku 2000, jež vzešla z vyzvané anonymní soutěže (SINE 1996f).⁵¹

Největší dobovou diskusi vzbudila **novostavba na nároží Divadelní a Betlémské ulice**, postavená v letech 1996–1999 podle projektu Ivana Březiny (* 1955) a Zdeňky Hlaváčkové (BŘEZINA/HLAVIČKOVÁ 1999; obr. 30). Nový dům nahradil klasicistní křídlo domu čp. 322/I, jež bylo z důvodu havarijního stavu zbořeno v roce 1989 (VLČEK/PAVLÍK/DRAGOUN 1996). Jakkoli byla parcela novostavby skryta za vyvýšenou plochou parku na Smetanově nábřeží, její urbanistická úloha byla zásadní. Původní klasicistní objekt byl totiž součástí konceptu nábřeží vzniklého v letech 1841–1843 podle plánů Bernarda Gruebera (* 1806 – † 1882; k tomu viz HRŮZA 1989, 158–160). Jednoduché domy, jejichž regulaci Grueber zpracoval, byly záměrným neutrálním pozadím pro pomník císaře Františka I. Jejich výška byla stanovena tak, aby byla zachována jak lokální dominance pomníku, tak silueta staroměstských věží v pozadí nábřeží.⁵² Důsledky, jaké narušení těchto pravidel pro panorama Starého Města má, názorně ukazoval sousední převyšovaný novogotický dům čp. 1088/I. I z tohoto důvodu byla památkovými orgány demolice domu čp. 322/I podmíněna vznikem jeho kopie. V průběhu následného projednávání se nicméně z kopie stala volná replika, která sice dodržela požadovanou výšku římsy i sklon střechy, avšak vyznačovala se poněkud rozpačitým tvaroslovím i snahou o maximální využití objemu stavby prostřednictvím vikýřů a zapuštěných teras.

49 Kořeny záměru dotvořit nedostavěné nároží bloku ve Vlašské ulici lze vysledovat do 80. let 20. století v rámci regenerace Jánského vršku (úkol SÚRPMO). Podkladem byl návrh Michala Šmolíka. Projekt následně převzalo STOPRO, s.r.o., kolaudace proběhla v listopadu 1999. Za poskytnuté informace děkuji členům Společenství vlastníků Vlašská 631/11a a Ing. arch. Zbyňku Pšeničkovi.

50 Replika historického domu, strženého v 60. letech 20. století, byla zrealizována na základě projektu z roku 1990 (SINE 1990, 3).

51 Autory novostavby jsou Jan Kasl, Jan Čejka, Jan Nieslaník, Václav Plachý a David Jirásek.

52 Ke konceptu zástavby viz zejména Věra VOSTŘELOVÁ (2018, 134–145).

Dobovou kritiku vzbudila jak skutečnost „repliky domu“, která nenavázala na kvality původní a nepřinesla nové (MÜLLEROVÁ 1999), tak míra vnějších zásahů, kdy byla OPP MHMP nejprve vyžadována kopie domu, následně povolen projekt „s horizontálně zvlněnou prosklenou fasádou“, aby byla nakonec po kritice návrhu „hmota novostavby a vlastní fasáda ‚doprojektována‘ dne 18. 2. 1998 Komisí rozvoje městské části Praha 1“ (KSANDR 1999). Finální historizující koncept však našel i své zastání. „Pokusy projektantů o tzv. soudobý výraz [...], pokud by byly realizovány, by patrně staroměstskému nábrežnímu panoramatu dosti ublížily,“ konstatuje s odkazem na předchozí varianty projektu Josef HOLEČEK (1999a, 55). Dynamicky zvlněné průčelí i výrazná terasovitá střecha starších variant jdou skutečně zcela proti konceptu nábreží, které by mohlo být tímto jediným zásahem narušeno snad více, než se stalo prostřednictvím zmíněného vysokého novogotického domu. S odstupem let je tak zřejmé, že rozhodnutí dodržet siluetu domu i jeho minimalistický charakter byly správné. Stejně tak lze ovšem i po letech souhlasit s názorem Pražského grémia, že na konkrétní řešení měla být vyhlášena architektonická soutěž, která by za předem stanovených promyšlených podmínek patrně pomohla nalézt mnohem kvalitnější podobu této exponované stavby (MÜLLEROVÁ 1999).

Samostatným architektonickým světem byl Pražský hrad, kde pod patronací Václava Havla vznikly pozoruhodné novostavby, situované do toho nejcennějšího historického prostředí. Subtilní **oranžerie**, kterou v jižní zahradě Pražského hradu zrealizovala v letech 1995–1998 Eva Jiřičná s londýnským architektem Duncanem Websterem (*1960) se stala důkazem, že i ta nejsoučasnější technicistní architektonická poloha může být skvělým partnerem do dialogu s gotickými a renesančními stavbami (obr. 31).⁵³ Neméně kvalitní byla rekonstrukce a dostavba **Lvího dvora**, která proběhla podle projektu Josefa Pleskota (*1952) a Radka Lampy (*1965) v letech 1993–1996.⁵⁴ Nejvýraznější intervencí se nicméně stala úprava cest v Jelením příkopu, jejíž součástí byl i návrh **tunelu pod Prašným mostem** (obr. 32).⁵⁵ Jeho hlavním architektem byl opět Josef

Obr. 31. Praha 1-Hradčany, Pražský hrad, oranžerie v Královské zahradě, Eva Jiřičná – Duncan Webster a další, 1995–1998 (foto M. Micka, 2025).

53 K oranžerii na Pražském hradě: JIŘIČNÁ/WEBSTER 1999; HOLEČEK 1999c; KRATOCHVÍL/HALÍK 1999, 24; SINE 2004c; ŠVÁCHA 2004b, 132–135.

54 Ke Lvímu dvoru: PLESKOT/LAMPA ET AL. 1996; CZUMALO 1996; PLESKOT ET AL. 1996; SINE 2004b.

55 K projektu tunelu pod Prašným mostem: PLESKOT ET AL. 1999; GEBAUER 1999; SINE 1999a.

Obr. 32. Praha 1-Hradčany, tunel v Jelením příkopu pod Pražským hradem, Josef Pleskot a další, 1994–2002 (foto M. Micka, 2025).

Pleskot. Výtvarně mimořádně působivá realizace, vyprojektovaná na sklonku 90. let a dokončená roku 2002, sice není novostavbou v klasickém slova smyslu, přesto je třeba ji v rámci tohoto přehledu uvést.⁵⁶ Právě ona je totiž jedním z vrcholů pražské porevoluční architektury, a to i proto, že její síla spočívá v propojení výtvarně silného řešení s přirozeným dialogem s historickým prostředím. Realizace jako tato tak vyvolávaly naději, že po desetiletí složitého hledání může architektura nalézt rovnováhu, která jí dá šanci navázat na předchozí vrstvy paměti města a doplnit je přesvědčivým svědectvím, obohaceným o jedinečnou porevoluční zkušenost.

⁵⁶ K realizaci tunelu pod Prašným mostem: PLESKOT ET AL. 2002; PLESKOT ET AL. 2003; KOHOUT 2003, 22–23; MITÁŠOVÁ 2003; ŠVÁCHA 2003; SINE 2004a.

Věž na Můstku a otázka výškových dominant v centru města

Absence regulativů, typická pro většinu pražských novostaveb, se stala též základem sporu o jeden z nejdiskutovanějších projektů sklonku 90. let, kterým byla novostavba na nároží Václavského náměstí a tzv. myší díry vedle funkcionalistického Lindtova domu čp. 773/II. Na místě zamýšlené novostavby – budoucího **paláce Euro** dokončeného roku 2002 – původně stál barokní dům čp. 772/II, který prošel v meziválečné době utilitární puristickou přestavbou a v roce 1972 byl zbořen kvůli stavbě stanice metra Můstek. Místo bylo od počátku určeno k nové zástavbě, která zde však do roku 1989 nevznikla. Po restituci v 90. letech se parcela dostala dílem do soukromých rukou. Město, které též její část vlastnilo, svůj díl v polovině 90. let prodalo soukromé společnosti, které patřil i sousední Lindtův dům, zvaný také palác Astra, přičemž při prodeji nebyly městem stanoveny žádné závazné podmínky budoucí výstavby (BIEGEL 2000b, 190–195).

Investor se rozhodl nevypisovat na zástavbu parcely soutěž a zakázku zadal přímo ateliéru Omicron-K. První verze projektu byly reprezentantům města a Prahy 1 představeny v lednu 1997.⁵⁷ Ze tří předložených variant se zúčastněným jevila jako „nejvíce vývojeschopná“ varianta „věž“, což byl 38 metrů vysoký prosklený hranol, doplněný sedmimetrovými svítícími tyčemi. Svou celkovou výškou 45 metrů (která pro srovnání odpovídá například výšce ochozu Prašné brány) se projekt radikálně vymykal měřítku svého okolí (obr. 33). Variantu „věž“ následně v březnu 1997 podpořila komise územního rozvoje Prahy 1 a v listopadu téhož roku se o ní v tisku nadšeně vyjádřil i starosta Prahy 1 Jan Bürgermeister (*-hrb-* 1997).

Projekt věže na Můstku nebyl prvním porevolučním pokusem o prosazení výškové stavby v centru města. V roce 1994 byla publikována hmotová studie věže, kterou její autor Otakar Chochola (*1960) plánoval umístit do vnitrobloku mezi ulicemi Na Poříčí a Na Florenci. Věž ve formě „průzračného mléčného krystalu“ by dosahovala výšky 70 metrů, čímž by o 5 metrů překonávala výšku nedaleké Prašné brány. Sám autor chápal výškovou expanzi jako „přirozený historický moment v daném místě“, jako „vytvoření druhoplánové pražské dominanty, hry vertikály s horizontálami“, která zdůrazňuje roli „poříčské kotliny coby vstupní brány do centra směrem od východu“ (SINE 1994d).

Idea výškové stavby ve vnitrobloku, která mimochodem jako by navazovala na projekt podobných výškových staveb při ulici Na Příkopě od Arnošta Mühlsteina (*1893–†1968) z roku 1926 (cf. MÜHLSTEIN 1926), byla u příležitosti publikování poměrně seriózně diskutována a její odmítnutí nebylo jednoznačné.⁵⁸ Realizace této dominanty by nicméně byla v rozporu s vyhláškou o zásadách usměrňování rozvoje pražské památkové rezervace č. 9/1985, která stanovovala podrobnější podmínky pro stavební činnost v pražské památkové rezervaci a jejíž závazná příloha přímo deklarovala pravidlo „nedovolovat zvyšování hladiny zástavby, výhledově snižovat hladinu zástavby v místech, kde novější převyšovaná zástavba nepříznivě narušuje působení kulturních památek a jejich souborů a nevhodně se uplatňuje v siluetě města“ (NVP 1985).

Pro diskusi o případné věži na Můstku však bylo zásadní, že tato vyhláška byla městem v květnu 1997 bez náhrady zrušena.⁵⁹ Její zánik uvolnil cestu nejen tomuto, ale i případným dalším obdobným projektům v rezervaci. I proto zveřejnění projektu věže vyvolalo mimořádně razantní ohlas odborné veřejnosti, která jej právem chápala jako zásadní precedent pro další vývoj historického města. Na zamýšlenou výškovou stavbu reagovali historici umění a památkáři sérií textů v odborném tisku (např. KSANDR 1998; KOTALÍK 1998), vydáním veřejných stanovisek i právních podání a nakonec i uspořádáním semináře Praha, město věží a bran, který 9. února 1998 uspořádal Ústav dějin umění AV ČR (BENEŠOVSKÁ ET AL. 1998).

Všestranné odmítnutí výškově naddimenzované stavby vedlo ke snížení novostavby na výšku protějšího paláce Koruna. Namísto akcentu nároží však měla novostavba zůstat věžovým domem, jehož maximální půdorysný rozsah 10 × 10 metrů byl reprezentanty památkové péče ve společném stanovisku PÚPP a OPP MHMP pozoruhodně odůvodněn rozměry „věží v centru PPR, např. vodárenských“.⁶⁰ Následně byl veřejnosti prezentován projekt skleněného hranolu

57 Pro podrobnou chronologii projednávání projektu viz BIEGEL 1999b.

58 Za nepatřičnou označil věž ve svém textu Vlado Milunić, jako spornou v této formě a pro dané místo ji viděl Josef Pleskot, za nikoli nemožnou ji naopak na základě jím nastíněných historických souvislostí považoval Zdeněk Lukeš (SINE 1994d).

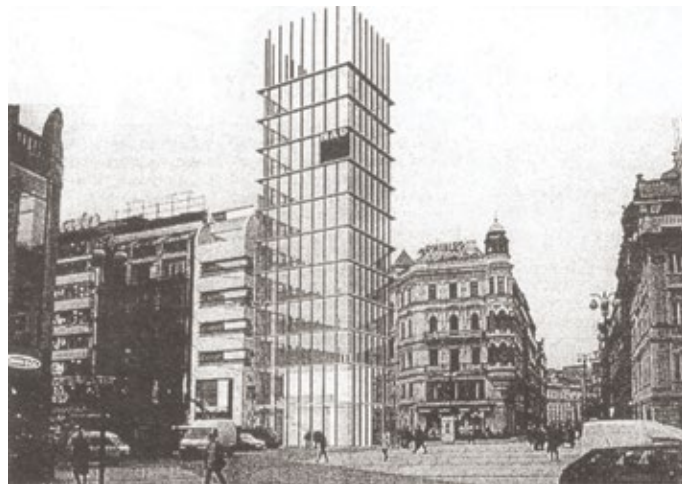
59 Vyhláška byla zrušena 27. 5. 1997. K situaci po zrušení vyhlášky v souvislosti s projektem věže na Můstku viz VARHANÍK 1998.

60 Stanovisko podepsáno za OPP MHMP Jiřinou Knížkovou a Jiřím Musálkem a za PÚPP Pavlem Pirklem 28. ledna 1998 (SINE 1998a). O vlivu případu na vnitřní dění v památkových institucích viz výše pozn. 30.

v maximální dané výšce a rozměrech, což opět vzbudilo vlnu kritiky, která se týkala zejména rozdílu mezi nárožní věží jakožto souvislou stavbou, která měřítkem vystupuje ze svého okolí, a nárožním akcentem, který je pointou domu obdobně, jako je tomu u protější Koruny.⁶¹

Architekti novostavby se na tuto kritiku pokusili reagovat kosmetickou úpravou posledních dvou pater věže, avšak bylo čím dál více zřejmé, že jejich práce s takovým zadáním zde narazila na své tvůrčí limity. Rozpracovaný projekt následně převzali architekti Richard Doležal (*1953), Petr

Malinský (*1961), Petr Burian (*1970) a Petr Pokorný z ateliéru DaM, kteří dokázali změnou pojetí fasády dodat projektu výtvarnou přesvědčivost i tolik potřebné zapojení do urbanistického kontextu. Konceptem fasády jakožto měkké skleněné membrány, která obalila původně roztříštěnou skladbu domu, vytvořili z původně dominantní věže požadované nároží s akcentem, a to – paradoxně – bez nutnosti měnit výšku stavby nebo půdorysnou stopu (obr. 34,

35).⁶² Díky jejich intervenci tak neskončil tento mimořádně exponovaný projekt sporným nebo rozpačitým výsledkem. Toto by však zároveň nebylo možné bez předchozí reakce odborné veřejnosti, která nedopustila narušení vnitřního panoramatu města.

Ani navzdory této zkušenosti však následně nebyla přijata urbanistická či památková pravidla, která by obdobným excesům mohla napříště zabránit. „Lze pochybovat, zdali má stavební aktivita na území Prahy nějakou pevněji stanovenou regulaci, nebo ne,“ konstatoval na zmíněném semináři na ÚDU AV ČR Rostislav Švácha. „Projekty pro historickou rezervaci se na úřadech schvalují *ad hoc*. Úlohu regulátora tak na sebe bezděčně přejímají zákony o památkové péči

Obr. 33. Praha 1-Nové Město, čp. 772/II, Václavské náměstí 2, publikovaný návrh novostavby od Martina Kotíka, 1997 (převzato z *-hrb-* 1997).

Obr. 34. Praha 1-Nové Město, čp. 772/II, Václavské náměstí 2, palác Euro, Martin Kotík – Zdeněk Korch – Břetislav Lukeš, Omicron-K, poté Petr Malinský – Richard Doležal – Petr Burian a další, DaM, 1997–2002, pohled z ulice Na Příkopě (foto M. Míčka, 2025).

61 Téma akcentů ve střešní krajině Václavského nároží v rámci setkání na AV ČR skvěle analyzoval Rostislav ŠVÁCHA (1998a).
62 K paláci Euro: DOLEŽAL/KOTÍK ET AL. 2002; ŠVÁCHA 2002; HALÍK 2003; ZERVAN 2003; TICHÁ 2004; KRATOCHVÍL 2011, 29, 60–67.

Obr. 35. Praha 1-Nové Město, čp. 772/II, Václavské náměstí 2, palác Euro, Martin Kotík – Zdeněk Korch – Břetislav Lukeš, Omicron-K, poté Petr Malinský – Richard Doležal – Petr Burian a další, DaM, 1997–2002, průhled z Jungmannova náměstí směrem k Můstku (foto M. Micka, 2025).

a příslušné památkové orgány, ale i jejich stanoviska se jeví jako nesoustavná a nevypočítatelná.“ Důsledky pro centrum jsou přitom dle Šváchy zjevné: „Novostavby v historickém jádru nafukují svoje objemy. Hladina zástavby zde nenápadně, ale přesto zjevně stoupá. Nejde přitom vůbec o to, zda do historického jádra patří či nepatří moderní architektura (jako že tam patří), nýbrž o to, jakým regulativům se mají její tvůrci v památkovém centru podrobit.“ (ŠVÁCHA 1998a, 38)

Tyto regulativy však ani tehdy, ani v následujících desetiletích (s výjimkou nevelké Anenské čtvrti na Starém Městě⁶³) stanoveny nebyly. Výraznější snahu o nastolení jasnějších pravidel pro zacházení s památkově chráněným územím bylo možno zaznamenat za působení primátora Jana Kasla (1998–2002), který inicioval vytvoření koncepce účinnější péče o památkový fond i pokračování práce na studii regulace pražské památkové rezervace. Ani jedna snaha však bohužel neměla reálný účinek – koncepce byla zpracována (HOLEČEK ET AL. 2001), avšak nijak nezabránila sporným památkovým zásahům v dalších letech; studie pražské památkové rezervace byla předložena v roce 2000, avšak nebyla nikdy projednána zastupitelstvem, a tedy ani nedostala příležitost být schválena.⁶⁴ Rozvolnění urbanistických i památkových regulí, jehož vrcholem bylo zrušení zmíněné vyhlášky č. 9/1985 o pražské památkové rezervaci, se totiž napříště mělo stát setrvalým stavem, s nímž museli všichni zúčastnění chtít nechtět počítat.

Novostavby prvního desetiletí 21. století

Situace v pražské architektuře po roce 2000 byla v mnoha ohledech odlišná, než tomu bylo na počátku předchozího bouřlivého desetiletí. Stabilizovala se jak role investorů, tak i úloha architektů jakožto důležitých prostředníků mezi zadáním stavby a jejím reálným prosazením v podmínkách chráněného centra. Památková péče v Praze se definitivně rozdělila na část odbornou (Pražský ústav památkové péče, od roku 2003 pražské pracoviště nově vzniklého Národního památkového ústavu⁶⁵), která přešla roku 2001 z područí magistrátu do gesce Ministerstva kultury,⁶⁶ a výkonnou, kterou dodnes zastupuje Odbor památkové péče MHMP. Průvodním jevem mnoha sporných případů se pak stala názorová dualita, respektive protikladnost stanovisek obou institucí, což v očích veřejnosti pozici památkové péče znejasňovalo a oslabovalo, a to zejména proto, že i v těch nejzávažnějších případech měl po bouřlivých diskusích o památkových limitech a pravidlech zákonem dané poslední slovo pragmatičtější a mnohdy až překvapivě benevolentní OPP MHMP.⁶⁷ Svou roli výrazného hráče na poli vzniku nové architektury naopak opustilo město, jehož oslabený Útvar rozvoje se primárně věnoval územnímu plánu. Pohled do dobového odborného tisku ukazuje, že oproti počátku 90. let rovněž viditelně opadlo nadšení, s nímž se do aktivit a diskusí pouštěli architekti, historici umění, památkáři a další odborníci.

Změnila se i situace samotného centra města. Výrazně ubylo volných proluk, které byly v předchozích letech nejvýznamnějším polem pro současnou architekturu. Poučení ze sporných demolí (v čele se Špačkovým domem) vedlo odbornou památkovou péči k mnohem větší obezřetnosti při schvalování demolí historických domů, které se v systému bez regulačních pravidel snadno stávaly precedenty pro další obdobné zásahy. Architektonického docenění navíc konečně dosáhly dříve ohrožené strohé klasicistní domy, jak názorně doložila posléze úspěšná snaha o záchranu tzv. Haškova domu čp. 1325/II na Novém Městě v roce 2002 (BEČKOVÁ 2002). Ještě důležitější však bylo, že stavební energie se z pražské památkové rezervace přesunula i do dalších oblastí širšího centra, jako byl dynamický Smíchov s epicentrem kolem působivé novostavby Zlatý Anděl z let 1999–2000 od francouzského architekta Jeana Nouvela (*1945) na křižovatce Plzeňské a Nádražní nebo Karlín, kde výstavba živelně akcelerovala zejména po povodních v roce 2002 (BACHTÍK/BEČKOVÁ 2022; BEČKOVÁ 2022; GÁJA/VEVERKA 2022). Historické centrum ve stejné době trpělo odlivem obyvatel kvůli proměně bytových domů na administrativní budovy a hotely, což postupně snižovalo jeho reálný význam v každodenním životě města.

63 Regulační plán Anenské čtvrti, který v roce 1998 zpracoval Jan Sedlák (SEDLÁK ET AL. 1998), vešel v platnost v roce 2002. Další připravený plán (Petrská čtvrť) už schválen nebyl, neboť byl ve zjevném rozporu s rozsáhlými stavebními záměry v území. Následně město od zpracovávání regulačních plánů zcela upustilo.

64 Primátor Kasl v roce 2002 rezignoval a vystoupil z ODS. Podrobněji k tématu viz HORÁK 2014, 216–220.

65 Vývoj a názvy pracoviště po roce 1989: Pražský ústav státní památkové péče a ochrany přírody (PÚSPPOP, 1989–1991, kdy byl oddělen obor ochrany přírody), Pražský ústav památkové péče (PÚPP, 1992–2000), Státní památkový ústav v hlavním městě Praze (SPÚ HMP, 2001–2002), Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v hlavním městě Praze (NPÚ ÚOP HMP, 2003–2016), od 2017 Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze (NPÚ ÚOP PR).

66 Obdobné strukturální změny, kdy krajská střediska památkové péče přešla po zániku krajských národních výborů v roce 1990 pod Ministerstvo kultury, proběhly v celorepublikovém měřítku již daleko dříve.

67 Viz bilanční *Věstník Klubu Za starou Prahu* BACHTÍK/BEČKOVÁ 2024.

Paralelně se zvyšovala finanční síla investorů, kterým pro rentabilitu vložených prostředků přestávaly stačit nevelké historické parcely, což vedlo jednak k tlaku na jejich slučování, jednak ke snaze o intenzivnější zástavbu vnitrobloků.

Zejména v 1. polovině desetiletí pokračovala výstavba nových budov na úzkých historických parcelách. V roce 2001 vznikl projekt **obchodně rezidenčního domu čp. 1277/II** ve Vodičkově ulici na Novém Městě (obr. 36), dokončeného roku 2003, jehož autory byli Martin Kotík a Stanislav Krčmářík z ateliéru Omicron-K. Průčelí domu bylo komponováno jako sestava velkých obdélných okenních otvorů, které se v horních podlažích snižují, zužují a početně přibývají, což cihelné fasádě domu dává poměrně zajímavý rytmus a nepravidelný rastr. Hlavním ozvláštněním domu se stala nicméně půdorysná linie jeho průčelí, která svým nepravidelným vedením odkazuje na stopu původního historického objektu, jenž zde stál až do roku 2001. Pozoruhodný motiv,

na nějž pomyslně navazují i zešíkmené stěny oken a dveří, má však v tomto případě poněkud hořkou pachut'. Původní historický dům, který zde stál, měl nespornou hodnotu. Nevelká, ale velmi zajímavá novorenesanční stavba z roku 1876 svým měřítkem i půdorysným otiskem reflektovala nejstarší novoměstskou zástavbu, čímž zde reprezentovala významnou urbanistickou vrstvu (HILMERA 1998). Nezanedbatelná byla i její role ve společenském životě města, neboť právě zde se nacházela první pražská čínská restaurace, otevřená v roce 1958. Investor od počátku usíloval o demolici celého domu, avšak odborem památkové péče magistrátu bylo povoleno jen odstranění dvorních křídel. V průběhu jejich demolice byl však uliční dům poškozen, což následně vedlo k tomu, že byl na základě havarijního statického posudku zbořen (BEČKOVÁ 2021, 56–58).

V letech 2001–2002 byl v ulici 28. října podle projektu Evy Jiříčné postaven **bytový dům čp. 373/I** (JIŘIČNÁ 2002; obr. 37), který nahradil původní menší klasicistní objekt, stržený kolem roku 2000.⁶⁸ Novostavba svou výškou respektuje okolní domy. Fasáda úzkého objektu je ve své kompozici zjevně inspirována průčelími meziválečných funkcionalistických domů, jejichž charakteristickým znakem byl střední přesunutý symetrický rizalit vysazený nad parterem domu. Přestože tato inspirace může být v principu přitažlivá, nevyznívá tento „přepis pražského motivu“ pro novostavbu příliš šťastně. Nelze se ubránit dojmu, že péče o detail a o celkové designové vyznění novostavby zde převládla nad architekturou samotnou, která se vyznačuje rozpačitou kompozicí celku i proporčně nevyváženým členěním prvků průčelí.

Nepoměrně zdařilejší příspěvek k tématu novostavby na úzké historické parcele nabízí nedaleký **hotel Metropol** čp. 1036/I, postavený v letech 2003–2007 podle projektu Marka Chalupy (*1968), Štěpána Chalupy (*1973), Tomáše Havlíčka (*1967) a Martina Rusiny (*1974) na Národní třídě.⁶⁹ Předchůdcem mu byla budova Sportturistu, vyprojektovaná Jiřím Sieglem (*1927–†2012) v roce 1964 a postavená v letech 1968–1970. Přestože projekt nejprve začal

Obr. 36. Praha 1-Nové Město, čp. 1277/II, Vodičkova 19, obchodně rezidenční dům, Martin Kotík – Stanislav Krčmářík, 2001–2003 (foto M. Micka, 2025).

Obr. 37. Praha 1-Staré Město, čp. 373/I, 28. října 7, bytový dům, Eva Jiříčná, 2001–2002 (foto M. Micka, 2025).

68 Demolice domu dobově nevyvolala žádný ohlas a nebyla bohužel publikována ani fotografie zaniklého domu.

69 K hotelu Metropol: SCHMIDT 2008; MITÁŠOVÁ 2008; CIGLER 2008; CHALUPA ET AL. 2008b; VÁŇA 2008.

Obr. 38. Praha 1-Staré Město, čp. 1036/I, Národní třída 33, hotel Metropol, Marek Chalupa – Štěpán Chalupa – Tomáš Havlíček – Martin Rusina, 2003–2007. **A** – celkový pohled; **B** – detail fasády (foto M. Micka, 2025).

jako přestavba původního domu, lze jej nakonec označit za plnohodnotnou novostavbu, neboť ze staršího objektu byly nakonec ponechány jen štítové zdi a základové pasy.⁷⁰ Výhodiskem zadání byl požadavek investora na hotel o osmi patrech po osmi pokojích (SCHMIDT 2008, 10). Protikladem mu byly nevelké rozměry parcely a stabilizovaný kontext sousedních budov, stejně jako památkové požadavky na výšku objektu.

Výsledný projekt byl architekty pojat jako pravidelná struktura jednotně řešených pokojů, obalená skleněným pláštěm, který strukturuje průčelí a měkce tvaruje zaoblenou horní hranu budovy (obr. 38). Budova plně respektuje výškovou i půdorysnou regulaci sousedních budov, což výrazně přispívá k její přirozené integraci do historického prostředí. Jeho ryze soudobý výraz zároveň ukazuje, že soulad s prostředím spočívá v něčem jiném než v přebírání motivů starších budov nebo v rezignaci na silný autorský názor. Hotel Metropol, který se – slovy historičky umění Marty Mertové – v místě zjevil jako „kapotovaný sportovní vůz mezi skřípajícími staroměstskými bryčkami“ (MERTOŮVÁ 2008), lze rozhodně označit za jednu z nejkvalitnějších novostaveb, které po roce 1989 v centru Prahy vznikly.

To bohužel nelze říci o novostavbě **COPA Centra** (později **Quadria**) ve Spálené ulici, připravované a budované v letech 2004–2015 (s výstavbou 2012–2014) podle projektu Jakuba Ciglera (*1962) a Vincenta Maraniho (*1966; k soutěži SINE 2001). Rozlehlá volná parcela mezi ulicemi Spálenou, Purkyňovou a Charvátovou měla složitou urbanistickou historii. Původní zástavba, navázaná na středověkou parcelaci, byla demolována v 70. a 80. letech 20. století při stavbě stanice metra Národní třída. Nároží Spálené a Národní bylo v letech 1971–1975 nově definováno novostavbou obchodního domu Máj, jehož snížené průčelí do Spálené ulice bylo ve své siluete komponováno právě s ohledem na výšku v té době ještě stojících historických domů (ŠVÁCHA 1998b, 210).

⁷⁰ Zánik původní stavby může být vnímán kontroverzně, a to zejména v kontextu tristního osudu poválečných modernistických staveb v Praze. Její autor Jiří Siegel novou podobu domu akceptoval a s přístupem autorského týmu se výslovně ztotožnil (SCHMIDT 2008, 21).

Novodobá historie místa započala v roce 2001 vyhlášením ideové soutěže „Zástavba Spálená“, jejímž výsledkem měl být „nejlepší ideový návrh prostorového a funkčního uspořádání významného městského prostoru na stanici metra a optimální objemové a funkční řešení zástavby polobloku v atraktivní poloze v centru Pražské památkové rezervace s dostatečně uvolněným parterem“ (SINE 2001, 67). Od soutěžících se očekával návrh souboru „objektů s polyfunkčním využitím včetně bydlení“, které mělo zaujímat 50 procent plochy areálu. Zbýlých 50 procent mělo být rozděleno napůl mezi obchodní služby a administrativu (SINE 2001, 67). Vítězný projekt ateliéru Omicron-K v čele s Martinem Kotíkem⁷¹ vyřešil úlohu formou polootevřeného bloku, jenž měřítkem navazoval na hladinu okolní zástavby a vhodně dotvářel urbanistickou strukturu celé lokality včetně vztahu k sousednímu Máji, který respektoval jak navazující výškou, tak i odsazením novostavby od prosklené schodišťové haly, která si ponechávala svou působivou prostorovou autonomii. Neméně zajímavý byl návrh oceněný druhou cenou, jehož autory byli Lukáš Ehl (*1974), Tomáš Koumar (*1968) a Alena Šrámková a který promyšlené urbanistické řešení doplnil působivým minimalistickým konceptem fasád a šikmých střech (SINE 2001, 69).

Soutěž, v jejíž porotě zasedly takové architektonické osobnosti jako Miroslav Masák, Miroslav Baše či Ladislav Kuba (*1964), byla pomyslnou labutí písni veřejných soutěží v centru města. Namísto rozpracování vítězného návrhu byl Útvarem rozvoje města předložen ke schvalování pouze návrh výškové regulace, který z něj vyšel. Ani ten však nebyl nakonec respektován. Problém byl mimo jiné v tom, že již v roce 2000 se parcela dostala do soukromých rukou, což výrazně zkomplikovalo možnost města ovlivnit náplň i charakter novostavby. Informace, že investor novostavby, švýcarský podnikatel Sebastian Pawlowski, se v roce 2004 stal majitelem sousední budovy bývalých Škodových závodů čp. 35/II, kterou následně pronajal magistrátu pro jeho nové sídlo, čímž umožnil nejen investici do nákupu pozemku a výstavby COPA Centra, ale navíc získal prostředky na další investice, byla v době realizace projektu už jen symbolickou třesničkou na dortu celé absurdní situace, která mimo jiné velmi dobře ilustrovala magistrátní realitu za působení primátora Pavla Béma (*1963) v letech 2002–2010 (KONRÁDOVÁ 2006).

Obr. 39. Praha 1-Nové Město, čp. 2121/II, Spálená 22, Purkyňova 3, Vladislavova 21, obchodní centrum Quadrio, Jakub Cigler – Vincent Marani, 2004–2015.
A – pohled ze Spálené ulice;
B – pohled z Purkyňovy ulice
 (foto M. Micka, 2025).

Projekt novostavby byl investorem zadán ateliéru Cigler Marani Architekti. Jeho návrh založený na sestavě obdélných křídel s dominující centrální částí překročil o 6,5 metru stanovené výškové limity, čímž výrazně překonal nejen navazující meziválečnou zástavbu, ale také výšku hlavního křídla obchodního domu Máj, díky čemuž se stal zdaleka nejvyšší stavbou v kontextu celé lokality (BIEGEL 2006). Velikost novostavby byla bohužel dále podtržena zvoleným

⁷¹ Dalšími členy autorského týmu byli Leoš Zeman, Daniel Dvořák, Radovan Kotouč, Gabriela Kaprálová, Stanislav Krčmářík, Valerie Roubalová, Marie Selešiová a Marek Balon (SINE 2001, 68).

tvaroslovím průčelí, jehož robustní měřítko nepochopitelně kontrastuje s propracovaným tvaroslovím sousedních staveb ze všech přítomných stylových období (obr. 39). Z projektu také zmizelo požadované bydlení, takže budova se stala čistě administrativně obchodním centrem. Zrušen byl i porotou požadovaný odstup od obchodního domu Máj, čímž zanikl působivý vizuální vztah jeho schodišťové haly ke svému okolí. Celkově lze říci, že novostavba COPA Centra byla v oblasti nové pražské architektury mezníkem, který názorně naznačil, kam se může komerční architektura bez závazných pravidel a kontroly veřejného zájmu následně rozvíjet. Jedna z nejceněnějších parcel v centru města, která byla až do roku 2000 v městském majetku, byla zastavěna monoblokem s velmi průměrnou užitkovou architekturou, jejíž ryze komerční funkční využití i radikální vykoření z měřítka okolí se staly návodným precedensem pro další obdobné stavby.

Z realizací 2. poloviny prvního desetiletí výrazněji vystupuje pouze novostavba **bytového domu čp. 2112/II** v Lodecké ulici od Petra Buriana z let 2008–2011 (ŠENK 2011). Účel domu tentokrát nebyl komerční, ale v nejlepší slova smyslu městský – jeho náplní se měla stát jednak tělocvična sousední školy, jednak městské byty pro učitele, strážníky a další potřebné profese. Prostředí, do kterého měl dům vstoupit, bylo urbanisticky velmi složité. Navzdory historicky středověkému původu Petrské čtvrti je okolí Petrského náměstí definováno především stavbami z 19. a 20. století, jimž dominuje souvislá fronta funkcionalistických domů z 2. poloviny 30. let. Úlohou novostavby bylo v návaznosti na tyto domy uzavřít severní linii náměstí a zároveň vyřešit nároží do Lodecké ulice. Situaci jí navíc komplikovala budova novorenesanční školy, jejíž okna se obracela přímo do pozemku určeného k zástavbě.

Obr. 40. Praha 1–Nové Město, čp. 2112/II, Lodecká 1, bytový dům, Petr Burian, 2008–2011. **A** – pohled z Petrského náměstí; **B** – pohled z Lodecké ulice (foto M. Micka, 2025).

Petr Burian se rozhodl pojmout svůj dům jako sestavu kontejnerů, které se obracejí do Petrského náměstí (obr. 40A). Jejich zvláštní půdorysné vytočení navázalo na linii boční Lodecké ulice, čímž se optická vazba na náměstí ještě zdůraznila. Rubem tohoto autorského přístupu se staly slepé betonové zdi do vlastní Lodecké ulice i sporný přístup k průčelí historické školy, které novostavba nemilosrdně zaclonila (obr. 40B). Výška stavby do náměstí se odkazuje na sousední funkcionalistické domy, ignoruje však jejich ustupující patro a opticky je tak převyšuje. Vynecháním některých „kontejnerů“ stavba zároveň relativizuje svou roli ve stěně náměstí a dává najevo svůj odstup od jeho meziválečného urbanistického řešení. Nelze se tak ubránit dojmu, že jedním z podstatných architektonických rysů stavby je nezáměr o okolí, které zároveň razantně ovlivňuje: chová se tak trochu jako dům, který – řečeno trefnými slovy historičky architektury Karoliny Jirkalové – na daném místě „stojí, jako by tam snad ani nechtěl být“ (JIRKALOVÁ 2011, 68).

Novostavby let 2010–2020

Ve 2. desetiletí 21. století na poli novostaveb zesílily tendence, které jsme naznačili v úvodu k desetiletí předchozímu. Z repertoáru pražské architektury téměř vymizela kategorie domů na jednotlivých historických parcelách, které byly jedním z nejvýznamnějších stavebních typů nejen předchozích dvou dekad, ale také moderních dějin města 19. a 20. století. Síla investorských záměrů narostla natolik, že hlavní investice se počaly odehrávat v kategorii bloků nebo jejich podstatných úseků. Částečně se proměnil institucionální rámec. V roce 2013 byl primátorem Tomášem Hudečkem (* 1979, ve funkci 2013–2014) transformován Útvar rozvoje města v Institut

plánování a rozvoje hl. m. Prahy, čímž konečně došlo k posílení jeho role a alespoň dílčímu pokusu o návrat do pozice opuštěné kdysi cíleným oslabením Útvaru hlavního architekta – ovšem bez toho, že by se instituci vrátila pravomoc vydávat územní rozhodnutí.

Deklarovaný návrat role „městského architekta“ se však nakonec ukázal jako spíše rozpačitý. Jeho úloha v popularizaci a koordinaci projektů byla nesporná, stejně jako entuziasmus, s nímž se mnozí jeho zaměstnanci do služby městu vložili. Střet s velkými architektonicko-urbanistickými kauzami, o nichž bude řeč níže, nicméně ukázal, že tu nejdůležitější roli, již je nastavování pravidel a hájení veřejného zájmu jménem hlavního města, institut bohužel naplnit nedokázal nebo ani dokázat nechtěl. Znovu se tak *de facto* potvrdila rozvolněná pravidla „urbanistické hry“ i absence požadavků vůči investorům nad vágní rámec platného územního plánu, tedy realita, která byla konstituována v raných 90. letech. Zároveň se tak ovšem dělo za situace, kdy síla i ambice nejvýznamnějších developerů v centru města enormně narostly.

Ještě na počátku druhého desetiletí existovalo v historickém centru několik proluk, které dosud nebyly zastavěny. Na Starém Městě to bylo především rozsáhlé **prostranství při ulici U Milosrdných**, které zde vzniklo zbořením historických domů během rekonstrukce Anežského kláštera v 50. až 70. letech 20. století. Parcelu potkal osud jako všechny ostatní – do soukromých rukou se dostala bez zastavovacích podmínek nebo jiných regulativů. V případě dané lokality byla tato skutečnost obzvlášť závažná, neboť právě zde se poměrně tvrdě střetávají nesourodé světy rostlé historické zástavby s nepoměrně větší pravidelnou strukturou asanačních bloků.⁷² Na místo byla v roce 2001 vypsaná vyzvaná soutěž, která navzdory svému poměrně hvězdnému zastoupení⁷³ přinesla velmi rozpačité výsledky. Porota konstatovala, že „žádný z předložených návrhů nesplnil zcela požadované podmínky“, takže „neexistuje návrh vhodný k realizaci bez výhrad“ (SINE 2002b, 62). Projekt byl následně svěřen napřímo italskému ateliéru Lazzarini & Pickering, který vyšel ze svého soutěžního návrhu a vytvořil koncept souvislé obdélné stavby se sešikmenou střechou, která nejlépe odpovídala stanoveným zastavovacím podmínkám, mezi něž patřila maximální výška šest podlaží, náznak skloněné střechy či mělký čestný dvůr při ulici U Milosrdných. Toto řešení následně získalo územní rozhodnutí, čímž se stalo závazným východiskem pro veškeré další fáze projektu.

Již soutěžní projekt zmíněného ateliéru nicméně ukázal limity zvoleného hmotového řešení. Budova sice svou výškou propojovala oba zmíněné urbanistické světy, avšak její pojetí pohledově exponovaného monobloku bylo drobnému měřítku Anežské čtvrti cizí. K realizaci projektu v této fázi nakonec nedošlo. V roce 2015 se architektem novostavby stal renomovaný tvůrce Zdeněk Fránek (*1961). Ani on však nemohl změnit její hmotu a půdorys. Klíčem k zvládnutí exteriéru se mu proto stal svérázný

Obr. 41. Praha 1-Staré Město, čp. 1105/I, model nerealizovaného návrhu bytového domu U Milosrdných, Zdeněk Fránek Architects, 2016).

Obr. 42. Praha 1-Staré Město, čp. 1105/I, U Milosrdných 15, bytový dům U Milosrdných, Zdeněk Fránek, 2018–2025 (foto P. Polák, 2024).

⁷² Analýzu místa viz např. BIEGEL 2009.

⁷³ Vyzvání byli Mario Botta, Ricardo Boffil (omluvil se, místo něj vyzván Jean-Claude Lesuisse), Lazzarini & Pickering a Jan Bočan.

motiv obličejů, který aplikoval na všechny fasády objektu (VOLF 2015; PECHÁČKOVÁ 2016; obr. 41; v médiích kvůli pozměněné barevnosti přezdívaný "maršmeloun").⁷⁴ Projekt získal stavební povolení, avšak vzhledem k poměrně výrazné kritice části veřejnosti byl opět změněn. Novostavba čp. 1105/I nakonec získala charakter bytového domu se zvrásněnými okrově červenými fasádami a pravidelnými okny, jejichž zlaté rámy vystupují plasticky do prostoru (dokončeno 2024; SINE 2025a online; obr. 42). Přes nespornou kultivovanost a kvalitu řešení je projekt zjevně výrazně determinován původním ne zcela zdařilým hmotovým řešením, s nímž mnoho neučinil ani bezpochyby velmi talentovaný tvůrce.

Urbanisticky o něco lépe dopadla **novostavba v rámci areálu** protějšího staroměstského **Obecního dvora čp. 800 a 1017/I**, postavená podle projektu španělského architekta Ricarda Bofilla (* 1939–† 2022) v letech 2011–2016. Osud chátrajícího areálu byl dlouhodobě nejistý. První záměry na jeho obnovu vznikly v roce 2002. Již tehdy byl součástí projektu úmysl zbourat klasi-

Obr. 43. Praha 1-Staré Město, čp. 800/I, U Milosrdných 16, dostavba Obecního dvora, Ricardo Bofill a další, 2011–2016 (foto M. Micka, 2025).

cistní stáje, na jejichž místě mělo vzniknout nové křídlo areálu. Novostavba, jejímž autorem byl ateliér DaM, byla v této fázi plánována jako terasový dům, který měl svou siluetou propojit drobné měřítko dvora s převýšeným činžovním domem čp. 804/I (BIEGEL 2002). Stáje byly (nutno dodat památkově sporným způsobem) zbořeny v roce 2003 (HANZLÍKOVÁ 2003), avšak následně se celý projekt zastavil. Jeho pokračování přišlo až v roce 2011, kdy se projektantem dostavby stal zmíněný Ricardo Bofill a jeho českými autorskými partnery Marek Tichý (* 1971), Pavla Brůžová a Markéta Štěpánková (SINE 2017 online; SINE 2020). Nové křídlo v jejich pojetí již netvořilo vizuální přechod mezi různými světy, ale plnohodnotný dům, který svou hmotou přímo navázal na vysokého činžovního souseda (obr. 43). To bylo – paradoxně – pro kompozici celku nakonec příznivější než původně zvažované terasové řešení,

jak se zřetelně ukázalo během těch několika málo let, kdy bylo před vznikem novostavby U Milosrdných nové křídlo Obecního dvora součástí exponované pohledové fronty celého bloku.

Jedním z mála příkladů nových domů v řadové zástavbě se stal **hotel Urban Crème** čp. 1054/II (obr. 44), postavený v ulici Na Poříčí na Novém Městě v letech 2016–2019 podle projektu Radka Lampy, Libora Hrdouška, Davida Hřebačky a Gabriely Drahozalové Andresové. Předchůdcem novostavby byl historický dům, jehož klasicistní přestavbu v letech 1844–1845 realizoval Josef Kranner (BAŤKOVÁ 1998, 558). Nesporně cenná historická stavba byla v roce 2003 zbořena (BEČKOVÁ 2021, 48–49). Novostavba svým měřítkem víceméně respektuje okolí. Slovy svých

⁷⁴ Zvolený autorský princip dobře vyřešil hotové členění novostavby, avšak bylo možné také konstatovat, že explicitní motiv „obličejů“ v jistém smyslu přebíjel vlastní architektonickou kompozici budovy. Právě z tohoto důvodu patřil ke kritikům návrhu novostavby i autor tohoto textu.

autorů je „navrhována pro převažující pohled z ulice, tedy hlavně boční, který se výrazově mění s pozicí kolemjdoucího pozorovatele“. Hlavním motivem průčelí jsou proto předsazené betonové plastické prvky („skořepiny“) které „při pohledu z boku vytváří kompaktní sochu, zdánlivě bez oken“ (LAMPA ET AL. 2019 online). Autorský popis stavby je poměrně trefný. Dům se v šikmých pohledech skutečně uplatňuje jako souvislá betonová plocha evokující plasticitu některých brutalistických staveb 70. let. Vzniklý efekt je bezpochyby poměrně působivý a přináší dobu svébytné výtvarné kvality. Méně přesvědčivým dojmem dům působí při čelním pohledu, v němž vynikne skutečné měřítko zvolených prvků a jejich vzájemných proporcí, které průčelí činí překvapivě robustním a těžkopádným.

Na Novém Městě byla jednou z posledních výrazných proluk nevelká parcela na

Obr. 44. Praha 1-Nové Město, čp. 1054/II, Na Poříčí 48, hotel Urban Crème, Radek Lampa – Libor Hrdoušek – David Hřebečka – Gabriela Drahozalová Andresová, 2016–2019 (převzato z LAMPA ET AL. 2019 online).

nároží Národní třídy a Mikulandské ulice. Volný prostor vznikl v roce 1966, kdy zde byly z důvodu dopravního rozšíření Národní třídy zbořeny dva historické domy (BAŤKOVÁ 1998, 234). Jeho urbanistická situace byla mimořádně složitá. V sousedství domu se nacházely jednak dochované barokní domy, které svědčily o původním měřítku i zúžené půdorysné stopě Národní třídy, jednak meziválečné obchodní paláce, které výškou i ustoupením naopak ukazovaly, jak měl dle dobových představ boulevard vypadat po přepokládaném odstranění starších budov. Všechny tyto vrstvy bylo potřeba v projektu zohlednit a respektovat, přičemž bylo zřejmé, že vodítkem by měly být promyšlené regulační podmínky, na nichž se město shodne s památkovými institucemi.

O zástavbě proluky se začalo uvažovat kolem roku 2000. Parcela byla majetkem hl. m. Prahy, což vytvářelo pro vznik promyšlené regulace ideální situaci. V tomto směru začalo město skutečně jednat. V roce 2002 si Útvar rozvoje města vyžádal od pražského památkového ústavu odborné vyjádření, které by tyto podmínky definovalo. Památkový ústav vypracoval materiál, v němž pro novostavbu poměrně logicky požadoval dodržení maximální výšky římsy i hřebene sousedního meziválečného paláce Dunaj čp. 138/II a návaznost na sousední barokní Schönikirchovský palác čp. 135/II, který měl být citlivě opraven (VARYŠOVÁ 2013). V roce 2005 město parcelu prodalo do soukromých rukou, aniž by tyto podmínky byly nějak zohledněny. Vzhledem k nebývale vysoké ceně pozemku (183 mil. Kč) se od jeho nevelké plochy očekávalo maximální zhodnocení, kterému mělo napomoci i přikoupení Schönikirchovského paláce (BEČKOVÁ 2006). V roce 2006 byla investorem vyhlášena architektonická soutěž na zástavbu parcely objektem hotelu, z níž vyšel vítězně návrh ateliéru A69. Výchozím konceptem, jehož autory byli Boris Redčenkov (*1969), Prokop Tomášek (*1969) a Jaroslav Wertig (*1969), bylo vytvoření stavby s čestným dvorem otevřeným do Národní třídy, která svým půdorysem vstupovala do sousedního Schönikirchovského domu (REDČENKOV/TOMÁŠEK/WERTIG 2019). Výtvarná odvaha návrhu byla nesporná, stejně jako urbanistická smělost, s jakou přetvářel prostředí jedné z hlavních pražských historických

Obr. 45. Praha 1-Nové Město, čp. 135/II, Národní třída 14, polyfunkční dům DRN, Stanislav Fiala a další, 2012–2017 (foto M. Míčka, 2025).

tříd. Stejně tak byl ovšem projekt i ilustrací skutečnosti, že navrženou kapacitu hotelu by bylo možno na parcelu umístit jen za cenu překročení měřítka okolí i razantního zásahu do sousední historické stavby.

Investor si k realizaci nicméně vybral návrh poctěný druhou cenou, jehož autory byli Juraj Matula (*1971), Richard Sidej (*1972) a Martin Tycar (*1972) z ateliéru Znamení čtyř – architekti (MATULA/SIDEJ/TYCAR 2019). Jejich koncept byl založen na principu vrstvení obdélných kvádrů, které se svou horní hranou různě vázaly na okolní kontext. Nad dvoupodlažní parter byl nasazen pootočený kvádr, který horní hranou navazoval na římsu sousedního Schönikirchovského paláce i protějšího Kaňkova domu čp. 118/II. Na něj se pak napojoval půdorysně posunutý a pootočený kvádr, jenž výškou koreloval s římsou paláce Dunaj. Nad touto hmotou, která odpovídá maximální výšce říms meziválečných staveb na Národní třídě, byl nasazen kvádr poslední, který měl tři podlaží a byl autory myšlen jako „motiv koruny, která je u pražských nárožních staveb běžná, ať už je to Palác Koruna [...] nebo Euro z doby nedávno minulé“. K pohledovému odlehčení devítipodlažní stavby mělo přispět použití různých materiálů na jednotlivé kvádry. Jeden z nich tak měl být například obložen zlatým plechem, jenž „představuje asociaci se zlatou kapličkou, s něčím hlubším, co má Praha v sobě hluboce zakořeněno“ (ŠÍŠOLÁK 2019, 50).

Hlavním dobově kritizovaným problémem novostavby byla její výška, která výrazně přesahovala nejen barokní objekty, ale i palác Dunaj, jenž do té doby představoval nejvyšší bod regulace Národní třídy. Nástavba totiž nebyla „korunou“, ale plnohodnotnými patry, která zakládala zcela novou výškovou úroveň v lokalitě a stávala se pro své okolí podobnou dominantou, jako bylo Národní divadlo na nábrežním konci třídy. Přes tyto sporné momenty byl projekt nakonec schválen a v roce 2010 získal i stavební povolení (VARYŠOVÁ 2013, 11). Do hry však vstoupily důsledky finanční krize z roku 2008, které způsobily, že hotelový investor od projektu ustoupil a parcelu prodal. Nový majitel se rozhodl v záměru realizace hotelu nepokračovat. Po vypořádání autor-ských práv s původními tvůrci zadal nový projekt architektu Stanislavu Fialovi (* 1962), který pro něj měl zpracovat nový koncept polyfunkční budovy, posléze známé jako **palác DRN**. Tato změna se konala *de facto* za pochodu, neboť majitel musel vzhledem k lhůtám začít stavět pouhý měsíc po tom, co parcelu získal.

Výměna projektanta byla v tomto případě změnou skutečně principiální. Nový architekt obnovil dialog s památkáři a rozhodl se zachovat z historické matérie mnohem více, než předpokládal schválený projekt (ŠIŠOLÁK/VAŠKO 2019). Pro novostavbu zvolil namísto kvádrů organické křivky, které mu umožnily její empatictější tvarování vůči bezprostřednímu okolí. Architektura novostavby byla výrazně ovlivněna jednak implementací druhotně použitých řemeslných prvků, jednak výtvarným ztvárněním betonových konstrukcí. Dialog, který v rámci novostavby dokončené roku 2017 vznikl, je poměrně jedinečný (obr. 45).⁷⁵ Architektovi se v tomto případě podařilo doslova na poslední chvíli zvrátit sporný osud parcely i sousedního barokního domu. Vznikla zde architektura, kterou lze řadit k nejlepším porevolučním stavbám v centru města. O to větší škoda je, že jediné, co zůstalo z předchozího projektu, byla výška novostavby, která i přes dílčí snížení výrazně přesáhla okolí a stala se následně neblahou inspirací pro navýšení sousedního paláce Dunaj v letech 2021–2023.

Mimořádnost tvůrčího zápasu, kterou se Fialův palác DRN vyznačuje, bohužel ještě vynikne ve srovnání s tendencemi, kterými se v centru města vydaly ostatní administrativně obchodní projekty druhé dekády. Jejich společným znakem se mělo stát relativně velké měřítko, investorská suverenita a bohužel i prosazení záměru navzdory snaze odborné veřejnosti o otevřenou a kritickou rozpravu nad jeho adekvátností, náplní a zejména kvalitou. Jedním z prvních případů, který obdobnou diskusi vyvolal, byl záměr **demolice tzv. Kozákova domu** (U Turků) čp. 1601/II na Václavském náměstí, na jehož místě měla dle představ investora vyrůst novostavba obchodně administrativního centra. Zjevné architektonické kvality domu i skutečnost, že se nacházel na jednom z hlavních historických prostranství pražské památkové rezervace, vedly k tomu, že se proti zamýšlené demolici zvedla poměrně velká vlna odporu odborné i kulturní veřejnosti. Navzdory jejím protestům i nesouhlasu Národního památkového ústavu byl dům nakonec v roce 2017 zbořen.⁷⁶

Obdobně sporný průběh mělo prosazení novostavby. Jako první se v médiích objevily vizualizace, jejichž deklarovaným autorem byl holandský architekt Erick van Egeraat (* 1956; BEČKOVÁ 2011). Projekt koncipovaný jako pomyslný ledovec, jehož špičatý vrchol graduje směrem k nároží, zdvojnásobil výšku původního domu a byl zjevnou výzvou panoramatu Václavského náměstí i centra Prahy jako takového. Relevance projektu k plánované novostavbě není zřejmá, ale svou možnou roli – tedy mediální vytyčení očividně přehnaných požadavků na kapacitu novostavby – splnil velmi dobře. Novostavba, která byla následně společností Chapman Taylor reálně navržena, působila ve srovnání s maximalistickým projektem velmi „krotce“, což patrně napomohlo jejímu prosazení i schválení. Z hlediska hmotového řešení je novostavba jednoduchým kancelářským blokem, který zcela vyplnil pozemek vzniklý demolicí nárožního domu i sousední památkově chráněné Akciové tiskárny čp. 920/II, jejíž fasáda měla být původně do projektu integrována. Vzhledem k poměrně jednoduchému konceptu obdélné kancelářské budovy se jediným výraznějším architektonickým prvkem mělo stát nároží domu, které architekti chápali jako jeho dominantu, čímž mimochodem porušili promyšlenou meziválečnou regulaci náměstí.⁷⁷ Nároží bylo opticky zdůrazněno pomyslnou skleněnou věží obalenou motivem zvlněných lamel, jež se opakovaly i na zbývajících fasádách objektu. V rámci prezentace projektu byly samotnými tvůrci

75 K paláci DRN: SINE 2018; BEČKOVÁ 2018; VAŠOURKOVÁ 2018; FIALA ET AL. 2019; VOLF 2019.

76 Podrobný popis případu viz BACHTÍK 2024 (zde i odkazy na další texty o památkových aspektech demolice objektu).

77 Cílem regulace z roku 1923 bylo oslabení nárožních dominant jednotlivých domů v horní části náměstí ve prospěch působení siluety Národního muzea. Právě tímto principem se také řídil zbořený Kozákův dům, jehož nárožní věž byla během úprav ve 20. letech snesena (BIEGEL 2022, 341–344).

v materiálech explicitně vysvětleny inspirační zdroje těchto dekorativních zvlněných částí, mezi něž měly výslovně patřit motivy plamene svíčky, květu rostliny, secesní lampy, linií gotických kleneb, secesních výplní dveří a detailů některých domů na Václavském náměstí (zmíněny Jalta a Koruna; SINE s. d.). Výsledkem tohoto udivujícího množství roztodivných odkazů a citací je bohužel dosti banální obchodně administrativní budova **The Flow Building** dokončená roku 2020, jejíž finální podoba svým charakterem nedosahuje hodnoty místa ani kvalit zdemolovaného historického domu (obr. 46).

Obr. 46. Praha 1-Nové Město, čp. 2132/II, Václavské náměstí 47, The Flow Building – náhrada zbořeného tzv. Kozákova domu, Chapman Taylor, 2017–2020 (foto M. Micka, 2025).

Druhou intenzivně diskutovanou novostavbou na Novém Městě bylo obchodně administrativní centrum **Florentinum** čp. 2116/II, postavené v letech 2012–2014 v ulici Na Florenci (ČTK 2013 online). Předchůdcem novostavby byl komplex vydavatelství Rudého práva z let 1983–1989, jemuž padla za oběť poměrně velká část historického bloku mezi ulicemi Na Florenci a Na Poříčí (BACHTÍK 2011). Areál, na jehož naddimenzované proporce se odvolávali i autoři již zmíněného hotelu Penta z přelomu 80. a 90. let, byl právem chápán jako urbanistická chyba, kterou bylo žádoucí napravit. I proto demolice stavby nevyvolala zájem obhájců poválečné architektury, který o několik let později provázal například zánik pozoruhodného Transgasu na Vinohradech (2019–2020). Investorem byla společnost Penta Investments, která zpracování projektu zadala ateliéru architekta Jakuba Ciglera. Ten se rozhodl novostavbu koncipovat jako obdélnou budovu s nádvořím, kterou lze chápat jako samostatný „blok v bloku“. Náplň budovy je ryze obchodně administrativní s jednoznačnou převahou kanceláří, kterým je určeno osm z devíti nadzemních podlaží (SINE 2019 online).

Koncept bloku s vnitřním nádvořím lze ve srovnání s předchozí monoblokovou stavbou chápat jako určitý návrat k principům tradičního městského urbanismu. Problémem je nicméně jeho měřítko i hmota jako celek: novostavba je sice nižší než původní areál Rudého práva, avšak stejně tak je stále výrazně vyšší a robustnější než okolní stavby, což je zjevné zejména ve srovnání se sousedním Desfourským palácem čp. 1023/II. Tento dojem z budovy dále posiluje použité tvarosloví, které měřítkem i absencí detailu v něčem evokuje řešení fasád zmíněného Quadria od stejného tvůrce. Pravidelný rastr průčelí se navíc vzhledem k velikosti stavby stává poměrně monotónním, což toto specifické vyznění budovy dále posiluje (obr. 47).

Budova Florentina svým konceptem napravila největší výškové excesy předchozí zástavby, svým měřítkem však zároveň nastavila novou hmotovou i výškovou úroveň okolí. Právě to

Obr. 47. Praha 1-Nové Město, čp. 2116/II, Na Florenci 15, Florentinum, Jakub Cigler, 2012–2014 (foto M. Micka, 2025).

nejlépe dokládá protějščí novostavba **Masaryk Centre 1**, Na Florenci čp. 2139, jejíž koncept se zrodil v roce 2016 a která byla postavena v letech 2021–2023.⁷⁸ Ambiciózní plány společnosti Penta se v tomto případě zaměřily na pozemky Masarykova nádraží, jež byly státem v roce 2004 vloženy do společnosti Masaryk Station Development (BEČKOVÁ/BIEGEL 2008). Při této privatizaci nebyly stanoveny žádné regulační podmínky ani nebyla vypracována studie případného budoucího rozvoje celé lokality.

Na počátku projektu společnosti Penta byla vyzvaná obchodní soutěž, na jejímž základě si investor v roce 2016 vybral za partnera architektonické studio Zaha Hadid Architects, jehož zakladatelkou a hlavní postavou byla světoznámá architektka Zaha Hadid (* 1950 – † 2016), která však v březnu téhož roku zemřela. Studio vytvořilo koncept budovy a její designové řešení, vlastní provedení dostal za úkol autor sousedního Florentina Jakub Cigler (VINKLÁRKOVÁ 2020). Dle původních představ měl projekt zahrnovat nejen budovu při ulici Na Florenci, ale také rozsáhlé pozemky za magistrálou, kam ateliér umístil i nové lokální náměstí. Realizace se nakonec omezila právě jen na budovu podél kolejí, jejíž dominantou mělo být čelo zdůrazněné vertikálními liniemi použitými na obkladu průčelí. Jeho zlatá barva měla být – slovy autorské zprávy – symbolem pro „Zlatou Prahu“, která se „v architektuře této stavby zrcadlí v podobě stejnébarevných fasádních lamel, jež [...] záměrně transformují horizontální kompozici projektu (vycházející ze symbolu kolejí v sousedství) do podoby vertikální dominanty v západním cípu obrácené čelem k věžím Starého Města“ (SINE 2024b, 19; obr. 48).

Specifický jazyk, jakým je tato novostavba autory interpretována, poukazuje ještě na jeden důležitý fenomén, kterým je cílená mediální strategie sporných projektů v centru. Jedním z prvních případů byla novostavba na místě Kozákova domu, která byla veřejnosti prezentována pod líbivým názvem „Květinový dům“ (EARCH 2011 online). Příkladem dále následoval dům „Radost“, což bylo mediálně propagované nové pojmenování funkcionalistického Všeobecného penzijního ústavu na Žižkově od Josefa Havlíčka a Karla Honzíka, u něž investor prosadil radikální a památkově necitlivou přestavbu (ŠVACHA 2021). Obdobná strategie byla použita i u projektu Florentinum, kde se investor pokusil název kancelářské budovy zdůvodnit jednak odkazem na pražské historické názvy jako je Karolinum, Klementinum nebo Rudolfinum, jednak místním názvem Florenc, který dle něj odkazuje na významné italské město a „asociuje současně s pozitivně vnímanými pojmy, souvisejícími s kulturou (Florence jako centrum evropské renesance)“.⁷⁹ Vrcholem této tendence se pak stala právě promyšlená propagace „Zlaté Masaryčky“, u níž důsledně budovaný obraz

⁷⁸ K Masaryk Centre 1: SINE 2024b; VAŠKO 2024; SINE 2024a; BENES 2024; KAPICOVÁ 2024.

⁷⁹ Propagační text s tímto tezemi byl (avšak již není) umístěn na webových stránkách budovy Florentina (printscreen v archivu autora). Spojení názvu Florenc s italskou Florenci nelze doložit a je nejpravděpodobněji pouze lidovou etymologií. Jméno je odvozeno spíše od zdejších kvetoucích zahrad v blízkosti hradeb.

Obr. 48. Praha 1-Nové Město, čp. 2139/II, Na Florenci 2 a 4, Masaryk Centre 1, Zaha Hadid Architects – Jakub Cigler, 2016–2023. **A** – pohled z Havlíčkovy ulice; **B** – dům v kontextu Masarykova nádraží (foto M. Micka, 2025).

převážil nad kritickou diskusí, která obdobné projekty v předchozích desetiletích v médiích provázela.⁸⁰

Stěžejním momentem projektu se stala výšková akcentace jeho průčelí směrem ke Starému Městu. Tímto motivem jako by se do pražské architektury vrátilo téma, které bylo bouřlivě diskutováno u prvotního projektu paláce Euro na Můstku. Podobná je i výška dominanty, která dosáhla deseti podlaží a výšky 41,35 metru (poslední patro bylo navzdory původnímu památkovému limitu přidáno až během stavby), čímž mimochodem přesáhla maximální povolenou čtyřicetimetrovou výšku novostaveb v chráněném historickém centru. Zásadním rozdílem oproti Euru je však hmota budovy – co bylo u projektu na Můstku kritizovaným nárožním akcentem, je v případě novostavby u Masarykova nádraží plnou hmo-

tou budovy, která se neprojevuje jen v čelním pohledu od Starého Města, ale také v postupně stoupajícím pohledu bočním, který navyšuje stavební hladinu celé Petřské čtvrti. Sporné bylo tentokrát i památkové prosazení stavby, u níž vzal Odbor památkové péče MHMP za hmotový vzor jen nedávno dokončenou budovu Florentina, která – jak již bylo řečeno – už sama výrazně vystoupila z měřítka svého okolí (podrobnosti viz GÁJA 2024).

Z urbanistického hlediska je hlavním problémem novostavby její monoblokové pojetí, které je výrazně odlišné od struktury parcelovaných bloků v okolí. Princip velkorysého architektonického gesta dává celku charakter významné veřejné budovy, kterým však novostavba není – stejně jako u Florentina, i zde se jedná o administrativní objekt bez další přidané hodnoty pro město. Projekt má navíc všechny znaky fenoménu „starchitecture“, tedy situace, kdy se sporný investiční záměr spojí s efektním designem a světoznámým jménem, avšak reálný architektonický dialog tvůrce s místem zde vlastně vůbec neprobíhá. Problematickou realizací „Masaryčky“ se navíc dále potvrdil letitý trend absence závazných vstupních podmínek, památkových pravidel či požadavku na polyfunkci a bydlení, který byl mimochodem v 90. letech naprosto klíčovým momentem architektonických debat. Sama novostavba je přitom jen pomyslným odrazovým můstkem k dalším velkým investorským záměrům, jako je zástavba pozemků nádraží za magistrálou nebo záměr zastřešení a zástavby kolejíště hlavního nádraží.

Tři dekády porevoluční architektury

V roce 1989 bylo centrum města ve specifické a v mnoha ohledech neopakovatelné situaci. Jeho stavební stav byl žalostný a nezdálo se, že by bylo možno tuto situaci nějak reálně vyřešit. Absence skutečného realitního trhu znamenala, že z hlediska každodenního života byly nejstarší části města obytnými čtvrtěmi jako všechny ostatní v širším centru, až na to, že se zde všednost odehrávala v kulisách středověkých domů či barokních paláců. Tento přirozený „městský“

⁸⁰ Vrcholem této zkreslující mediální tendence je pořad veřejnoprávní(!) České televize z cyklu *Příběhy staveb* nazvaný *Pozlacená Masaryčka* (MIŠKEJOVÁ 2025 online).

způsob užívání centra nijak neodporoval skutečnosti, že historické souměstí bylo již dvě desetiletí chráněno statutem pražské památkové rezervace. Jako by tím byla spontánně potvrzena památková idea urbanisticky „dokončeného města“, kterou bylo možno zaznamenat v diskusích 60. let (ŠVÁCHA 2017; KOTRBA/LÍBAL 1969) a která zde paradoxně došla naplnění díky absenci investic a každodennímu životu, jenž se zdál stabilní a neměnný. Vedle těchto faktorů byla dalším obecným rysem nedůvěra v soudobé architektonické zásahy, kterou v Praze posilovaly necitlivé intervence pozdní normalizace, jako byla plošná asanace Žižkova nebo demolice památkově chráněného nádraží na Těšnově v roce 1985.

Listopad 1989 toto všechno radikálně proměnil. Centrum města viditelně ožilo a stalo se skutečným středobodem nového dění. Návrat soukromého vlastnictví formou restitucí a privatizace dokázal to, co se chvíli před tím zdálo nemožné, tedy zachránit hmotnou podstatu historického města. Porevoluční výbuch energie přinesl fascinující kaleidoskop idejí a postojů, jejichž společným jmenovatelem byla snaha o napravení minulých chyb a nalezení smysluplné cesty jak dál. Tříbení názorů probíhalo jak na poli obecných tezí, tak na osudech konkrétních projektů či soutěží. Hlavně v první třetině sledovaného období získalo centrum díky soudobé architektuře nejen novou vrstvu, ale také potvrzení své role a významu.

O prvních novostavbách v centru se široce diskutovalo, díky čemuž si svou roli v nové situaci mohli postupně definovat jak tvůrci a zadavatelé nových staveb, tak i ochránci historického města. Součástí diskusí nad projekty i velkými plány 90. let bylo povědomí o nutnosti nastavit urbanistická i památková pravidla, která by vytvořila podmínky pro vznik kvalitní architektury. Konsenzus, který se z tohoto dialogu započal utvářet, byl však hned zkraje 90. let narušen novostavbami, které rodící se pravidla ostentativně porušovaly. Namísto definování pravidel navíc přišlo jejich ještě větší rozvolnění, provázené oslabením institucí, které je měly nebo mohly garantovat. Radost z očekávání nové tvorby se tak postupně začala měnit v obavy z negativních precedentů, které byly v rámci stavební praxe čím dál častější.

Vrátíme-li se k úvodní deklaraci z konference *Praha: urbanistická budoucnost československého hlavního města* z roku 1991, musíme konstatovat, že naplněna nebyla většina jejích cílů. Teze deklarace se s odstupem tří a půl desítek let jeví jako zpráva z jiného času či jako bolestně aktuální komentář k následným dějům v centru města. Nejlépe snad dopadl požadavek na analýzu hodnot území a staveb, která se mohla opřít o desetiletí stavebněhistorických průzkumů i silnou tradici ochrany památek. Hlavně díky nim zůstal památkový fond uchován, i když za cenu dílčích ztrát a často bez adekvátní náplně. Výrazně horší to bylo s požadovanými plánovacími nástroji, tedy zejména regulacemi a pravidly pro novostavby. Namísto pevnějšího vymezení zásad se město v následujících letech vydalo směrem opačným, tedy k jejich ještě většímu rozvolnění, což mělo výše popsané důsledky.

Požadovaná decentralizace v rozhodování *de facto* nastala, avšak zcela jistě jinak, než si autoři deklarace představovali. Výkon státní správy na poli výstavby se rozdrobil do jednotlivých stavebních úřadů, a to nejen bez participace veřejnosti, ale hlavně bez stanovení celoměstských priorit a za oslabení role ústřední urbanistické instituce. Meze partnerství mezi veřejnou a privátní sférou brzy pragmaticky prověřila zmíněná soutěž na Myslbek, v níž se možné zájmy města zcela rozplynuly v ryze komerčním aspektu záměru. Stavební uzávěry se sice v euforii raných 90. let podařilo nad nejcennějšími rozvojovými oblastmi vyhlásit, avšak nejen že už nenásledoval krok číslo dvě, tedy stanovení závazných regulativů, ale město i stát se dotčených pozemků následně privatizací zbavily. Po celé čtvrtstoletí pak byly stavební uzávěry bez jakýchkoli závazných pravidel zrušeny, takže dnes tvoří nuklea toho nejintenzivnějšího komerčního rozvoje města, jak názorně ukazuje zejména oblast Masarykova a hlavního nádraží.

Poslední body deklarace, tedy apel na udržení obyvatel v centru města i jeho ochrana před turistickým zneužitím, se ve světle následného vývoje jeví jako obzvlášť prorocké. Město se v obou případech vydalo směrem zcela opačným. Tyto negativní změny lze již dnes hodnotit jako dokonané a s velkou pravděpodobností nezvratné. Konference i deklarace tak Praze přinesly zásadní podněty i zaslouženou pozornost, avšak ze zpětného pohledu se v mnoha ohledech jeví jako nemilosrdné zrcadlo skvělých idejí a šancí, které město a společnost dokázaly v následujících letech ukázkově promarnit.

Z architektonického hlediska se 90. léta vyznačovala pluralitou generací i autorských přístupů. Tomu ostatně nahrávala i různorodost investorů a měřítko jednotlivých projektů, které doznávaly i po roce 2000. Nejpozději na přelomu prvního a druhého desetiletí 21. století se situace začala

proměňovat. Konec veřejných soutěží, který kolem roku 2000 *de facto* nastal, měl pro centrum závažné důsledky. Až jejich absence ukázala zásadní roli, jakou do té doby hrály. Veřejné diskuse nad výsledky soutěží pomáhaly všem stranám tříbit názory na místo a jeho charakter, přiměřenost zadání, památkové limity i na adekvátnost variant samotného architektonického řešení. Paralelně k tomu přibýlo silných investorských hráčů a ubylo menších zakázek, což dohromady znamenalo, že se na jedné straně zvětšil plošný rozsah projektů a na druhé zúžil počet tvůrců, jimž byly novostavby reálně zadávány.

S ohledem na sílu zájmů se začala měnit i strategie prosazování projektů, jejichž součástí se stala i mediální prezentace záměrů. Otevřenou diskusi, jež byla průvodním jevem projektů 90. let, tak u velkých investic v 10. letech 21. století vystřídala mediální strategie, která převzala funkci předvoje vlastních projektů a dosti ovlivňovala odbornou i veřejnou debatu. Mediální obraz těch největších projektů nakonec zastínil skutečnou kritickou diskusi o jejich charakteru a dopadu na historické město. Jako nepříliš šťastná se také ukázala náhrada veřejných soutěží formou neanonymního soutěžního dialogu, která znejasnila role jednotlivých aktérů a umožnila mimo jiné i výrazný posun výsledku soutěže od původního zadání, jak názorně ukázalo například sporné vyústění soutěžního dialogu na úpravu předpolí hlavního nádraží z let 2022–2023. Důsledkem toho všeho je, že v centru Prahy navzdory obrovskému rozsahu investic v posledních letech vzniklo jen málo novostaveb, které by bylo možné označit za skutečně kvalitní a obohacující. Tato situace kontrastuje s jádrem řady jiných historických měst, kde se dialog mezi starým a novým rozvíjí nepoměrně zdařileji.⁸¹

Chronickým problémem se ukázala být podrobnější regulace centra města, která byla zmiňována a vyžadována od prvních popřevratových diskusí o centru, aby následně byla průběžně zpracovávána, někdy i projednávána a nakonec zastupitelstvem nikdy neschválena. Zatím posledním nadějným pokusem o koncept regulace je *Územní studie památkové rezervace v hlavním městě Praze*, kterou Institut plánování a rozvoje zpracoval v letech 2021–2024 a jež byla schválena Radou hl. m. Prahy v listopadu 2024 (LEŇO CUTÁKOVÁ/SVOBODOVÁ 2024).⁸² Studie se vydala rozumnou cestou rozdělení centra města na jednotlivé lokality, které mají svůj specifický charakter, z něž vyplývají konkrétní urbanisticko-památková pravidla. Úskalím studie je nicméně skutečnost, že se jedná o textový dokument, který území charakterizuje, avšak neurčuje závaznou regulaci. Ta má být úlohou až dalších navazujících plánů, které však zatím zpracovány nebyly.⁸³

Architektura tří porevolučních dekád je v pražském historickém centru nepřehlédnutelná a různorodá. Je zřejmé, že v dialogu s historickým městem nejlépe uspěly ty stavby, které měly uměřené a promyšlené zadání a jejichž autoři se pokusili svým zásahem dané místo doplnit a obohatit. Vzhledem k chronické absenci regulačních pravidel, slabé pozici města i nejednoznačnému rozhodování klíčové památkové instituce (OPP MHMP) bylo však příležitostí pro takové stavby spíše méně než více. Výjimečné počiny, jako je dům Langhans nebo hotel Metropol, jsou proto zastíněny rozsáhlými monoblokovými administrativně obchodními komplexy Myslbeku, Quadria, Florentina či Masaryk Centre 1, které se tak v centru Prahy během let bohužel staly nejviditelnějšími reprezentanty pojmu „současná architektura v historickém prostředí“.

Složitá je i otázka případných budoucích novostaveb v pražské památkové rezervaci. Měřítko největších projektů z poslední doby, jako je zmíněná „Masaryčka“, probíhající adaptace **vnitrobloku paláce Savarin** mezi Příkopy, Václavským náměstím a Jindřišskou od studia Heatherwick nebo připravovaná **zástavba kolejiště hlavního nádraží**, naznačuje, že vhodnou lokalitou pro velké investice již není parcela, nýbrž spíše městský blok, či dokonce část města, v němž může takovýto projekt vytvořit svá vlastní urbanistická pravidla. Toto vše se zároveň odehrává za situace, kdy ve vnitřním městě již nejsou volné parcely a jakékoli obdobné zásahy se musejí logicky odehrávat na úkor stávající historické zástavby či krajiny. Budoucnost nových projektů v centru Prahy je tak provázána s osudem historického města více, než se na první pohled může zdát, což je ostatně dostatečně zřejmé i ze zkušenosti, kterou Praha na poli novostaveb ve svém centru během uplynulých porevolučních desetiletí získala. Na základě dosavadního vývoje se nicméně v této souvislosti jako hlavní jeví otázka, zda budou mít město, jeho reprezentace a instituce skutečnou vůli tuto rozporuplnou zkušenost po letech nějak reflektovat a reálně využít.

81 Pozoruhodné příklady lze nalézt například v historických centrech Litomyšle, Brna či Hradce Králové. Podrobný přehled kvalitních novostaveb v historickém prostředí přinesou v roce 2027 výstava a kolektivní monografie připravované v rámci grantového projektu NAKI Novostavby v historickém prostředí.

82 Autor tohoto textu se na procesu zpracování studie podílel v roli jednoho z památkových expertů.

83 V současné době zpracovává IPR návrh územní studie Karlov (IPR 2025 online).

LITERATURA

- SINE 1989 — SINE: Úkolová akce SČA. *Architektura ČSR* 48, 1989/2, 68–69.
- SINE 1990 — SINE: Rekonstrukce v Letenské ulici. (= soubor textů: Věra Müllerová, Planá autorů snaha; Vlado Milunić, Kam pro mrtvou vodu; Jan Drdák / Václav Mudra, Ó ty naivito!; Ivo Loos, Řešení je čisté), *Československý architekt* 36, 1990/10, 3, 5.
- SINE 1991a — SINE (ed.): Praha: Urbanistická budoucnost československého hlavního města. (= soubor textů: Frederic Edelmann, Prague, piédestal de Staline; Zuzana Hartová / Jiří Horský (eds), Interview s Petrem Kratochvílem a Janem Sedlákem; SINE 1991b), *Architekt* 37, 1991/11, 1, 6.
- SINE 1991b — SINE: Deklarace o Praze. *Architekt* 37, 1991/11, 6.
- SINE 1991c — SINE: Penta – kulisy a zákulisí II. *Architekt* 37, 1991/14, 5.
- SINE 1992 — SINE (ed.): ÚHA se brání v Telegrafu. (= soubor textů), *Architekt* 38, 1992/12, 8.
- SINE 1993a — SINE: F. O. Gehry ass., & Vlado Milunić : Rohový dům do proluky na Rašínově nábřeží. *Architekt* 39, 1993/5, 4.
- SINE 1993b — SINE (ed.): Zpráva ze soutěže Myslbek. *Architekt* 39, 1993/6–7, 1, 7–13.
- SINE 1993c — SINE (ed.): Památková péče 1993: Na ostří nože. (= soubor textů: Špačkův dům : Neodůvodněná demolice; Rostislav Švácha, Dr. Müllerová a Klimentská; Klára Benešová, In memoriam; DVOŘÁK ET AL. 1993; aj.), *Architekt* 39, 1993/10–11, 4–5.
- SINE 1993d — SINE (ed.): Odpovědnost na Jiráskově náměstí. (= texty: Rostislav Švácha, Vlado Milunić), *Architekt* 39, 1993/10–11, 14, 16.
- SINE 1993e — SINE (ed.): Dům a debata v pohybu : ad A.5, 10–11, 13, 15/93 : Příspěvky Raymonda Rehnicera, Michala Kohouta, Rostislava Šváchy a Miloše Dunaje [...]. *Architekt* 39, 1993/16–17, 9–10.
- SINE 1993f — SINE: Pražské grémium pro ochranu a rozvoj kulturního prostoru hlavního města. *Architekt* 39, 1993/20, 5.
- SINE 1993g — SINE: Pražské grémium pro ochranu a rozvoj kulturního prostoru hlavního města : První reakce architektů. *Architekt* 39, 1993/21, 6.
- SINE 1993h — SINE: [2x centrum] : Vinohrady : OMG, Office Centre : A. D. N. S. architekti. *Architekt* 39, 1993/24, 5.
- SINE 1994a — SINE: [Pražské motivy '93] : Ivo Majorinc, Polyfunkční budova BH Centrum. *Architekt* 40, 1994/1–2, 14.
- SINE 1994b — SINE: [Pražské motivy '93] : Robin Clarke: Giffels Architecture, Hotel Four Seasons. *Architekt* 40, 1994/1–2, 15.
- SINE 1994c — SINE: Hlavní architekt Prahy odvolán : Kdo bude nástupcem? *Architekt* 40, 1994/6, 2.
- SINE 1994d — SINE (ed.): Věž na Florenci. (= soubor textů: Zdeněk Lukeš, Pár poznámek k projektu; Vlado Milunić, Tvarový holotyp?; Josef Pleskot, Z oponentury; Otakar Chochola, Hmotová studie), *Architekt* 40, 1994/9, 9.
- SINE 1995a — SINE (ed.): Václav Alda, Petr Dvořák, Martin Němec, Jan Stempel – A.D.N.S. architekti, Office centre, Praha Vinohrady, Římská ul. (Grand prix OA '94, čestné uznání, kategorie novostavba). *Architekt* 41, 1995/4–5, 8.
- SINE 1995b — SINE (ed.): Nové domy do pražské památkové rezervace. (= soubor textů: Petr Drexler, Skala; Martin Kotík, Myšák Gallery; VINŠOVÁ 1995; Zdeněk Hölzel, TETA), *Architekt* 41, 1995/18, 16–17.
- SINE 1995c — SINE (ed.): HYPO-BANK CZ a.s. : Kombinovaná architektonická soutěž na novostavbu na náměstí Republiky a řešení prostoru náměstí. *Architekt* 41, 1995/21–22, 15–19.
- SINE 1996a — SINE (ed.): Soutěž na budovu Hypobanky a Náměstí Republiky : Ohlasy IV. (= soubor textů: Porotci před stavovský soud aneb causa č. DR/35/95; Otevřený dopis; Odpověď dozorcí rady; Mirko Baum, Komorní fraška), *Architekt* 42, 1996/4, 6–7.
- SINE 1996b — SINE (ed.): Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy [V]. (= soubor textů: Jan Kerel, Návrh na zahájení disciplinárního řízení; Heinz Hilmer / Hans Kollhoff, Otevřené dopisy České komory architektů), *Architekt* 42, 1996/5, 5.
- SINE 1996c — SINE (ed.): Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy VII [sic]. (= soubor textů: Pokračování disciplinárního řízení; Vladimír Mlynář, Odpověď šéfredaktora Respektu; Roland Ostertag, Otevřený dopis předsedovi ČKA Janu Štípkovi), *Architekt* 42, 1996/9, 5.
- SINE 1996d — SINE (ed.): Banka v Anglické, Praha-Vinohrady, A.D.N.S. architekti. (= autorská zpráva), *Architekt* 42, 1996/9, 13–21.
- SINE 1996e — SINE (ed.): 3x dům na Rašínově nábřeží. (= soubor textů: Tim Jašek, Ginger a Fred dotancovali k oficiálnímu otevření; Jiří Stratil, Dopis recenzentovi; Jason Boisvert, Záměr versus realizace), *Architekt* 42, 1996/18, 50–51.
- SINE 1996f — SINE (ed.): Hellichova : Anonymní, vyzvaná soutěž. Obytný dům na Malé Straně. *Architekt* 42, 1996/19, 34–41.
- SINE 1997a — SINE: Four Seasons : Nová veřejná soutěž na hotel. *Architekt* 43, 1997/1–2, 28–44.
- SINE 1997b — SINE (ed.): Skandinávské centrum na Karlově náměstí v Praze : Veřejná ideová soutěž. *Architekt* 43, 1997/18–19, 28–43.
- SINE 1998a — SINE (ed.): Astra: Dvojí regulování? *Architekt* 44, 1998/9, 11.

- SINE 1998b — SINE (ed.): ILBAU – I. Majorinc, W. Holzhaacker, J. Rukavina, R. Mrvoš, B. Kotek [...], Millennium Plaza. In: Budoucnost centra státu. Architekt 44, 1998/25–26, 8–11, zde 9.
- SINE 1998c — SINE (ed.): Omicron-K – Martin Kotík, Zdeněk Korch, Jindřich Svatoš, Erste Bank Sparkassen. In: Budoucnost centra státu. Architekt 44, 1998/25–26, 8–11, zde 8.
- SINE 1999a — SINE: Cesta z Opyše do Dolního Jeleního příkopu. Stavba 6, 1999/4, 50–51.
- SINE 1999b — SINE: Černá labuť. Architekt 45, 1999/6, 48.
- SINE 2000 — SINE (ed.): Grand Prix Obce architektů 2000, Ostatní účastníci, kategorie novostavba. Architekt 46, 2000/5, 28–48.
- SINE 2001 — SINE (ed.): Zástavba Spálená : Veřejná ideová architektonická jednokolová soutěž. Architekt 47, 2001/3, 67–74.
- SINE 2002a — SINE (ed.): Rekonstrukce paláce Langhans. (= soubor textů: Milena Sršňová [ed.] / Zuzana Meisnerová-Wisnerová, Historie domu Langhans pokračuje, 44; Rostislav Švácha, Langhansův dům: chvála analytického přístupu, 46; LÁBUS 2002), Stavba 9, 2002/5, 42–49.
- SINE 2002b — SINE: Obytný dům v ulici U Milosrdných : Ideová, neanonymní, vyzvaná architektonická soutěž. Architekt 48, 2002/6, 62–65.
- SINE 2002c — SINE (ed.): Kasárna na náměstí Republiky : Největší investiční akce v centru Prahy. (= soubor textů: Jiří Tauš – autoři; Hana Dermota – investor; Miloš Solař, Vážné pochybení; Zdeněk Lukeš, Oživení a rozšíření centra), Architekt 48, 2002/7, 74–77.
- SINE 2004a — SINE: Brick Award 2004 – v prvním ročníku mezinárodní soutěže společnosti Wienerberger „o nejlepší cihlovou stavbu Evropy“ zvítězil český architekt Josef Pleskot. Stavba 11, 2004/4, 10.
- SINE 2004b — SINE: 04 Rekonstrukce Lviho dvora, Pražský hrad – Lion Court Reconstruction, Praha. In: FIALOVÁ ET AL. 2004, 20–21.
- SINE 2004c — SINE: 09 Oranžerie na Pražském hradě – Prague Castle Orangerie, Praha. In: FIALOVÁ ET AL. 2004, 32–33.
- SINE 2004d — SINE: 23 Rekonstrukce paláce Langhans, Praha – Langhans Palace Reconstruction, Praha. In: FIALOVÁ ET AL. 2004, 68–69.
- SINE 2017 online — SINE: Obytný soubor Obecní dvůr v Praze. In: Archiweb, publikováno [2017], <<https://www.archiweb.cz/b/obytny-soubor-obecni-dvur-v-praze>> [vid. 2025-05-19].
- SINE 2018 — SINE (ed.): Symbióza mnoha světů : Polyfunkční dům DRN v Praze. (= soubor textů: BEČKOVÁ 2018; VAŠOURKOVÁ 2018), ERA21 18, 2018/5, 14–17.
- SINE 2019 online — SINE: Florentinum. In: Archiweb, publikováno [2019], <<https://www.archiweb.cz/b/florentinum>> [vid. 2025-05-19].
- SINE 2020 — SINE: TaK ARCHITECTS. Architect+ [5], 2020/22, 65.
- SINE 2024a — SINE: Masaryčka : Administrativně-obchodní budova, Praha, Zaha Hadid Architects – The Masaryčka Building in Prague. Stavba 31, 2024/1, 58–62.
- SINE 2024b — SINE: Zaha Hadid Architects, Zlatá loď : Masaryčka. (= autorská zpráva), Architect+ [9], 2024/46, 12–25.
- SINE 2025a online — SINE: Rezidence U Milosrdných je zkolaudovaná : Projekt novostavby trval neuvěřitelných 25 let. In: Archiweb, publikováno 26. 2. 2025, <<https://www.archiweb.cz/n/domaci/rezidence-u-milosrdnych-je-zkolaudovana-projekt-novostavby-trval-neuveritelnych-25-let>> [vid. 2025-05-19].
- SINE 2025b online — SINE: MYSLBEK, akciová společnost, B 2020 vedená u Městského soudu v Praze (úplný výpis z obchodního rejstříku). In: Veřejný rejstřík a Sběrka listin, aktualizace 1. 7. 2025, <<https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=418586&typ=UPLNY>> [vid. 2025-08-19].
- SINE S. d. — SINE: Chapman Taylor International Architects Masterplanners Designers, Nárožní dům Václavské náměstí – Opletalova, Václavské náměstí 19, a.s. Interní dokumentace, s. d., s. p. Uloženo: kopie v archivu autora.
- BACHTÍK 2011 — Jakub BACHTÍK: Ulice Na Florenci: místo práva roste kráva... Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 41 (12), 2011/3, 4–10.
- BACHTÍK 2023 — Jakub BACHTÍK (ed.): Památková péče na zapřenou : Pamětnická svědectví o ochraně památek v časech pozdního socialismu – Monument care in denial : Conservationist testimonies on the protection of heritage properties during the period of late socialism. Praha 2023.
- BACHTÍK 2024 — Jakub BACHTÍK: Demolice nároží Václavského náměstí a Opletalovy ulice, Nové Město čp. 1601 a 920. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 54 (25), 2024/1, 10–13.
- BACHTÍK/BEČKOVÁ 2012 — Jakub BACHTÍK / Kateřina BEČKOVÁ (eds): Památková péče v Praze jako učebnice klientelismu. [= Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 42 (13), č. 1]. Praha 2012.
- BACHTÍK/BEČKOVÁ 2022 — Jakub BACHTÍK / Kateřina BEČKOVÁ: [Karlínské ztráty a nálezy] : 20 let od povodně v roce 2002. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 52 (23), 2022/3, 4.
- BACHTÍK/BEČKOVÁ 2024 — Jakub BACHTÍK / Kateřina BEČKOVÁ (eds): Bilance [= Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 54 (25), č. 1]. Praha 2024.
- BAŠE 1996 — Miroslav BAŠE: Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy II : Subjektivní pohled urbanisty. Architekt 42, 1996/1–2, 8–11.
- BATKOVÁ 1998 — Růžena BATKOVÁ (ed.) ET AL.: Umělecké památky Prahy : Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1). Praha 1998.

- BEČKOVÁ 1998 — Kateřina BEČKOVÁ: Zmizelá Praha : Nové Město – Das verschwundene Prag : Die Prager Neustadt. Praha 1998.
- BEČKOVÁ 1999 — Kateřina BEČKOVÁ: Lze zbořit chráněnou památku s posvěcením památkového úřadu? Zprávy Klubu Za starou Prahu [29], 1999/1, 27–28.
- BEČKOVÁ 2000a — Kateřina BEČKOVÁ (ed.): Sto let Klubu Za starou Prahu 1900–2000 : Jubilejní sborník – Ein-hundert Jahre des Klubs Für das alte Prag 1900–2000 : Jubiläumssammelwerk. Praha 2000.
- BEČKOVÁ 2000b — Kateřina BEČKOVÁ: Sto let Klubu Za starou Prahu v sedmi kapitolách. In: BEČKOVÁ 2000a, 27–87.
- BEČKOVÁ 2002 — Kateřina BEČKOVÁ: Mraky nad rodným domem Jaroslava Haška aneb další demolice v památkové rezervaci? Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 32 (3), 2002/1, 4–8.
- BEČKOVÁ 2005a — Kateřina BEČKOVÁ (ed.): Bilance 1991–2005. [= Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 35 (6), č. 3]. Praha 2005.
- BEČKOVÁ 2005b — Kateřina BEČKOVÁ: Zmizelá Praha : Staré Město – Das verschwundene Prag : Die Altstadt. Praha 2005.
- BEČKOVÁ 2006 — Kateřina BEČKOVÁ: Příliš malá parcela pro velký hotel : K studii novostavby hotelu na nároží Národní třídy a Mikulandské ulice. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 36 (7), 2006/3, 4–8.
- BEČKOVÁ 2011 — Kateřina BEČKOVÁ: Václavské náměstí 47 – obava z demolice trvá. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 41 (12), 2011/1, 9–10.
- BEČKOVÁ 2018 — Kateřina BEČKOVÁ: Betonový Barrandien. ERA21 18, 2018/5, 16.
- BEČKOVÁ 2021 — Kateřina BEČKOVÁ: Zbořeno : Zaniklé pražské stavby 1990–2020. Praha 2021.
- BEČKOVÁ 2022 — Kateřina BEČKOVÁ: [Karlínské ztráty a nálezy] : Stavební oběti velké vody v Karlíně. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 52 (23), 2022/3, 5–9.
- BEČKOVÁ/BIEGEL 2008 — Kateřina BEČKOVÁ / Richard BIEGEL: Masarykovo nádraží (prozatím) zrušit nelze. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 38 (9), 2008/3, 11–12.
- BENEŠ 2024 — Ondřej BENEŠ: Masaryčka aneb je architektura stále „to mezi řádky“? Stavba 31, 2024/1, 63–65.
- BENEŠOVSKÁ ET AL. 1998 — Klára BENEŠOVSKÁ / Ivo HLOBIL / Jaroslav MACHÁČEK / Rostislav ŠVACHA / Pavel HALÍK / Dagmar SEDLÁKOVÁ / Dobroslav LIBAL / Josef ŠTULC: Praha, město věží a bran : Z diskusního semináře Ústavu dějin umění na téma Novodobá věž v centru Prahy. (= soubor textů), Architekt 44, 1998/9, 33–41.
- bib- 2002 — bib: Novostavba zklamala. Mladá fronta Dnes 13, 2002/37, pražské vydání, 13. 2. 2002, D/1.
- BIEGEL 1999a — Richard BIEGEL: Bestie nad Prahou : Ničíme, co jsme nepostavili. Respekt 10, 1999/4, 9–11.
- BIEGEL 1999b — Richard BIEGEL: Špatný systém pravidel památkové péče? : Nad dvěma intervencemi v Pražské památkové rezervaci. Architekt 45, 1999/4, 77–78.
- BIEGEL 1999c — Richard BIEGEL: Kasárna Jiřího z Poděbrad zachráněna?! : Objekt prohlášen za kulturní památku. Architekt 45, 1999/9, 59.
- BIEGEL 2000a — Richard BIEGEL: Boj o Josefská kasárna – ticho před bouří? Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 30 (1), 2000/1–2, 6–7.
- BIEGEL 2000b — Richard BIEGEL: Trautmannsdorfský palác a dostavba Lindtova paláce: dvě strany téže mince. In: BEČKOVÁ 2000a, 190–198.
- BIEGEL 2002 — Richard BIEGEL: Návrh obnovy a dostavby Obecního dvora čp. 800-I a 1017-I na Starém Městě. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 32 (3), 2002/3, 16–18.
- BIEGEL 2006 — Richard BIEGEL: COPA Centrum ve Spálené ulici. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 36 (7), 2006/2, 4–6.
- BIEGEL 2009 — Richard BIEGEL: Novostavba U Milosrdných v hodině dvanácté. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 39 (10), 2009/3, 8–15.
- BIEGEL 2022 — Richard BIEGEL: Město v bouři : Urbanismus a architektura historického centra Prahy 1830–1970 – A City in a Storm : The Urban Planning and Architecture of the Historic Centre of Prague between 1830 and 1970. Praha 2022.
- BOISVERT 1997 — Jason P. BOISVERT: Pózér aristokrat. Architekt 43, 1997/3, 30.
- BORÁK 1996 — Dalibor BORÁK: Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy VII : Otevřený dopis komory šéfredaktorovi Respektu. Architekt 42, 1996/8, 5–6.
- BŘEZINA/HLAVIČKOVÁ 1999 — Ivan BŘEZINA / Zdeňka HLAVIČKOVÁ: Rekonstrukce a dostavba domu na Smetanově nábřeží. (= autorská zpráva), Architekt 45, 1999/3, 53–54.
- CARVANOVÁ 1998 — Marie CARVANOVÁ: heslo Čp. 360/II. In: BAŤKOVÁ 1998, 309.
- CEJP 1998 — Jan CEJP: Demolice pražské památky. Architekt 44, 1998/5, 7.
- CIGLER 2008 — Jakub CIGLER: [Hotel Metropol] : Komentář. Architekt 54, 2008/1, 25.
- CZUMALO 1996 — Vladimír CZUMALO: [Pražský hrad – Lví dvůr] : Otevřený dialog. Architekt 42, 1996/1–2, 16.
- ČTK 2013 online — SINE [ČTK]: Florentinum v centru Prahy je po 20 měsících stavby zkolaudované. In: Archiweb, publikováno 30. 10. 2013, <<https://www.archiweb.cz/n/domaci/florentinum-v-centru-prahy-je-po-20-mesich-stavby-zkolaudovane>> [vid. 2025-05-19].
- DOLEŽAL/KOTÍK ET AL. 2002 — SINE [Richard DOLEŽAL / Martin KOTÍK ET AL.]: DaM – Omicron-K, Palác Euro v Praze na Václavském náměstí (autorská zpráva, reakce architektů). Architekt 48, 2002/8, 3–7.

- DOLEŽEL 1997 — Alois DOLEŽEL: Polemika o Myslbeku : Za naplnění dialogu s geniem loci. *Architekt* 43, 1997/7–8, 8.
- DREXLER/VRBATA 1998 — Petr DREXLER / Ladislav VRBATA: Václavské náměstí čp. 806. *Architekt* 44, 1998/20, 17–25.
- DŘEVÍKOVSKÝ 1991 — Igor DŘEVÍKOVSKÝ: Penta – kulisy a zákulisí. *Architekt* 37, 1991/1, 5.
- DVOŘÁK 1993 — Otto DVOŘÁK: V Praze : Obnova Petřské? Investor: Zbourat!! *Architekt* 39, 1993/3, 6.
- DVOŘÁK 1996 — Otto DVOŘÁK: Hotel na Alšově nábřeží. *Zprávy Klubu za starou Prahu* [26], 1996/2, 8–12.
- DVOŘÁK 1997 — Otto DVOŘÁK: Špačkův dům. (= z autorské zprávy), *Architekt* 43, 1997/3, 32–33.
- DVOŘÁK ET AL. 1993 — Otto DVOŘÁK / A. I. A: Obchodní centrum Klimentská : Poznámky k vývoji projektu. In: *SINE* 1993c, 5.
- EARCH 2011 online — SINE [EARCH.CZ]: Květinový dům na Václavském náměstí. In: EARCH.CZ *, publikováno 8. 11. 2011, <<https://www.earch.cz/architektura/clanek/kvetinovy-dum-na-vaclavskem-namesti>> [vid. 2025-09-23].
- FIALA ET AL. 2019 — Stanislav FIALA ET AL.: Databanka nápadů na prestižní adrese. (= autorská zpráva), *Architect+* [4], 2019/17, 22–35.
- FIALOVÁ ET AL. 2004 — Irena FIALOVÁ ET AL.: Evropská cena za architekturu – Cena Miese van der Rohe, Finalisté 1997 : Katalog výstavy českých nominací na Cenu Miese van der Rohe 1997–2003 v Galerii Jaroslava Fragnera v Praze 30. 6.–1. 8. 2004. (= Zlatý řez [11], 2004/26), Praha 2004.
- GÁJA 2024 — Robert GÁJA: Masaryk Centre 1, ulice Na Florenci, Nové Město. *Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu* 54 (25), 2024/1, 17–19.
- GÁJA/VEVERKA 2022 — Robert GÁJA / Lukáš VEVEKA: „Nový“ Karlín: ohlédnutí za nedávnými proměnami památkově chráněné pražské čtvrti. *Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu* 52 (23), 2022/3, 13–19.
- GEBAUER 1999 — Kurt GEBAUER: Návrh úprav Jeleního příkopu Pražského hradu. *Architekt* 45, 1999/7, 28.
- HALÍK 1995 — Pavel HALÍK: Náměstí Republiky – morfologie prostoru. *Architekt* 41, 1995/9, 10.
- HALÍK 1996 — Pavel HALÍK: [O Myslbeku] : Za zvuků pneumatických kladiv. *Architekt* 42, 1996/14–15, 10.
- HALÍK 2003 — Pavel HALÍK: Euro. *Stavba* 10, 2003/2, 48–49.
- HANZLÍKOVÁ 2000 — Kateřina HANZLÍKOVÁ: Longin Business Center : Nevítaný soused rotundy sv. Longina na Novém Městě. In: *BEČKOVÁ* 2000, 182–183.
- HANZLÍKOVÁ 2002 — Kateřina HANZLÍKOVÁ: Demolice domů na území pražské památkové rezervace 1994–2001. *Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu* 32 (3), 2002/1, 10–19.
- HANZLÍKOVÁ 2003 — Kateřina HANZLÍKOVÁ: Co bylo nutno obětovat, aby mohl být staroměstský Obecní dvůr rehabilitován. *Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu* 33 (4), 2003/2, 8–9.
- HILMERA 1998 — Jiří HILMERA: heslo Čp. 1277/II. In: *BAŤKOVÁ* 1998, 610.
- HOLEČEK 1997 — Josef HOLEČEK: Polemika o Myslbeku : Do sebe zahleděná stavba. *Architekt* 43, 1997/7–8, 8–9.
- HOLEČEK 1999a — Josef HOLEČEK: Zmatky ve veduté (Nový dům v Divadelní ulici). *Architekt* 45, 1999/3, 54–55.
- HOLEČEK 1999b — Josef HOLEČEK: Omicron-K bilancoval : Architektura jako stín počítačových vizualizací. *Architekt* 45, 1999/3, 69–70.
- HOLEČEK 1999c — Josef HOLEČEK: Obraz v srdci (Skleník oranžerie na Pražském hradě). *Architekt* 45, 1999/7, 33.
- HOLEČEK ET AL. 2001 — Josef HOLEČEK ET AL.: Koncepce účinnější péče o památkový fond v hlavním městě Praze. Praha 2001. Dostupné na <https://praha.eu/web/pamatky/w/dokumenty_ke_stazeni_1035454> [vid. 2025-09-23].
- HÖLZEL/KEREL 1989 — SINE [Zdeněk Hölzel / Jan Kerel]: Poznámka autorů. *Architektura ČSR* 48, 1989/2, 68.
- HÖLZEL/KEREL/PARENT 1997 — Zdeněk HÖLZEL / Jan KEREL / Claude PARENT: Myslbek. (= z autorské zprávy), *Architekt* 43, 1997/3, 26–28.
- HORÁK 2014 — Martin HORÁK: Úspěch i zklamání: Demokracie a veřejná politika v Praze 1990–2000 – Governing the post-communist city: Institutions and democratic development in Prague. Praha 2014.
- HORÁK/KASPER 1996 — M. H. / B. K. [Miloš HORÁK / Bohdan KASPER]: Frank O. Gehry / Vlado Milunić, Dům na Rašínově nábřeží v Praze. *Architekt* 42, 1996/14–15, 17–21.
- HORSKÝ 1991a — Jiří HORSKÝ (ed.): Pražská „aktivní“ území. Rozhovor s Františkem Novotným. *Architekt* 37, 1991/5, 4.
- HORSKÝ 1991b — Jiří HORSKÝ (ed.): Workshop Prague '91 : Strategie urbánního vývoje. (= soubor textů), *Architekt* 37, 1991/25–26, 1, 4–13.
- HORSKÝ 1992 — Jiří HORSKÝ (ed.): Jiné slovo pro skandál: Myslbek. (= soubor textů), *Architekt* 38, 1992/23, 1, 6.
- HORSKÝ 1994 — Jiří HORSKÝ (ed.): Praha: Konec ÚHA : Jan Kasl: Hlavní architekt nepochopil svou roli : Zřízení Útvar rozvoje města. *Architekt* 40, 1994/14–15, 1, 12.
- HORSKÝ 1995 — Jiří HORSKÝ: Hotel Four Seasons do druhého kola : Nové podmínky, stará polemika. *Architekt* 41, 1995/10, 4.

- HORSKÝ 1996a — jhr [Jiří HORSKÝ]: Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy VI. Architekt 42, 1996/6–7, 7.
- HORSKÝ 1996b — jhr [Jiří HORSKÝ]: Myslbek : Komora píše prezidentu republiky. Architekt 42, 1996/21, 7.
- HORSKÝ 1997 — Jiří HORSKÝ: Myslbek. In: Tříkrát z Pražské památkové rezervace. (= soubor textů), Architekt 43, 1997/3, 22–25, zde 22.
- HORSKÝ ET AL. 1997 — Jiří HORSKÝ ET AL.: Kauza Hypobanka. (= soubor textů: Verdikt Stavovského soudu, 60; Jiří Horský, Spor o kredit komory, 60–61; Jiří Horský (ed.), Zdeněk Hölzel, Nepochopené demokratické mechanismy, 62; Podněty soutěžících adresované ČKA; Otevřený dopis představenstvu ČKA), Architekt 43, 1997/7–8, 60–64.
- HORSKÝ/SINE 1994 — Jiří HORSKÝ / SINE (ed.): Republika a její náměstí. (= soubor textů: Emil Přikryl, Náměstí je prázdné, 1; Sylva Matějková, Náměstí republiky, 10; Mojmir Pukl, Náměstí Republiky : Poznámky k diplomové práci, 11). Architekt 40, 1994/16–17, 1, 10, 11.
- hrb- 1997 — hrb: Na Můstku bude stát dominanta. Lidové noviny 10, 1997/277, 26. 11. 1997, 6.
- HRŮZA 1989 — Jiří HRŮZA: Město Praha – Die Stadt Prag. Praha 1989.
- CHALUPA ET AL. 2008b — Marek CHALUPA ET AL.: Hotel Metropol na Národní třídě v Praze. Stavba 15, 2008/3, 58–63.
- IPR 2025 online — SINE [IPR]: Karlov. In: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, publikováno 2025, <<https://iprpraha.cz/projekt/151>> [vid. 2025-09-23].
- JANSER 1996 — Andres JANSE: Triumfující zdrženlivost. Architekt 42, 1996/14–15, 22.
- JIRAN 1993 — Zdeněk JIRAN: Zodpovědnost na nábřeží. Architekt 39, 1993/5, 4.
- JIRKALOVÁ 2011 — Karolína JIRKALOVÁ: Městský dům : Novostavba na pražském Petřském náměstí. Art + antiques [10], 2011/7–8, 66–70. Dostupné na <<https://www.artantiques.cz/mestsky-dum>> [vid. 2025-05-19].
- JIRKALOVÁ 2024 — Karolína JIRKALOVÁ: Česká architektura v mezičase : Od perestrojky k novým pořádkům – Czech Architecture in the Interim : From Perestroika to the New Order. Praha 2024.
- JIRIČNÁ 2000 — Eva JIRIČNÁ: Hotel Garni. (= autorská zpráva), Architekt 46, 2000/4, 53.
- JIRIČNÁ 2002 — Eva JIRIČNÁ: Dům Na Zlatém kříži : Bytový dům v ulici 28. října. (= autorská zpráva), Architekt 48, 2002/2, 55.
- JIRIČNÁ/VÁGNER ET AL. 2002 — Eva JIRIČNÁ / Petr VÁGNER ET AL.: Hotel Josef v Rybné ulici v Praze. (= autorská zpráva), Architekt 48, 2002/11, 20–25.
- JIRIČNÁ/WEBSTER 1999 — Eva JIRIČNÁ / Duncan WEBSTER: Oranžerie na Pražském hradě. (= autorská zpráva), Architekt 45, 1999/7, 29–32.
- KALINA 1996 — Pavel KALINA: Ještě k Tančicímu domu. Architekt 42, 1996/22, 50.
- KALINA 1997a — Pavel KALINA: Technicistní metafora v historickém kontextu. Architekt 43, 1997/3, 29.
- KALINA 1997b — Pavel KALINA: Než akontextuálnost – přetíženost významy : Na téma Myslbek. Architekt 43, 1997/9, 7.
- KAPICOVÁ 2024 — Adéla KAPICOVÁ: Interiér propojený zaoblenými tvary. Stavba 31, 2024/1, 72–73.
- KASL 1997 — Jan KASL: Ještě jednou Myslbek : O akciové společnosti, v níž má město minoritní podíl. Architekt 43, 1997/6, 43–44.
- KLAPALOVÁ 1998 — Martina KLAPALOVÁ: Blízko rotundy svatého Longina vyroste mohutná moderní stavba. Mladá fronta Dnes 9, 1998/185, 10. 8. 1998, Praha Dnes, 1, 3.
- KNIŽÁK 1993 — Milan KNIŽÁK: Nemožný dům na nábřeží. In: VRBOVÁ 1993, 6.
- KOHOUT 2003 — Michal KOHOUT (ed.): Česká architektura = Czech Architecture : 2001–2002. Praha 2003.
- KOCH 2022 online — Paul Vincent KOCH: Jak vznikl Tančicí dům a proč právě v Praze (1) – (9). In: Aktuálně.cz, publikováno 21. 11. – 9. 12. 2022, <<https://blog.aktualne.cz/blogy/paul-vincent-koch.php?itemid=43900>> [vid. 2025-05-19].
- KONRÁDOVÁ 2006 — Petra KONRÁDOVÁ: Pan domácí : Analýza vztahu pražského magistrátu a podnikatelů. Reflex 17, 2006/39, 36–39.
- KOPEČEK 2019 — Michal KOPEČEK (ed.): Architekti dlouhé změny : Expertní kořeny postsocialismu v Československu – Expert roots of post-socialism in Czechoslovakia. Praha 2019.
- KOTALÍK 1998 — Jiří T. KOTALÍK: Poučení z causy mrakodrap na Můstku aneb Stále stejná písnička. Architekt 44, 1998/9, 12.
- KOTALÍK/HORSKÝ ET AL. 1994 — Jiří T. KOTALÍK / jhr [Jiří HORSKÝ] ET AL.: Four Seasons: Památkáři protestují proti podmínkám. Architekt 40, 1994/16–17, 12.
- KOTÍK/JASIOK/KRČMÁŘIK 2000 — Martin KOTÍK / Luděk JASIOK / Stanislav KRČMÁŘIK: Longin Business Center, Praha 2, ulice Na Rybníčku. (= autorská zpráva), Architekt 46, 2000/4, 6–11.
- KOTRBA/LÍBAL 1969 — Viktor KOTRBA / Dobroslav LÍBAL: Architektonická podstata Prahy a památková péče. Staletá Praha 4, 1969, 46–54.
- KRATOCHVÍL 1991 — Petr KRATOCHVÍL: Dům jako objekt – dům jako součást města. Architekt 37, 1991/2, 4–5.
- KRATOCHVÍL 2011 — Petr KRATOCHVÍL: Současná česká architektura a její témata – Contemporary Czech Architecture and its Themes. Praha 2011.
- KRATOCHVÍL/HALÍK 1999 — Petr KRATOCHVÍL / Pavel HALÍK: Česká architektura = Czech Architecture : 1989–1999. Praha 1999.

- KSANDR 1998 — Karel KSANDR: Prosklená věž na Václavském náměstí? : Zničíme historické centrum Prahy? *Architekt* 44, 1998/1–2, 6–8.
- KSANDR 1999 — Karel KSANDR: Úřednická architektura zvítězila (Rekonstrukce na Smetanově nábřeží). *Architekt* 45, 1999/3, 56.
- KYLLAR ET AL. 2004 — Evžen KYLLAR ET AL.: Praha a metro – The Prague Metro. Praha 2004.
- LÁBUS 2002 — Ladislav LÁBUS: Poznámky k rekonstrukci paláce Langhans. In: SINE 2002, 48–49.
- LÁBUS ET AL. 2002 — SINE [Ladislav LÁBUS ET AL.]: Ateliér Lábus, Rekonstrukce paláce Langhans v Praze. (= autorská zpráva), *Architekt* 48, 2002/11, 3–15.
- LÁBUS/DVOŘÁKOVÁ/HEŘMAN 1997 — Ladislav LÁBUS / Lenka DVOŘÁKOVÁ / Zdeněk HEŘMAN: Palác Langhans. (= autorská zpráva), *Architekt* 43, 1997/21, 26–29.
- LAMPA ET AL. 2019 online – ra15 [Radek LAMPA ET AL.]: Urban CRÈME Hotel Prague. In: Archiweb, publikováno [2019], <<https://www.archiweb.cz/b/urban-cr-me-hotel-prague>> [vid. 2025-10-19].
- LAŠEK 1985 — Ladislav LAŠEK (ed.): Pražské metro '85 : Stavba československo-sovětské spolupráce – Prager Metro '85 : Bau der tschechoslowakisch-sowjetischen Zusammenarbeit. Praha 1985.
- LEŇO CUTÁKOVÁ/SVOBODOVÁ 2024 — Lucie LEŇO CUTÁKOVÁ / Mahulena SVOBODOVÁ (eds) ET AL.: Územní studie Památkové rezervace v hlavním městě Praze. Interní tisk IPR, Praha 2024, 2 svazky. Dostupné na <<https://iprpraha.cz/projekt/150/pamatkova-rezervace-v-hlavnim-meste-praze>> [vid. 2025-09-23].
- LÍNEK 1991 — Jan LÍNEK: Dům na nábřeží. *Architekt* 37, 1991/2, 4.
- LUKEŠ 1997 — Zdeněk LUKEŠ: Tři pražské novostavby a mnoho otazníků. *Architekt* 43, 1997/10, 10–11.
- LUKEŠ 1998 — Zdeněk LUKEŠ: Drexler & Vrbata na Václavském náměstí: Dobře, ale s otazníky. *Architekt* 44, 1998/20, 26.
- MAN 1995a — Jan MAN (ed.): Soutěž na hotel Four Seasons v Praze. *Architekt* 41, 1995/3, 8–12.
- MAN 1995b — JM [Jan MAN]: Pražské náměstí Republiky : Regulační podmínky pro Hypobanku. *Architekt* 41, 1995/6, 6.
- MAN 1995c — Jan MAN (ed.): Model made in Four Seasons : Vedle tří utajovaných návrhů přichází investor i s jedním veřejně dostupným. *Architekt* 41, 1995/11, 8.
- MAN/HORSKÝ 1995 — Jan MAN / Jiří HORSKÝ: Soutěž na Hypobanku : Hovoříme s předsedou poroty Vladimírem Šlapetou. *Architekt* 41, 1995/21–22, 1, 14.
- MATULA/SIDEJ/TYCAR 2019 — Juraj MATULA / Richard SIDEJ / Martin TYCAR: Palácový koncept hotelového komplexu na metropolitním „boulevardu“ Národní třídy. (= autorská zpráva), *Architect+ [4]*, 2019/17, 48–49.
- MEIER 1996 — Helgo von MEIER: Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy III : Bez výhody domácího prostředí. *Architekt* 42, 1996/3, 6.
- MEISNEROVÁ WISMER/BÄRTL/KRUMPHANZL 2024 — Zuzana MEISNEROVÁ WISMER / Lukáš BÄRTL / Robert KRUMPHANZL (eds): System Langhans I–II. Praha 2024, 2 svazky.
- MERTO VÁ 2008 — Martina MERTO VÁ: Cena Klubu Za starou Prahu 2008. ERA21 8, 2008/4, 11.
- MILUNIĆ 1991 — Vlado MILUNIĆ: Dům na nároží a nábřeží. *Architekt* 37, 1991/2, 5.
- MÍŠKEJOVÁ 2025 online — Petra MÍŠKEJOVÁ: Pozlacená Masaryčka. In: ČT, Příběhy staveb, publikováno 25. 6. 2025 (video), <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/16456021737-pribehy-staveb/224562264260040/>> [vid. 2025-09-23].
- MITÁŠOVÁ 2003 — Monika MITÁŠOVÁ: Putovanie ako otvorenosť / Sestup do ticha Jeleního příkopu : Rozhovor s Josefem Pleskotem. In: PLESKOT ET AL. 2003, 51–55.
- MITÁŠOVÁ 2008 — Monika MITÁŠOVÁ: [Hotel Metropol] : Stavba = konstrukce + ... *Architekt* 54, 2008/1, 22–23.
- MOUŽIŠ 1991 — Jiří MOUŽIŠ: Ad: ÚHA Prahy a aktivní území. *Architekt* 37, 1991/6, 7.
- MORAVEC/NOVOTNÝ 1991 — Aleš MORAVEC / František NOVOTNÝ / (Hana VRBOVÁ): Čas na nábřeží běží. *Architekt* 37, 1991/5, 3.
- MÜHLSTEIN 1926 — Arnošt MÜHLSTEIN: Mrakodrapy v Praze. *Stavba* 5, 1926–1927/4, 59–60.
- MUCHKA 2000 — Ivan MUCHKA: heslo Čp. 52/IV, letohrádek královny Anny (Belvédér). In: Pavel Vlček (ed.) et al., *Umělecké památky Prahy : Pražský hrad a Hradčany*. Praha 2000, 245–250.
- MÜLLEROVÁ 1991a — Věra MÜLLEROVÁ: [Penta – kulisy a zákulisí] : Pohled památkáře. *Architekt* 37, 1991/1, 5.
- MÜLLEROVÁ 1991b — Věra MÜLLEROVÁ: Korso na náplavce : K rekonstrukci domů na Rašínově nábřeží. *Architekt* 37, 1991/10, 5.
- MÜLLEROVÁ 1993 — Věra MÜLLEROVÁ: V Praze : Obnova Petrské? Pražský ústav památkové péče: Rekonstruovat! *Architekt* 39, 1993/3, 6.
- MÜLLEROVÁ 1999 — Věra MÜLLEROVÁ: Dům čp. 322/I, Divadelní ulice, Praha 1 : Stanovisko PG k rekonstrukci. *Architekt* 45, 1999/3, 65.
- MÜLLEROVÁ/LUKEŠ 1993 — Věra MÜLLEROVÁ / Zdeněk LUKEŠ: Z Pražského grémia : Alena Šrámková a Zdeněk Lukeš v předsednictvu / Stanoviska. *Architekt* 39, 1993/24, 6.
- NORBERG-SCHULZ 1979 — Christian NORBERG-SCHULZ: Genius loci : Towards a Phenomenology of Architecture. New York 1979.
- NORBERG-SCHULZ 1994 — Christian NORBERG-SCHULZ: Genius loci : K fenomenologii architektury. Překlad Pavel Halík a Petr Kratochvíl. Praha 1994.
- NOVÁK 2002 — Jakub F. NOVÁK: Sám sobě konkurentem. *Architekt* 48, 2002/11, 25.

- NOVOTNÁ-GALARD/KRATOCHVÍL 1992 — Alena NOVOTNÁ-GALARD / Petr KRATOCHVÍL (eds): Praha : Budoucnost historického města. Paris 1992.
- NVP 1985 — SINE [NVP]: Vyhláška o zásadách usměrňování rozvoje Pražské památkové rezervace, č. 9/1985 Sb. NVP, přijata 17. 10. 1985, platná od 1. 1. 1986, zrušena 27. 5. 1997 vyhláškou č. 26/1997 Sb. hl. m. Prahy. Dostupné na <https://praha.eu/w/vyhlaska_cislo_9_ze_dne_17_10_1985_191161> [vid. 2025-08-19].
- OBERSTEIN 1993 — Ivo OBERSTEIN: Ad Priority pražského ÚHA. Architekt 39, 1993/13, 9.
- PARENT 1996 — Claude PARENT: [O Myslbeku] : Překonání stadium ničivé konfrontace. Architekt 42, 1996/14–15, 10.
- PECHÁČKOVÁ 2016 — Marcela PECHÁČKOVÁ (ed.): Destrukce pokračuje : Rozhovor se Zdeňkem Fránkem. Architect+ [1], 2016/1, 12–13.
- PERGLOVÁ 2003 — Miloslava PERGLOVÁ: Bestia triumphans III : „Cena“ za poškozování kulturního dědictví. Architekt 49, 2003/3, 59.
- PETRASOVÁ 1998 — Taťána PETRASOVÁ: heslo Čp. 293/II : České vysoké učení technické (býv. Česká polytechnika). In: BAŤKOVÁ 1998, 288–289.
- PISTORIUS 1993 — Miloš PISTORIUS: Z dějin proluky Myslbek : Příkopy a Ovocný trh: dva prostory a jejich vývoj. Architekt 39, 1993/6–7, 6, 16.
- PLESKOT ET AL. 1996 — Josef PLESKOT / Radek LAMPA / Jana VODIČKOVÁ / Peter LACKO ET AL.: [Grand Prix '95, čestné uznání, kategorie rekonstrukce] : Restaurace Lví Dvůr. (= z autorské zprávy a hodnocení poroty), Architekt 42, 1996/4, 30–31.
- PLESKOT ET AL. 1999 — Josef PLESKOT / Pavel RYDLO / Jiří TRČKA / Filip TITTELBACH ET AL.: Průchod valem Prašného mostu – studie. Architekt 45, 1999/7, 27.
- PLESKOT ET AL. 2002 — Josef PLESKOT / Vladimír KRÍSTEK / Jiří TRČKA ET AL.: Průchod valem Prašného mostu. (= autorská zpráva), Architekt 48, 2002/10, 26–31, 50, 54.
- PLESKOT ET AL. 2003 — Josef PLESKOT ET AL.: Průchod valem Prašného mostu. Stavba 10, 2003/2, 50–57.
- PLESKOT/LAMPA ET AL. 1996 — Josef PLESKOT / Radek LAMPA ET AL.: Pražský hrad – Lví dvůr. Architekt 42, 1996/1–2, 13–16.
- PLICKA 1990 — Ivan PLICKA: Nezávislá komise o Zákosu. Respekt 1, 1990/27, 14.
- PODRECCA 1996 — Boris PODRECCA: Soutěž na budovu Hypobanky a náměstí Republiky : Ohlasy VIII [sic] : Otevřený dopis Borise Podreccy České komoře architektů. Architekt 42, 1996/10, 5.
- PRIX 1998 — Dalibor PRIX: heslo Kaple sv. Longina. In: BAŤKOVÁ 1998, 88–91.
- REDČENKOV/TOMÁŠEK/WERTIG 2019 — Boris REDČENKOV / Prokop TOMÁŠEK / Jaroslav WERTIG: Hotel na Národní třídě : Vítězný projekt architektonické soutěže. (= autorská zpráva), Architect+ [4], 2019/17, 52–53.
- REHNICER 1997 — Raymond REHNICER: Tanec v prostoru a čase : O smyslu Tančícího domu. Architekt 43, 1997/6, 44–45.
- ROUBAL 2019 — Petr ROUBAL: Plánování Prahy v 80.–90. letech : Sebedestrukce urbanistické expertizy. In: KOPEČEK 2019, 315–354.
- SEDLÁK 1993 — Martin SEDLÁK: Silný výraz nebo „městotvornost“? Architekt 39, 1993/13, 4.
- SEDLÁK 1994 — Martin SEDLÁK: Hledání cesty v čase a místě : Studie náměstí Republiky v Praze. Architekt 40, 1994/23, 6–7.
- SEDLÁK ET AL. 1998 — Jan SEDLÁK ET AL.: Anenská : Regulační plán („Plán ochrany a zhodnocení území“). Průvodní zpráva, Regulace. Praha 1998, rukopis. Dostupné na <https://uzr.praha.eu/uzplan/Regulacni_plany/Anenska/Anenska.htm> [vid. 2025-05-19].
- SEDLÁK/HORSKÝ 1992 — Js / jhr [Jan SEDLÁK / Jiří HORSKÝ]: Studie regenerace pražské památkové rezervace. Architekt 38, 1992/19–20, 13.
- SCHMIDT 1991 — Jiří SCHMIDT: Penta: soutěž! Architekt 37, 1991/6, 2.
- SCHMIDT 1993 — Jiří SCHMIDT: Kritika Útvaru. Architekt 39, 1993/20, 11.
- SCHMIDT 2008 — Jiří SCHMIDT (ed.): Marek Chalupa – Štěpán Chalupa – Tomáš Havlíček – Martin Rusina, Hotel Metropol – Four stars hotel Metropol, Prague. (= soubor textů: rozhovory, MITÁŠOVÁ 2008; CIGLER 2008), Architekt 54, 2008/1, 4–25.
- SOLAŘ 2002 — Miloš SOLAŘ: Charles Square Center: zbytečná dominant : Obchodně-administrativní budova na Karlově náměstí je stejně jako pasáž Myslbek promarněnou příležitostí. Mladá fronta Dnes 13, 2002/37, pražské vydání, 13. 2. 2002, D/6.
- ŠENK 2011 — Filip ŠENK: Grand Prix 2011. Stavba 18, 2011/2, 4–6.
- ŠEVČÍK ET AL. 1996 — Jiří ŠEVČÍK ET AL.: Alena Šrámková. Katalog k výstavě. Praha 1996.
- ŠEVČÍK/ŠEVČÍKOVÁ 1989 — Jiří ŠEVČÍK / Jana ŠEVČÍKOVÁ: Pokusy o novou orientaci v soudobé architektuře. Architektura ČSR 48, 1989/4, 44–48.
- ŠIK 1992 — Miroslav ŠIK: České vesnice – procházka Bohemií po roce. Architekt 38, 1992/17–18, 1, 4–5.
- ŠIŠOLÁK 2019 — Matej ŠIŠOLÁK (ed.): Hotel, který se nestal. Rozhovor s Martinem Tycarem z ateliéru Znamení čtyř. Architect+ [4], 2019/17, 49–51.
- ŠIŠOLÁK/VAŠKO 2019 — Matej ŠIŠOLÁK / Imro VAŠKO (eds): DRN : Rozhovor se Stanislavem Fialou. Architect+ [4], 2019/17, 43–46.

- ŠTULC 1999 — Josef ŠTULC: Fasádismus a identita měst – Fassadismus und Stadtidentität. Zprávy památkové péče 59, 1999/5, 149–153.
- ŠTULC 2017 — Josef ŠTULC: Čtvrt století zapsání Prahy na Seznam světového dědictví UNESCO. Staletá Praha 33, 2017/1, 165–171.
- ŠVÁCHA 1988 — Rostislav ŠVÁCHA: Dům ČKD. Ateliér 1, 1988/15, 4.
- ŠVÁCHA 1989 — Rostislav ŠVÁCHA: Prostor naplněný stavbou. Architektura ČSR 48, 1989/2, 62–68.
- ŠVÁCHA 1991 — Rostislav ŠVÁCHA: Otázky holistického kritéria. Architekt 37, 1991/8, 5.
- ŠVÁCHA 1993 — Rostislav ŠVÁCHA: Postmodernismus a neomodernismus v proluce Myslbeč. Architekt 39, 1993/6–7, 14.
- ŠVÁCHA 1996a — Rostislav ŠVÁCHA: heslo Čp. 388/I. In: VLČEK 1996, 278–279.
- ŠVÁCHA 1996b — Rostislav ŠVÁCHA: Otázky pro dům, který tančí. Architekt 42, 1996/14–15, 23.
- ŠVÁCHA 1998a — Rostislav ŠVÁCHA: Braňme pražskou krajinu. In: BENEŠOVSKÁ ET AL. 1998, 38–39.
- ŠVÁCHA 1998b — Rostislav ŠVÁCHA: heslo Čp. 63/II : Obchodní dům Máj. In: BAŤKOVÁ 1998, 209–211.
- ŠVÁCHA 1998c — Rostislav ŠVÁCHA: heslo Čp. 19811/II : Tančící dům. In: BAŤKOVÁ 1998, 693–694.
- ŠVÁCHA 1999 — Rostislav ŠVÁCHA: Část špatně hlídaného celku. Architekt 45, 1999/11, 13.
- ŠVÁCHA 2002 — Rostislav ŠVÁCHA: Dobře zabalené zboží. Architekt 48, 2002/8, 8–9.
- ŠVÁCHA 2003 — Rostislav ŠVÁCHA: Tunel jako architektonický prostor. In: PLESKOT ET AL. 2003, 56–57.
- ŠVÁCHA 2004a — Rostislav ŠVÁCHA: Cena Klubu Za starou Prahu podruhé. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 34 (5), 2004/2, 24–25.
- ŠVÁCHA 2004b — Rostislav ŠVÁCHA: Česká architektura a její přisnost : Padesát staveb 1989–2004. Praha 2004.
- ŠVÁCHA 2017 — Rostislav ŠVÁCHA: Debata o památkové péči v 60. letech 20. století : Ivo Loos, Jindřich Malátek a Transgas – Debate on heritage care in the 1960's : Ivo Loos, Jindřich Malátek, and Transgas. Zprávy památkové péče 77, 2017/4, 361–372.
- ŠVÁCHA 2021 — Rostislav ŠVÁCHA: Od Máje k Penzijnímu ústavu. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 51 (22), 2021/3, 6–14.
- TICHÁ 2004 — Jana TICHÁ (ed.): Rozhovor s Petrem Malinským a Richardem Doležalem – Interview with Petr Malinský and Richard Doležal. In: FIALOVÁ ET AL. 2004, 66–67.
- VACULÍKOVÁ 2024 — Adéla VACULÍKOVÁ: Architektura a tisk : Mediální obrazy architektury první poloviny 90. let na území dnešní České republiky. Diplomová práce, Praha 2024. Uloženo: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, Katedra teorie a dějin umění.
- VALENTOVÁ 1995 — Michaela VALENTOVÁ: Urbanistická studie Pražské památkové rezervace. Architekt 41, 1995/1–2, 5–7.
- VÁŇA 2008 — Radek VÁŇA: Kajuta uprostřed metropole : K hotelu Metropol Marka Chalupy – A cabin in the middle of the metropolis : Marek Chalupa's Metropol Hotel. In: CHALUPA ET AL. 2008, 58–62.
- VARHANÍK 1998 — Jiří VARHANÍK: Věž & regulace v centru Prahy : K otázkám právní úpravy pražské památkové péče. Architekt 44, 1998/7–8, 7–8.
- VARYŠOVÁ 2013 — Eliška VARYŠOVÁ: Místo paláce hotel? Místo hotelu palác! : Staronová kauza zástavby při nároží ulic Mikulandské a Národní. Za starou Prahu 43 (14), 2013/3, 9–13.
- VAŠKO 2024 — Imro VAŠKO: Šťastná Masaryčka. Architect+ [9], 2024/46, 26–27.
- VAŠOURKOVÁ 2018 — Yvette VAŠOURKOVÁ: Ušlechtilý dům. ERA21 18, 2018/5, 17.
- VESELÝ 2000 — Jan VESELÝ: Hotel Four Seasons na Alšově nábřeží. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 30 (1), 2000/1–2, 4–5.
- VESELÝ 2005 — Jan VESELÝ: [Bilance 1991–2005] : Rekonstrukce památkových objektů. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 35 (6), 2005/3, 24–32.
- VEVERKA 2024 — Lukáš VEVERKA: Památkářská architektura – neviditelnost ve jménu symbiózy (?) – Conservation architecture - invisibility in the name of symbiosis (?). Zprávy památkové péče 84, 2024/3, 330–339. DOI: <10.56112/zpp.2024.3.09>.
- VINKLÁRKOVÁ 2020 — Anna VINKLÁRKOVÁ: Penta nalije beton do formy značky Zaha Hadid. Za starou Prahu : Věstník Klubu Za starou Prahu 50 (21), 2020/1–2, 30–40.
- VINŠOVÁ 1995 — vin [Hana VINŠOVÁ]: Gustin Centrum. In: SINE 1995b, 17.
- VINŠOVÁ/HORSKÝ 1994 — Hana VINŠOVÁ / Jiří HORSKÝ (eds): Hovoříme s Ivo Obersteinem, bývalým hlavním architektem Prahy. Architekt 40, 1994/10, 1, 4.
- VLČEK 1996 — Pavel VLČEK (ed.) ET AL.: Umělecké památky Prahy : Staré Město, Josefov. Praha 1996.
- VLČEK/PAVLÍK/DRAGOUN 1996 — Pavel VLČEK / Milan PAVLÍK / (Zdeněk DRAGOUN): heslo čp. 322/1, dům „U dvou okounků“ (U Jitniček). In: VLČEK 1996, 255–256.
- VOLF 2015 — Petr VOLF: Místa činu Zdeňka Fránka. Architekt 61, 2015/3, 64–65.
- VOLF 2019 — Petr VOLF: Intuice, odvaha a radost : Několik poznámek k architektuře Paláce Drn v Praze. Architect+ [4], 2019/17, 40–42.
- VOSTŘELOVÁ 2018 — Věra VOSTŘELOVÁ: Zkamenělá hudba : Tvorba architekta Bernharda Gruebera : 1806–1882 – Architektonisches Schaffen Bernhard Gruebers. Praha 2018.

- VOŠAHLÍK 1992 — Aleš VOŠAHLÍK: Návrh kulturních památek České republiky k zápisu do Seznamu světového dědictví UNESCO – Kulturdenkmale der Tschechischen Republik, die in die Weltliste des Kultur- und Naturerbes der UNESCO aufgenommen werden sollten — Vorschlag. Zprávy památkové péče 52, 1992/3, 37–40.
- VRBOVÁ 1992a — Hana VRBOVÁ: Hoffihotel, Pod Bruskou 8, Praha – Malá Strana. Architekt 38, 1992/13, 1, 5.
- VRBOVÁ 1992b — Hana VRBOVÁ: Omicron-K pro Prahu / Ptáme se Martina Kotíka a jeho spolupracovníků. Architekt 38, 1992/19–20, 4–5.
- VRBOVÁ 1993 — vrb [Hana VRBOVÁ] (ed.): Dům v pohybu : Frank O. Gehry – Vlado Milunić. (= soubor textů: Josef Štulc, Mojmír Horyna, Knižák 1993, Vladimír Štulc, Dobroslav Líbal, Petr Kratochvíl, Zdeněk Lukeš), Architekt 39, 1993/15, 6–7.
- WEFING 1995a — Heinrich WEFING: Am Rande der Moldau ragen die Steine : Bernhard Winking gewinnt den Wettbewerb zum Neubau der Hypo-Bank in Prag. Frankfurter Allgemeine Zeitung [47], 1995/195, 23. 8. 1995, 37.
- WEFING 1995b — Heinrich WEFING: [Soutěž na Hypobanku : Ohlasy I] : Na vltavských březích vyrůstají kameny. Architekt 41, 1995/24, 9.
- ZERVAN 2003 — Marian ZERVAN: Palác Euro. Stavba 10, 2003/2, 44–47.
- ZSCHOKKE 2002 — Walter ZSCHOKKE: Příběhy jednoho domu. Architekt 48, 2002/11, 12–13.

SUMMARY

In 2024, the Czech Republic commemorated the 35th anniversary of the 1989 November revolution in what was then Czechoslovakia. That period thus represents a relatively long and significant stage in the architectural history of its capital city, Prague. This study maps the new buildings constructed in the Historic Centre of Prague between 1990 and 2020 (Fig. 1) and discusses them in a broader architectural, historical, and social context.

In the early 1990s, Prague became the centre of the international architectural and cultural attention, which was underlined in March 1991 by the international conference *Prague: The Urban Planning Future of the Czechoslovak Capital*, and culminated in the adoption of a joint *Declaration on Prague* (Fig. 3). This reflected the views of mainly foreign experts on the value and state of the city, and also provided guidance on how to avoid the mistakes made by many Western cities when dealing with increasing economic pressure.

By the end of the 1980s, the city centre was in a very specific situation. While the structural condition of the historic buildings was generally unsatisfactory, the area was relatively densely populated with everyday city life. During the 1970s and 1980s, the metro was being built, resulting in the demolition of some houses and blocks, which became plots for potential new construction. There were also a number of gap sites dating back to the interwar period, the end of World War II, or past 1945. The most significant contemporary architectural achievement in the historic centre, resulting directly from the metro construction, was the new ČKD building at Můstek 388/I by Alena and Jan Šrámek, which, between 1976 and 1983, complemented the lower front of Wenceslas Square in an exceptionally interesting and creative way. In 1989, the operational and technical metro building at No. 360/II, situated in a prominent corner location at Palacký Square, was completed (Fig. 4). Problematic new building of the Penta Hotel, No. 2079/II from the late 1980s and early 1990s sets with its scale and cumbersome façade design a negative precedent at the beginning of the post-revolutionary period, influencing the common promotion of other inappropriate projects in the Historic Centre of Prague (Figs 5, 6).

In Lesser Town, the first visible example of post-revolutionary architecture was the Hoffmeister Hotel at No. 144/III (1990–1992; Fig. 7), which involved the reconstruction and, in particular, extension of historic houses at the so-called Mouse Hole at the beginning of Chotek Road. Despite the boldness of the intervention, the project's designer, Petr Keil, clearly sought to evoke Baroque picturesqueness in his composition, combining it with a postmodern relativisation of structures and shapes. A significantly different architectural opinion is represented by the Holan Commercial and Administrative Centre building at Rybná Street No. 682/I, subsequently renamed the Stock Exchange Palace after its most important tenant (1991–1995; Fig. 8). The new building was one of the first examples of architecture to turn to the repertoire of functionalist architecture instead of the postmodern richness of shapes and motifs. A notable contrast to this trend is the new Dancing House building, No. 1981/II (Fig. 9), built according to a design by Frank O. Gehry and Vlado Milunić in 1994–1996, which dynamically complemented the riverside row of houses and became one of the key landmarks of Jirásek Square. Much more controversial examples include the new buildings of the Myslbeek Shopping Centre and the Prague City Centre on the site of the demolished Špaček's House. The main issues with the new Myslbeek building at No. 1096/I (1993–1996; Figs 10, 11) were the unclear specifications, the controversial competition process, and the highly problematic quality of the architecture. The Prague City Centre, No. 1216/II (1992–1995; Fig. 13), is criticised for the oversized mass of the new building and for demolishing the previous neo-Baroque Špaček's House. This led to the dismissal of Věra Müllerová, director of the Prague Heritage Institute, as she disagreed with the demolition of such a valuable building. Meanwhile, the central urban planning authority, the Office of the Chief Architect of Prague, was significantly weakened and no proper, binding conditions for new construction in the city centre were approved. This disproportionately increased the power of the city's political representatives, who exploited the loosening of rules to push through inappropriate projects and enrich themselves. Unfortunately, the weakening of professional institutions and the absence of binding regulations for urban planning and heritage preservation continues to this day.

All public competitions, announced gradually in the historic centre between 1993 and 1996, were crucial for the city's development and concerned the gap sites that had been discussed for decades, such as the aforementioned, rather poorly developed Myslbek project. The first competition, held in 1994, was for the new Four Seasons hotel (1998–2001; Fig. 14), which was to be incorporated into the heritage-sensitive complex at Aleš Embankment. Despite the controversial course of the competition, the new building complements the panorama of the Old Town very well. The second competition, announced in 1994, focused on the new Hypobanka located at 2090/II in Republic Square (1995–1999; Figs 15, 16). The winning project by Hamburg-Berlin architect Bernhard Winking strongly reflected the trends in Berlin architecture at the time. However, the urban planning of the project proved controversial, as the building failed to form a solid side for the square, and its slender proportions and high arcade made it a somewhat unexpected solitary structure. The third major competition resulted in the development of a gap site on the corner of Charles Square and Resslova Street. The original idea was to create a Scandinavian Centre that would symbolise the Nordic countries in the centre of Prague. Unfortunately, the investor disregarded the competition results (Fig. 17) and awarded the project directly to Lohan Associates. They created a very average office building at No. 2097/II (1997–2002; Fig. 18). The competition for the Scandinavian Centre de facto ended the era of large anonymous public competitions for new buildings in the historic city centre. The subsequent development of all significant gap sites was driven by the investors' own choices, and they did not want to, nor were they required to, risk the open discussion that accompanies public competitions. Consequently, architects were selected either directly or, less frequently, on the basis of a limited invited competition. However, this could not replace a genuine public architectural contest. During the second decade of the 21st century, a specific form of competitive dialogue emerged as an 'alternative' to public competitions. Its rules are significantly more flexible, allowing for the selection of specific, non-anonymous creators and ongoing intervention by the jury (and also the investor) in the 'competitive' projects. Unfortunately, this has resulted in limited general awareness of planned or upcoming projects, as well as an excessive diversity of ideas and architects that have engaged with the historic city since the late 1990s.

The most interesting period of construction in the city centre was the second half of the 1990s, characterised by a relatively extensive redevelopment and architectural diversity. Many of the earlier buildings were generally in very poor condition, and many houses simply needed renovation. Thanks to restitution and privatisation, private owners with their various interests and demands returned to the scene after more than four decades. The city centre was designated a stabilised area in the local plan, meaning construction could begin immediately. This differed from the wider centre's development, where construction depended on costly creation of a comprehensive urban planning study. At the same time, the city unfortunately proceeded to sell long-standing gap sites in a non-transparent manner and without any binding conditions, giving private investors a unique opportunity to build new properties in exclusive city centre locations. These plots thus increased in value, partly because there was no regulatory plan setting bindingly the maximum height or capacity of new buildings, thereby helping to keep house and plot prices within reasonable limits. Following the liberalisation of prices in 1991, commercial property rents were often up to ten times higher than in the suburbs. All this logically put enormous pressure on the city centre. Although the area of the town was protected as a heritage monument, interventions in the first half of the 1990s showed that a thorough understanding of the heritage protection system could be exploited to facilitate even the most radical alterations to the historic structure. One of the best examples from this period is the reconstruction and extension of the Langhans House at No. 707/II (1996–2002; Fig. 19), with the new parts adjacent to the historic buildings, defining the house's new façade towards the Franciscan Garden. The indisputable quality of this architecture was combined with sensitivity to the environment, approached by the architects with both humility and confidence. An important category of new buildings was designed to fill narrow gaps, whether existing or newly created. Examples include the new Skala Bank at 806/II Wenceslas Square (1995–1998; Fig. 20), the successful Josef Hotel at 693/I Rybná Street (1999–2002; Fig. 21), and the more controversial Černá labuť (*Black Swan*) new building at 1067/II Na Poříčí Street (1998; Fig. 22). A highly problematic development in terms of both urban planning and architecture appeared in the 2nd half of the 1990s on V Celnici Street, characterised by its kitsch design and insensitive relationship to its surroundings (Figs 23, 24). Another controversial development is the Longin Business Centre complex, built at No. 1329/II, on the corner of Na Rybníčku and V Tůních Streets in New Town, in close proximity to St. Longinus Romanesque rotunda (1998–2000; Figs 26, 27). The Erste Banksparkassen building at National Avenue 973/I (1997–1998; Fig. 25) fared slightly better. A relatively contextual new building arose on the corner of Divadelní and Betlémská Streets, No. 322/I (1996–1999; Fig. 30). A very problematic project was the planned construction of a new tower building in the lower part of Wenceslas Square, No. 772/II (1997–2002; Figs 33, 34, 35), which would have become a new landmark in this part of the historic centre. However, thanks to pressure from the professional public, the size of the new building was reduced, and the high-quality final design by the DaM studio ultimately made it a positive addition to the city centre. Another architectural world emerged at Prague Castle under the patronage of Václav Havel, with the construction of remarkable new buildings, situated in the most valuable historical environment, such as Eva Jiřičná's orangery (1995–1998; Fig. 31) and Josef Pleskot's tunnel under the ramparts of Prašný most (*Powder Bridge*, 1994–2002; Fig. 32).

In addition to new buildings in the true sense of the word, the 1990s also saw the emergence of a special category of new constructions hidden behind preserved historic façades. The flagship of 'façadism', as this architectural 'trend' was called at the time, was the radical reconstruction of the Darex building at No. 837/II in 1995, disrespectful to the original historic building (Fig. 28), or new building of Česká pojišťovna at Vladislavova Street No. 76/II, from the turn of the millennium.

The situation in Prague's architecture scene after 2000 was in many ways different from what it had been at the beginning of the previous turbulent decade. There was a significant decrease in gap sites, which had been the most important field for contemporary architecture in previous years. Lessons learned from controversial demolitions (led by Špaček's House) led to much more professional heritage management when approving the demolition of historic buildings. In a system without regulations, such demolitions easily set

a precedent for similar interventions. Construction activity also partially shifted from the Historic Centre of Prague to other areas of the wider city centre, such as the dynamic Smíchov district, with epicentre around Jean Nouvel's impressive new building at Anděl, and Karlín, where development accelerated rapidly, especially after the 2002 floods. Even after 2000, the construction of new buildings on narrow historic plots continued, as shown by the commercial and residential development at No. 1277/II on Vodičkova Street (2001–2003; Fig. 36), and the new building at No. 373/I on 28. října Street (2001–2002; Fig. 37). The Metropol Hotel at 1036/I Wenceslas Square (Figs 38) is the best quality example of this type of new building. Built between 2003 and 2007, its purely contemporary design shows that achieving harmony with the environment requires more than simply adopting motifs from older buildings or submitting to a strong authorial vision. Nevertheless, the most striking additions to the urban structure were large shopping centres, characterised by oversized structures and very mediocre architectural design, such as the huge Palladium Shopping Centre, another example of 'façadism' in this category. It was built between 2005 and 2007, largely concealed as a backdrop to the listed complex of Joseph Barracks at Republic Square 1078/II (Figs 29). The new COPA Centre (later Quadria) at Spálená Street No. 2121/II, built between 2004 and 2015 (Figs 39), and the Florentinum Commercial and Administrative Centre at No. 2116/II (Fig. 47), built between 2012 and 2014 on Na Florenci Street, made a distinct intervention into the historic built-up area with massive structures, which significantly exceeded the scale of its surroundings and subsequently became a pretext for further negative interventions in the vicinity of Masaryk Station. On the other hand, one of the high-quality projects is the new DRN building at National Avenue 135/II, built between 2012 and 2017 (Fig. 45), whose only problematic feature is its excessive height, determined by the previous project at this location. The new apartment building at Lodecká Street No. 2112/II, built between 2008 and 2011, also has its qualities, complementing the functionalist front of Petřské Square (Figs 40).

At the beginning of the second decade of the 21st century, there were still several gap sites in the historic centre that had not yet been built on. In the Old Town, this was primarily a large area by U Milosrdných Street, resulting from the demolition of historic houses during the reconstruction of the Convent of St. Agnes in the 1950s–1970s. The long-discussed new building at No. 1105/I (Fig. 42), completed in 2025, has ultimately taken on the character of an apartment building with wrinkled ochre-red façades and regular windows with golden frames protruding plastically into the space. Despite the undeniable sophistication and quality of the design, the project is clearly determined by the massing solution, resulting from a controversial competition at the beginning of the millennium. The new building opposite at No. 800/I (Fig. 43) within the Municipal Court complex, completed in 2016 according to a 2011 design by Ricardo Bofill, fared somewhat better in terms of urban planning. However, the same cannot be said for the so-called Kozák House at No. 1601/II at Wenceslas Square, which the investor wanted to replace with a new commercial and administrative centre. The plan to demolish the house sparked a heated public debate, but the house was demolished in 2017 nonetheless and replaced by the banal Flow Building (2017–2020; Fig. 46).

The most significant addition to the historic city in the second decade of the 21st century was the new Masaryk Centre 1 building at Na Florenci 2139/II (Figs 48). Its concept was born in 2016 and the construction took place between 2021 and 2023. Designed by the world-renowned Zaha Hadid Architects studio, the project is characterised from an urban planning perspective by a monoblock concept that significantly differs from the structure of the plotted blocks in the surrounding area. Another problem is its height, which was inspired by the neighbouring Florentinum building and dramatically exceeds all houses in the area. The principle of a generous architectural gesture gives the entire complex the appearance of an important public building, which the new building is not – as with Florentinum, this is an administrative building that adds no value to the city. The project also bears all the hallmarks of the phenomenon of 'starchitecture', a situation where a controversial investment plan is combined with a striking design and a world-famous name, but with no real architectural dialogue between the creator and the place.

The architecture of the Historic Centre of Prague from the three post-revolutionary decades is highly visible and diverse. In the dialogue with the historic city clearly succeeded the buildings that have the most moderate and well-thought-out design and whose architects attempted to complement and enrich the given location with their intervention. However, due to the chronic absence of regulations, the city's lax approach, and the weak position of heritage management, such opportunities were few and far between. Exceptional projects such as the Langhans House and the Metropol Hotel are consequently overshadowed by large monolithic administrative and commercial complexes such as Myslbek, Quadrium, Florentinum, and Masaryk Centre 1. These unfortunate examples have become the most visible representatives of the concept of 'contemporary architecture in a historical environment' in the centre of Prague over the years.

The issue of potential future new construction in the Historic Centre of Prague is also complex. Recent major projects, such as the aforementioned Masaryk Centre 1, the ongoing courtyard adaptation of the Savarin Palace, situated among Příkopy, Wenceslas Square, and Jindřišská Street and pursued by the Heatherwick Studio, together with the planned main railway station yard development, suggest that large-scale investment focuses no longer on individual plots of land, but on urban blocks or even parts of the city where projects can establish their own urban planning rules. This is all happening at a time when there are no more vacant plots in the inner city, so any similar interventions would logically have to be at the expense of existing historic buildings or the landscape. Consequently, the future of new buildings in Prague's city centre is more closely linked to the fate of the historic city than might initially appear.

Fig. 1. Prague, new buildings in the historic centre from the 1980s to the present successively mentioned in the text. Source: Municipal Heritage Reserve, 1969–1970, five sheets, 1 : 2000. Map appendix to the decree on the establishment of the reserve in 1971. Collective work by state and Prague conservationists led by Aleš Vošahlík (NPÚ GnŘ, collection of plans, ref. nos. PPOP 994-5-4489/1, 994-5-6487/1, 994-5-6488/1, 994-5-6490/1, 994-5-6491/1).

Fig. 2. Text of the Declaration on Prague published in the *Architekt* magazine (taken from SINE 1991b).

Fig. 3. Prague, March 10, 1991, Minister of Culture Milan Uhde receives a delegation led by Gilles Martinet, president of L'Association pour la Communauté Culturelle Européenne, on the eve of the international conference Prague: The Urban Future of the Czechoslovak Capital (taken from SINE 1991b).

Fig. 4. Prague 2-Nové Město, No. 360/II, Gorazdova 2, Na Moráni 3, metro operational and technical building, Aleš Moravec – František Novotný (authors), 1977–1989 (design/construction). Photo by M. Micka, 2025.

Fig. 5. Prague 1-New Town, No. 2079/II, V Celnici 7, Havlíčkova 9, Hotel Penta, unrealized design proposal for the façade, State Trade Design Institute Brno, 1989 (taken from DŘEVÍKOVSKÝ 1991).

Fig. 6. Prague 1-New Town, No. 2079/II, V Celnici 7, Havlíčkova 9, Penta Hotel, hotel design by the State Design Institute of Commerce Brno, 1989–1990, façade design by Aleš Lang – Libor Jebavý – Josef Holeček. 1991–1993 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 7. Prague 1-Lesser Town, No. 144/III, Chotkova 2, Pod Bruskou 7, Hotel Hoffmeister, Petr Keil, 1990–1992 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 8. Prague 1-Old Town, No. 682/I, Rybná 14, Stock Exchange Palace, Tomáš Brix – Martin Kotík – Václav Králíček – Vladimír Krátký, 1991–1995 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 9. Prague 2- New Town, No. 1981/II, Rašín Embankment 80, Jirásek Square 6, Dancing House, Frank O. Gehry – Vlado Milunić, 1991–1996 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 10. Prague 1-Old Town, No. 1096/I, Na Příkopě 19, Ovocný trh 10 (*Fruit Market*), Myslbek Shopping Centre, Zdeněk Hölzel – Jan Kerel – Claude Parent, 1993–1996, view from Na Příkopě Street (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 11. Prague 1-Old Town, No. 1096/I, Na Příkopě 19, Ovocný trh 10 (*Fruit Market*), Myslbek Shopping Centre, Zdeněk Hölzel – Jan Kerel – Claude Parent, 1993–1996, view from Ovocný trh (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 12. Prague 1-New Town, No. 1216/II, Klimentská 12, Špaček's House, original building from 1900, demolished in 1993 (photo by O. Němec, 1993).

Fig. 13. Prague 1-New Town, No. 1216/II, Petřská 19, Samcova 4, Klimentská 12, Mlynářská 3, Prague City Center, Otto Dvořák, 1992–1995 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 14. Prague 1-Old Town, No. 1098/I, Veleslavínova 2a, Four Seasons Hotel in the context of historic buildings (**third from left**), Petr Brzobohatý – Martin Feistner – Radana Feistnerová – Jiří Hůrka – Eva Kolářková – Faranová – Vítězslava Rothbauerová, first competition 1994, second competition 1996, construction 1998–2001 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 15. Prague 1-New Town, No. 2090/II, Hypobanka, competition design drawing, Bernhard Winking, 1995 (taken from SINE 1995c, 15).

Fig. 16. Prague 1-New Town, No. 2090/II, Republic Square 3, Na Poříčí 2, Hypobanka, Bernhard Winking, 1995–1999 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 17. Prague 2-New Town, No. 2097/II, competition design for the Scandinavian Centre, awarded 1st prize, Jiří Javůrek – Václav Králíček – Jana Palusková – Vlastimil Vagaday – Slavomír Vlk, 1997 (taken from SINE 1997b, 29).

Fig. 18. Prague 2-New Town, No. 2097/II, Charles Square 19, Resslova 14, Charles Square Center, Lohan Associates, SIAL studio, and others, 1997–2002 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 19. Prague 1-New Town, No. 707/II, Vodičkova 37, Langhans Palace, Ladislav Lábus – Lenka Dvořáková – Zdeněk Heřman, 1996–2002. **A** – view from Franziscan Garden; **B** – view from Vodičkova Street (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 20. Prague 1-New Town, No. 806/II, Wenceslas Square 62, Skala multifunctional building, Petr Drexler – Ladislav Vrbata, 1995–1998 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 21. Prague 1-Old Town, No. 693/I, Rybná 20, Hotel Josef, Eva Jiřičná – Petr Vágner, 1999–2002 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 22. Prague 1-New Town, No. 1067/II, Na Poříčí 25, Černá labuť (*Black Swan*) department store, Viktor Tuček Jr. – Alexandr Holub, 1998 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 23. Prague 1-New Town, No. 1040/II, V Celnici 5, Gestin Centrum, Pavel Weigl – Jaroslav Sýkora – Bedřich Košatka – Ivo Nahálka, 1995–1996 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 24. Prague 1-New Town, No. 1028/II, V Celnici 10, Havlíčkova 5, Millennium Plaza, Ivo Majorinc et al., 1993–1998 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 25. Prague 1-Old Town, No. 973/I, National Avenue 41, Erste Banksparkassen bank building, Martin Kotík – Zdeněk Korch – Jindřich Svatoš, 1997–1998 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 26. Prague 1-New Town, No. 1329/II, Na Rybníčku 5, V Tůních 9, Longin Business Center, Martin Kotík – Luděk Jasiok – Stanislav Krčmář, 1998–2000, view of the corner of Na Rybníčku and V Tůních Streets (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 27. Prague 1-New Town, No. 1329/II, Na Rybníčku 5, Longin Business Center, Martin Kotík – Luděk Jasiok – Stanislav Krčmář, 1998–2000, view from Na Rybníčku Street, the Romanesque rotunda of St. Longinus in the foreground (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 28. Prague 1-New Town, No. 837/II, Wenceslas Square 11, Darex building, radical reconstruction in 1995 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 29. Prague 1-New Town, No. 1079/II, Republic Square 1, Na Poříčí 3, Palladium Shopping Centre, SIAL studio, 2002–2007. **A** – view from Republic Square of the façade of the Joseph Barracks, No. 1078/II; **B** – view from Na Poříčí Street (photo by M. Micka, 2025); **C** – aerial view (2011, data source © IPR Prague).

Fig. 30. Prague 1-Old Town, No. 322/I, Divadelní 24, Betlémská 2, residential building, Ivan Březina – Zdeňka Hlaváčková, 1996–1999 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 31. Prague 1-Hradčany, Prague Castle, Orangery in the Royal Garden, Eva Jiříčná – Duncan Webster et al., 1995–1998 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 32. Prague 1-Hradčany, tunnel in Jelení příkop (Deer Moat) beneath Prague Castle, Josef Pleskot et al., 1994–2002 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 33. Prague 1-New Town, No. 772/II, Wenceslas Square 2, published design for a new building by Martin Kotík, 1997 (taken from *-hrb-* 1997).

Fig. 34. Prague 1-New Town, No. 772/II, Wenceslas Square 2, Euro Palace, Martin Kotík – Zdeněk Korch – Břetislav Lukeš, Omicron-K, afterwards Petr Malínský – Richard Doležal – Petr Burian and others, DaM, 1997–2002, view from Na Příkopě Street (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 35. Prague 1-New Town, No. 772/II, Wenceslas Square 2, Euro Palace, Martin Kotík – Zdeněk Korch – Břetislav Lukeš, Omicron-K, afterwards Petr Malínský – Richard Doležal – Petr Burian and others, DaM, 1997–2002, view from Jungmann Square towards Můstek (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 36. Prague 1-New Town, No. 1277/II, Vodičkova 19, commercial residential building, Martin Kotík – Stanislav Krčmářík, 2001–2003 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 37. Prague 1-Old Town, No. 373/I, October 28, 7, apartment building, Eva Jiříčná, 2001–2002 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 38. Prague 1-Old Town, No. 1036/I, National Avenue 33, Hotel Metropol, Marek Chalupa – Štěpán Chalupa – Tomáš Havlíček – Martin Rusina, 2003–2007. **A** – general view; **B** – detail of the façade (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 39. Prague 1-New Town, No. 2121/II, Spálená 22, Purkyňova 3, Vladislavova 21, Quadrio Shopping Centre, Jakub Cigler – Vincent Marani, 2004–2015. **A** – view from Spálená Street; **B** – view from Purkyňova Street (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 40. Prague 1-New Town, No. 2112/II, Lodecká 1, apartment building, Petr Burian, 2008–2011. **A** – view from Petřské Square; **B** – view from Lodecká Street (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 41. Prague 1-Old Town, No. 1105/I, model of unrealised proposal of the U Milosrdných apartment building, Zdeněk Fránek (photo © Fránek Architects, 2016).

Fig. 42. Prague 1-Old Town, No. 1105/I, U Milosrdných 15, U Milosrdných apartment building, Zdeněk Fránek, 2018–2025 (photo P. Polák, 2024).

Fig. 43. Prague 1-Old Town, No. 800/I, U Milosrdných 16, extension of the Municipal Court, Ricardo Bofill et al., 2011–2016 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 44. Prague 1-New Town, No. 1054/II, Na Poříčí 48, Urban Crème Hotel, Radek Lampa – Libor Hrdoušek – David Hřebáčka – Gabriela Drahozalová Andresová, 2016–2019 (taken from LAMPA ET AL. 2019 online).

Fig. 45. Prague 1-New Town, No. 135/II, National Avenue 14, DRN multifunctional building, Stanislav Fiala et al., 2012–2017 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 46. Prague 1-New Town, No. 2132/II, Wenceslas Square 47, The Flow Building – replacement for the demolished Kozák House, Chapman Taylor, 2017–2020 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 47. Prague 1-New Town, No. 2116/II, Na Florenci 15, Florentinum, Jakub Cigler, 2012–2014 (photo by M. Micka, 2025).

Fig. 48. Prague 1-New Town, No. 2139/II, Na Florenci 2 and 4, Masaryk Centre 1, Zaha Hadid Architects – Jakub Cigler, 2016–2023. **A** – view from Havlíčkova Street; **B** – the building in the context of Masaryk Railway Station (photo by M. Micka, 2025).

Translation by Linda Foster